

Ko mine
365 dni
(znanstveno dognano),
se leto zavrtilo
(včasih mu še dan dodamo)
in se zgodi
morje stvari.
Novi plani,
novi budžeti,
nič več tako kot lani,
vedno znova
spet in spet
smo pripravljeni začeti.

In res začnemo
vedno znova.
Novi plani
znova skovani,
novi časi,
znova lepi
z novimi ukrepi.
Na položajih
nove izmene,
čvrste in klepe,
lepo izvedene,
da nič nikogar
ne začene.
Na tržišču
nove cene,
še globlje,
še globlje
bomo proučili,
še globlje,
še globlje
se bomo poglobili
v nove ukrepe,
potrošniki pa v
svoje šepce.
Sredi leta
iznenada
brez obeta
naloge srđite:
Zapik za kredite,
v administraciji
uradnike odkrite
produkcija čaka.
VARCUJMO!
dinar bo šel na pare ...
Za boljše trgovanje,
modernejše poslovanje,
dolar je spremenil stanje
in je postal — sanje
za navadne zemljane,
In bile so dane
sredi poletja
možnosti prostrane.
Padal je dež
in je lilo in lilo,
ledne močilo,
da ne bi uvela
in močno se prijel
reforma!

Rusi hrepeneče
segajo po
lumi,
a naše srce
trepeče
za deviznimi računi!

Dinar — dolarju
dninar!
Avto po želji —
seveda
brez vrstnega reda,
moderno stanovanje,
stroje za pranje,
aparature,
špicarske ure,
zlato za zobe
in brez zob,
neto in bruto
vse in takoj
za
konvertibilno valuto!!!

Na Jesenicah
je zrasta
nova jeklarina,
moderna in stvarna.
A še manjka
moderna elektrarna,
sicer jeklarina
ne bo stvarna.
Zlepa se ne posreči
v jeklarni ob sveči
aparaturam streči ...

So hoteli že
zapreti,
— pa je turizem
trn v peti —
Sočo v Trnovem,
jo zajeziti
in HC zgraditi.
Besede pro et contra
so se zvrstile,
bolj ostre kot mite,
razprave od hudirja,
a dobicek od sile
tovarna papirja
kuje v milijone,
ker že na tone
so ga popisali,
a rezultata
še nismo spoznali!

V Sarajevu doktor
je pogruntal
HTS zdravila.
Menda nič ne velja.
V zdravstvu
pogruntali so nove
obrazce in pravila.
Menda veliko kostajo.

V Ljubljani
so zgradili
športno halo
novo, moderno, zalo.
Najbolj moderno,
najbolj zalo.
Kaj dosti sredstev
ni več ostalo.
Nehote je
misliti dalo ...
Kaj že?
Aja,
na onkološki kliniki
streho je pobralo ...

Letos čas
je že tak,
da prav nam
pride še mrtvak.
Namesfo vencev
na grobove
iznašli smo
prijeme nove.
Dober človek je bil,
poklanja kolektiv,
iskreno sočalje,
žiro račun št. ta pa ta
in tako dalje ...

Srčna hvala!
Uprava novega špitala

Rezerve notranje
dajemo na znanje:
Na delo spet
gredo v svet
naši državljani.
Onstran meja
še so iskani
naši občani.
Njega dni
so se vozili
ljakaj
s tujimi transporti.
Letos se vozijo
z našimi
pasporti ...!

Po stopinjah
naših cen
sredi himalajskih sten
v vrtočlave višine
konec poletja
naša odprava
rine in rine,
se prebija
in pleza,
v stene ledene
na cepine
in klane
v vse večje višine,
in ljudje so menili,
da so v nahrbtnikih
naše cene nosili.
Fant zadnje naveze
že skoraj prilaze
na nebesni Kangbačen,
a tik pod vrhom
omaga — lačen!

V sredini naših
na Bledu
po dnevnem redu
so se PEN klubši
na svojem kongresu
zavrteli v plesu
in z roko v roki
o svoji stroki
tehtno govorili
in še Millerja so
za predsednika
si izvolili.

V Talijine hrame
za kritike
je krame
padlo letos
kot prazne slame.
So tudi jo
mlatili,
možje v udarni
sili!
Zlasti okrog Drame
bilo veliko je
galame.
(O, naj nikar
se zame
sedaj jezikoslovec
ne vname.
Ovaj, prema tome
resolucija SZDL
naj slovensčina peresna
dabome
bude zbilja resna!)
Zaradi režije —
menda nezdrave,
se je pokojni Cankar
še v času
pohujšane predstave
baje v grobu obrnil.
Po plohi kritike,
očitkov in razprav
stavim —
da leži spet prav!

Od Djevdjelije
do Triglava
reformirana postava
goji načela
prava in zdrava
in še vedno
na Jug
teče Sava ...

Sirom po svetu
v 1965 letu
se je zgodilo
dogodkov
brezkončno število.
Najprej Churchill premine,
potem besni Sukarno
iz OZN izgine,
in Johnsonovi Američani,
za mir vedno prečani,
so sklenili
in se odločili
smrtonosne bombe uničiti
pa so jih na Vietnam
začeli vedno metati.
Kitajci spet Ruse
zmerjajo besno,
a jih nihče
(čeprav so rumeni)
ne vame več resno,
kar nič ne pomeni.
Ruska kozmonavta
časopisom
dvigata naklado,
ko se po vesolju
gresta promenado.
V Alžiriji Ben Belo
vržejo iznenada smelo
in ga skrijejo
nekam na deželo.
De Gaulle spet rine
v Sovjete,
indijske in
pakistanske čete
se ob prepiru
v Kašmiru
resno streljajo.
Namestnik samega boga
se ob koncu leta
še v Ameriko pada.
Amerikanci pa sami
bi radi videli
presvetega boga
in v raketi Gemini
k njemu na obisk
letita dva.
Polet tri dni traja,
in sredi vesolja
pleseta
ringaringaraja.
Hude ure
fizikulture!

V novi ert
(pazljivo preberi!)
smo prišli
do spoznanja,
da družba
odklanja
športna udejstvovanja
zaradi
finančnega stanja
v znamenju
varčevanja.
Prišli so hudi časi,
temne zarje,
ko so športniki
ob dnarje.
(Seveda je izzet
nogomet!)

Slovenci kremeniti
v igri
ne najbolj plemeniti
nismo za figo,
smo plasirali se
v prvo ligo.
Iz ledna v teden
boj se bije
za točke
in za
protivje.
Minila enajst let
je dolga muka.
Spet
gre po svetu
slave zar.
Imamo Slovenci
nogometase
(iz komšiluka)
za svoj
denar!
SPENT smo
spravili pod
streho.
Kitajcem se najbolj
v uteho,
ko hočejski bo mimo
šampionat,
zares začnemo
varčevat!
Da Cerar je soldat,
da nogoborcev naših
perspektivnih
ne bo na
šampionat,
da tri iz lige
so hoteli vreči,
kar se nikoli
ne posreči,
a te stvari
presnete
so že tako
preveč pogrete.
Rajši adijo
in smuk vam
zaželim,
pa ne na kirurgijo!

V novem letu
sreče na tone
vam želi
Fornezzi Tone!

VSE ZA OPREMO STANOVANJ

v poslovalnici „Blagovnica Tromostovje“, Wolfova 1

VSEM CENJENIM POTROŠNI-
KOM ŽELIMO USPEŠNO IN
ZADOVOLJNO NOVO LETO 1966

nama
Ljubljana

NAJVEČJA IZBIRA BLAGA ZA DOM, DRUŽINO
IN ZA GOSPODINJSTVO NAJUGODNEJŠI NAKUP

v trgovski hiši „Nama“, Tomšičeva 2
v poslovalnici „Konfekcija-Elita“,
Čopova 7

POLDNEVNIKI IN VZPOREDNIKI

ZDA

ZVEZNA BANKA: JOHNSON

Sedem vodilnih ameriških finančnikov je v začetku meseca vrglo rokavico predsedniku Johnsonu. Guvernerji zvezne banke, ki jo tudi imenujejo vrhovno finančno sodišče, so s predsednikom Williamom McChesneyem Martinom na čelu zvišali obrestno stopnjo na kredite od 4 na 4,5 odstotka, čeprav sta bila LBJ in finančni minister Fowler proti temu.

McChesney Martin je že več mesecev vztrajal pri svoji diagnozi. Res je sicer, da je ameriško gospodarstvo že šest let v ekspanziji, kar se v miru še ni nikdar zgodilo. Res je tudi, da nikdar ni bilo tako malo nezaposlenih: vsega 4 odstotka, kar pomeni za ameriške pojme »polno zaposlenost«. Toda za tiste, ki — kot Martin — sodijo, da je denarna stabilnost važnejša kot polna zaposlenost, se kopičijo vznemirjajoči znaki. Cene na drobno so se v zadnjem letu povečale za 1,8 odstotka, cene na debelo pa za 2,2 odstotka. Plačilna bilanca se je zopet poslabšala. Končni primanjkljaj bo brez dvoma znašal več kot dve milijardi dolarjev. In ne nazadnje je tu še vpliv vojne v Vietnamu. Vojna zahteva vedno več vajakov, opreme in orožja. Posledica tega je, da bodo proračunski izdatki, ki naj ne bi presegli 100 milijard dolarjev, bržkone večji od 105 milijard, tako da bo primanjkljaj znašal 7 milijard.

Na osnovi vsega tega je večina guvernerjev zvezne banke sodila, da je prišel čas, ko se je treba zateči k najbolj klasičnemu ukrepu, tj. k zvišanju obrestne mere za kredite. To pomeni, da bodo morale državne in mestne banke odsej plačevati dvajsetim pokrajinskim bankam, ki spadajo pod upravo zvezne banke, 4,5-odstotne obresti, zato pa bodo morale zvišati tudi svojo obrestno mero od 4,5 na 5 odstotkov. Posledica tega pa so seveda zmanjševanje investicij in počasnejša ekspanzija.

Vendar je predsednik zvezne banke vztrajal pri svoji diagnozi. Res je sicer,

Predsednik Johnson, ki je bil ta čas na zdravljenju na svojem ranču v Teksasu, je ostro reagiral: »Kot večina Američanov tudi jaz obžalujem, da je prišlo do tega ukrepa, zakaj to bo prizadelo gradnjo stanovanj, šol in bolnišnic.« Je dejal. Pristavil je, da bi bil Martin moral počakati vsaj do januarja, ko bodo znane vse postavke proračuna za prihodnje proračunsko leto.

Toda McChesney Martin vztraja pri svojem. Ekonomska komisija predstavniškega doma in senata pa je poklicala guvernerje zvezne banke na odgovornost, češ da naj pojasnijo, zakaj so povišali obrestno mero. »Treba je pojasniti, kdo je šef države.« Je izjavil predsednik komisije Wright Patman, »zvezna banka ali predsednik?«

ZR NEMČIJA

NOVE CENE NA ŽELEZNICI

Zahodnonemška vlada je sklenila, da bo od 1. marca prihodnjega leta zvišala železniške tarife. Ta ukrep bo brez dvoma vzbudil dodatno nejevoljo med prebivalci, ki že tako negodujejo zaradi nenehnega zviševanja cen v minulem letu. Od 1. marca dalje bo kilometer vožnje v drugem razredu stal povprečno 8,5 pfeniga, kar je za 0,5 pfeniga več kakor doslej, v prvem razredu pa se bo tarifa povečala od 12 na 12,75 pfeniga za kilometer. V celem bo povprečje znašalo 6,25 odstotka, kar bo železnicam vrglo v potniškem prometu 200 milijonov mark letno, v tovornem prometu pa 300 milijonov. Kljub temu bodo železnice še vedno imele primanjkljaj. Minister za promet Seebomh je izjavil, da bodo morali vsako leto zmanjšati osebje na železnicah za 1000 ljudi.

ZDA

PRIPOROČILA ZA LOS ANGELES

Teden dni po avgustovskih rasnih spopadih v Los Angelesu je kalifornijski guverner Pat Brown imenoval komisijo, ki naj bi ugotovila, kje so vzroki napetosti, ki je privedla do neredov. Komisija, ki jo je vodil nekdanji šef CIA John McCone, je delala 100 dni ter se je pogovarjala s stotinami ljudi, med drugimi tudi s tistimi črninci, ki ga je policija aretirala, ker je vozil vinjen ter je s tem neposredno povzročil spopade med belci in črnci, pa tudi z guvernerjem Brownom samim. Komisija je te dni objavila rezultate svojega dela ter priporočila za prihodnje. Člani komisije menijo, da je treba naglo ukrepati, sicer se utegnejo avgustovski

dogodki ponoviti v mnogo huji obliki. Poglavitna priporočila komisije so:

— Da bi zmanjšali velikanske razlike v izobrazbi med belci in črnci, je treba zmanjšati razrede v črnskih šolah za eno tretjino, vsem temnopoltim otrokom od tretjega leta dalje pa omogočiti organizirano vzgojo. Ta program bi stal 50 milijonov dolarjev, kar je približno desetina šolskega proračuna Los Angelesa.

— Treba bi bilo zmanjšati nezaposlenost med črnskim prebivalstvom. Zato bi bilo treba v vseh črnskih okoliših ustanoviti centre za strokovno izobraževanje, vsa večja podjetja pa naj bi poročala oblastem, koliko črncev so zaposlila.

— Ustanovili naj bi posebno komisijo, ki bi proučevala pritožbe državljanov; črnici se namreč pritožujejo, da jih policija zatira.

Poročilo ni vzbudilo posebnega navdušenja, zlasti med borci za rasno enakost, ki očitajo komisiji, da je delala preveč površno, češ da se je le dotaknila problema brutalnosti policije, diskriminacije pri dodeljevanju stanovanj pa sploh ni omenila. Tudi sami člani komisije niso bili enotni. Nekateri so menili, da bi bilo treba povedati ne le, kaj je mogoče napraviti, ampak tudi vse, kar bi bilo treba napraviti. Drugi člani komisije, med katerimi je bil tudi njen predsednik McCone, pa so sodili, da je treba upoštevati predvsem razmere, kakršne so.

S STRANSKIH TIROV

Konservativni britanski poslanec Ian Gilmour je izjavil, da »se skuša Wilson obnašati kakor Macmillan, uporablja Churchillova rekla, si zamislja, da je v Kennedyjevskem položaju, pusti, da mu lasje rastejo kot Lloydou Georgu ter nazdravlja kot Chamberlain. Kljub temu pa ne spravi skupaj celega premiera.«

Profesor R. J. Harrison je pred kratkim poročal Royal Institution o svojih uspehih; Harrison učil delfine angleščine.

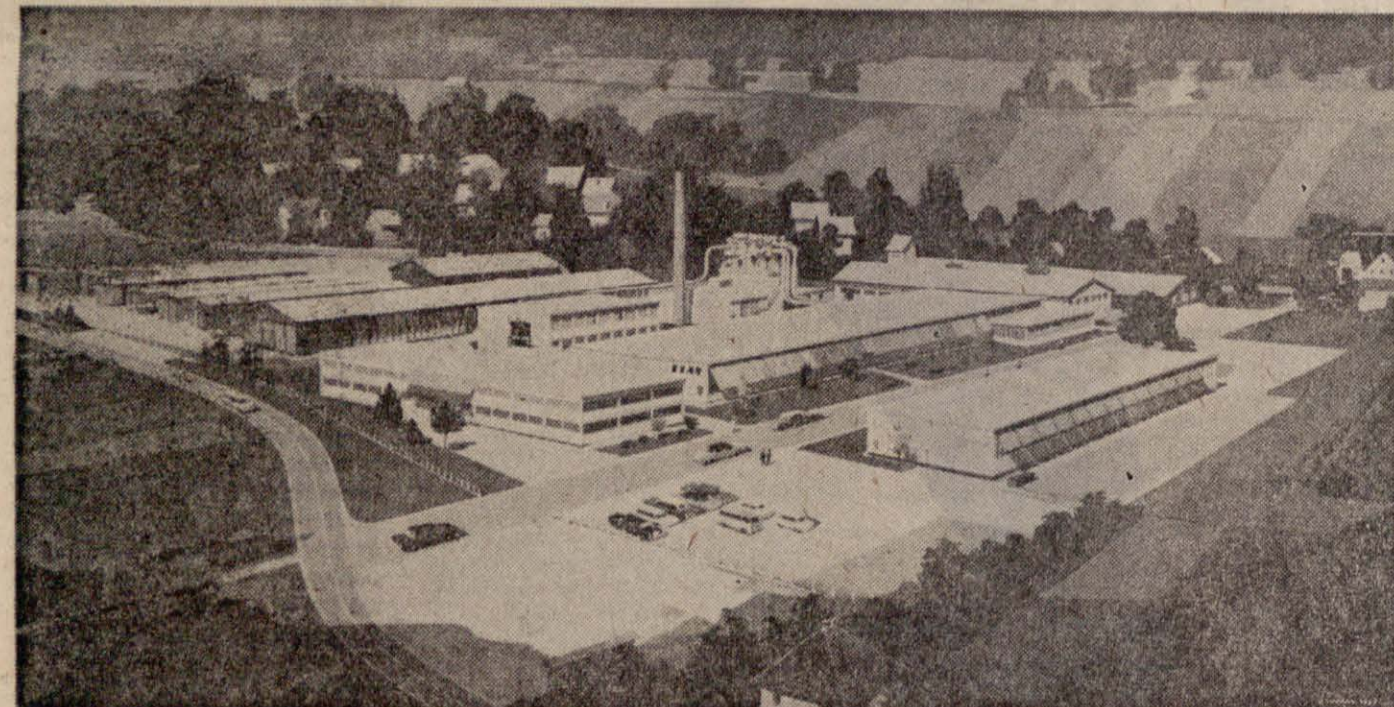
M. H. Armstrong, profesor zgodovine zdravstva, trdi, da je nemogoče, da bi bila kraljica Marija Škotska februarja 1567 leta ubila svojega moža Henryja Darnleya zato, ker se je hotela poročiti s svojim ljubimcem Bothwellom. Kraljica je imela namreč hudo vnetje čira na dvajsterniku ter je bila potemtakem popolnoma frigidna.

Ko so gasilci iz Phoenixa v Arizoni prihiteli do mlekarkega tovrnjaka, ki se mu je vnel motor, je bilo že vse opravljeno. Mlekar si je namreč pomagal z — mlekom.

V prometni nesreči je umrl William Wayne Whaley, 60-letni voznik taksija, s katerim se je Lee Oswald peljal po atentatu na Kennedyja v bližino svojega stanovanja.

— Treba bo zamenjati vilice (TIM, Express)

KAKO JE V „ELANU“ V BEGUNJAH

TA ČAS, KO POKRIVA HRIBE IN DOLINE SNEG (MLADINA BI GA RADA ŠE VELIKO VEČ), JE PRAV, DA OBIŠČEMO NAŠO TOVARNO ŠPORTNEGA ORODJA, KI SE JE V DVAJSETIH LETIH DELOVANJA UVELJAVILA NA DOMACEM IN TUJEM TRŽIŠČU.

Mnogi poznajo tovarna »Elane« zgolj po izdelavi dobrih smučil. To pa je nehoti krivično. Ze na vrhunskih nastopih domačih in tujih telovadnih opazimo, da tekmujejo na orodjih znamke »Elane«. Tovarna izdeluje kompletne telovadnice n. pr. za šole. Samo letos je s telovadnicami opremila 70 šol! Kmalu bo »Elane« telovadno orodje tudi izvažal. To ni samo gospodarski uspeh, pač pa nakazuje visoko kakovost, ki so jo dosegli izdelki naše tovarne. V »Elanu« izdelujejo rekvizite za vnožne športe, to so čolni in vodne smučil, ter jadralce. Letos se bo na tržišču pojavila tekmovalna jadrnica, prihodnje leto pa gliser z motorjem 40–50 KS. Gliser so izdelali po modelu, ki je na zahodu najbolj uspel, je že v delu in tovarna že sprejema naročila. Tovarna izdeluje smučarske palice in palice za hokej, nadalje več vrst lestev, varnostnih naprav za reševanje (gasilskih).

Tovarna izdelala na leto približno 170.000 parov smučil. Se vedno je v rekonstrukciji, po končani obnovi in izpopolnitvi pa bo tovarna izdelala do 200.000 parov smučil na leto. To so izredno kakovostne smučil in nič ne zaostajajo za izdelki na svetovnem tržišču. »Elane« je sedaj prva tovarna športnega orodja v svetu in druga v izdelavi smučarskih rekvizitov. Izdelujejo tri vrste smučil: lesene, kovinske in plastične. Proizvodni proces je zamotan, saj ima smučka do 200 različnih delov! Tovarna izdeluje tudi okovje, na zahtevnejše smučil pa montirajo uvoženo okovje. Letos imajo v trgovinah večje zaloge. Povsod imajo veliko izbiro smučil, saj so se trgovine pravočasno založile z njimi.

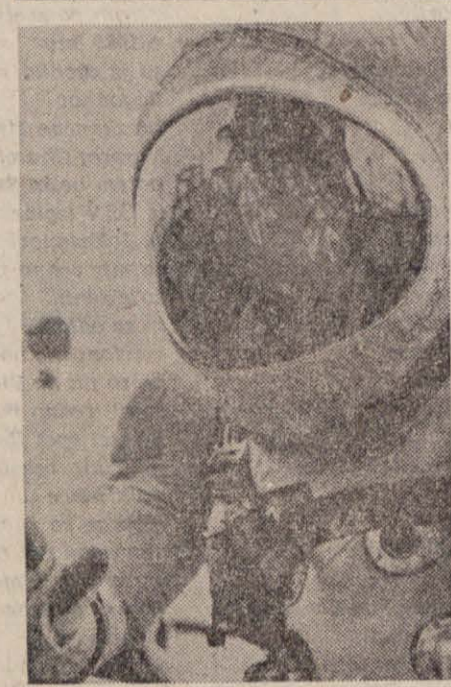
Tovarna jamči za izdelavo smučil. Zaradi tega prireja vsako leto seminarje za trgovce, ki smučil prodajajo, in za

člane svojih servisnih delavnic. Res se zdi, da smučka odpove. Tovarna poškodbo komisjsko pregleda in kupcu ustreže. Žal se zdi, da smučarji pošljejo smučil v popravilo šele ob nastopu smučarske sezone. To pa ovira tovarno in včasih je treba na popravilo čakati tudi nekaj tednov. Torej, smučarji, pomislite na to!

Tudi v smučarski proizvodnji je tako, da se stalno spreminja. Smučil so vsako leto deležne raznih izboljšav. Zaradi tega je toliko bolj potreben poseben inštitut v »Elanu«, ki nadzoruje proizvodnjo, izvaja kontrolo kakovosti, izboljšuje proizvodni proces, raziskuje potrebe in zahtevne sodobnega smučarja, izdeluje na podlagi raziskovanja prototipe novih orodij itd. Zaradi tega tudi ni naključje, da naši tekmovalci s pridom uporabljajo smučil znamke »Elane«.

Osemdeset ali devetdeset odstotkov smučil »Elane« izvažajo. Gradivo za smučil je v glavnem uvoženo in dobre kakovosti. In težko je povedati, katere smučil so najbolj iskanne. Najverjetneje bo držalo, da ima največ izgotovov prihodnje plastična smučka. In zanimivo je, da so države, ki imajo bolj razvito »smučarsko kulturo«, tudi najbolj zahtevne glede kakovosti izdelkov.

In še pripomba v zvezi s surovinami. Za izdelavo smučil potrebujemo dober jesenov les, ki ga imamo pri nas. In vendar je »Elane« za nabavo v zadregi. Kako to? Tako! Ta les izvažamo — kot les. Tuji iz njega izdelujejo smučil in konkurirajo — nam. Bi se ne moglo to urediti drugače? Potrebno je temeljite presoje — v duhu naših novih gospodarskih predpisov.

Ameriška agencija za raziskovanje vesolja NASA pričakuje, da bo Sovjetska zveza kmalu odgovorila na nedavni senzacionalni sestanek v vesolju med Gemini 6 in Gemini 7. Strokovnjaki NASA sodijo, da ni mogoče, da bi Sovjeti, ki imajo nove, izredno močne rakete in velike vesoljske ladje, molče prešli preko ameriškega uspeha. Ameriški strokovnjaki napovedujejo tri inačice naslednjega sovjetskega koraka v vesolje: 1) izstrelitev 12-tonske prazne vesoljske ladje, ki bi se v vesolju »setala« z dvema drugima ladjama, iz katerih bi vesoljci prestopili na prazno matično ladjo; 2) izstrelitev dveh Voshodov ali podobnih vesoljskih ladij — posadki obeh ladij naj bi se zamenjali med poletom; 3. izstrelitev vesoljske ladje s posadko, ki bi obkrožila Luno ter se vrnila na Zemljo, ne da bi poskušala pristati. Napovedujejo, da bi Sovjetska zveza utegnila uresničiti vse te poskuse v prihodnjih dveh letih. Na sliki: Vesoljec James Lovell pred vstopom v »Gemini 7«.

UBOGI LORDI

Članice britanske lordske zbornice so izvajale pomembno zmago: odslej jim ne bo treba več snemati klobuka, kadar bodo govorile.

Doslej je veljalo v lordski zbornici stoletja staro pravilo, da ne sme nihče govoriti s klobukom na glavi. To je bilo seveda predvsem mišljeno za moške, toda kaj, ko je atomska doba zanesla v zgornji dom tudi ženske, ki se tako nerade ločijo od svojih pokrival.

Pred kratkim se je ena izmed »lordov« javno pritoževala, da je zelo nerodno, ker morajo ženske vsakokrat, kadar hočejo govoriti, najprej oditi iz dvorane, sneti klobuk ter si popraviti pričesko. Lordi so kavalersko in z razumevanjem poslušali kolegico ter enoglasno sklenili, da bodo »hišni red« popravili. Bržkone se bodo ženske sedaj redneje oglašale. Ubogi lordi!

NEVA ROSAL

JUGOSLAVENSKI OSKAR ZA AMBALAŽU

ROSAL KOZMETIČNA SERIJA je najnovejši dosežek sodobne kozmetike. Izredno kakovostni preparati te serije so priljubljeni individualni negi vsake kože in tena... vsebuje specifična svojstva delovanja... s njihovo uporabo boste imeli pravilno nego... ostali boste mladi in sveži.

ROSAL LOSION ZA CISČENJE prodira globoko v pokožnico in odstrani vse umazanijo na koži.

ROSAL TONIC LOSION daje koži svežino.

ROSAL POLMASTNA KREMA ima mnogo vitaminskih ekstraktov in substanc za regeneracijo kože.

ROSAL MASTNA KREMA s komponentami SALLANTOINAE.

ROSAL HYDRATANT KREMA vrača koži nujno potrebno vlago in ji daje svežino.

ROSAL HRANILJIVA KREMA ima hranilne sestavine in dodatek hypericin.

ROSAL KOZMETIČNA SERIJA nova kozmetična nega kože in tena... nov vodič mladosti in lepote!

VELIKA NAGRADNA AKCIJA TT

Sodelujejo vsi bralci Tedenske tribune

V vašem kraju bo stal osebni avtomobil. Na zadnjih sedežih bo imel rumen zavoj z napisom **ELEKTROTEHNA LJUBLJANA**

V zavoju bo ali televizijski aparat ali glasbeni avtomat ali radijski sprejemnik ali avtomatski gramofon s kolekcijo plošč.

Zavoj vam bo naš reporter takoj odpeljal na dom — če boste znali odgovoriti na tri vprašanja. Zelo lahka vprašanja — če boste prebrali zadnjo številko TT, boste zlahka odgovorili in postali lastnik dragocenega darila TT in ELEKTROTEHNE.

Deset tednov — deset nagrad! Začnemo v prvi številki TT v letu 1966!

Včasih ima tudi nesmisel svoj pomen. To je tudi edino opravilo našega delanja, za katerega sicer ni bilo pravih razlogov.

Maurice Herzog, zmagovalec Annapurne.

Na noč trinajstega oktobra sta dva moža izkopala jamo v sneg 7650 metrov nad morjem, komaj četrt kilometra pod vrhom Kangbačena. Po radiu sta sporočila, da sta se vrnila petsto metrov niže v zavetje šotorov in da je z vrhom konec. Vodji sta se zlagala — »Pa ne bodi hud, Jozval« — ker sta »svedela«, da jima bo ukazal, »če vprašava, ali lahko ostaneva gor, da morava dol« (Pavle Dimitrov). Brez prave opreme sta čakala jutra, vsvo noč sva štela sekunde, jemala tablete za pozitivitev, noč je bila eno samo čakanje in drgetanje (Tone Sazonov), ko bosta odšla na vrh. Drugo jutro sta bila do konca izčrpana in izkazalo se je, da za bivačak ni bilo pravega razloga. Toda saj sta hotela na vrh, ki je bil tako blizu! In tako daleč.

Včasih ima tudi nesmisel svoj pomen. Mesec dni po tem, glavnina jugoslovanske himalajske ekspedicije se je bila brez fanfar vrnila v domovino, je v katmandujski bolnišnici umrl Šerpa Dakija. Da je ekspedicija prišla tako visoko, kot je, je storil veliko več, kot je bil plačan. V Dharanu, pod Himalajo, kjer je odprava preživela dober teden, je nalezl črne koke. Ko bi ostal z odpravo, bi ga »kolega Andlovic po vsej verjetnosti pozdravil z marboranom, novim zdravilom, ki smo ga imeli s seboj« (dr. Zupančič). Tako pa nihče, ki mu je ob slovesu v Dharanu stisnil roko, ni vedel, da je v Dakiji že kal smrtne bolezni. Odšel je čil in zdrav, čez dvajset dni je umrl. »Bil je sijajen fant. Dober Šerpa je očešl s Himalaje in nikoli več ga ne bo nazaj« žaluje njegov himalajski tovariš Metod Humar. Dakija je moral preveč na naglo v Katmandu.

Za to — danes, ko vemo posledice — gotovo ni bilo pravega razloga.

In kakšen je sploh razlog za ekspedicijo? Kaj, za vraga, so ljudje izubili v Himalaji, da jo osvajačo vedno na novo? (Samo jani je bilo v najvišjih gorah sveta 27 ekspedicij — Indijci, Kitajci, Nemci, Japonec, Angleži, Švicarji, Avstrijci, Irani, Norvežani; da, celo Nizozemci.) Je še vedno najboljši Malloryjev odgovor »Zato, ker je?«

STO METROV POD HIERARHIJO

Odgovarja dr. Miha Potočnik, predsednik Planinske zveze Slovenije: »V Sloveniji nas je 65.000 organiziranih planincev. Smo tako rekoč najbolj množična športna organizacija, pa nimate samo telesno vzgojnih ciljev, ampak tudi moralne, vzgojne in druge družbeno pomembne namene. Pri vsej tej množičnosti se mi zdi zato povsem naravno, da stremimo tudi za najvišji cilj. Himalajske ekspedicije se mi zde prav tako potrebne kot katekari drugi reprezentanca, ki jo pošiljamo v mednarodno arene. Planinski narod smo, in Jugoslavija je gorata dežela, zakaj ne bi tudi mi prispeli svojega deleža k odkrivanju zadnjih še neosvojenih vrhov?«

Zadnji dve leti daljne gore tudi našim alpinistom niso več samo podobe z diapozitivov in filmov tujerodnih predavateljev: dve odpravi in Kavkaz, odprava na Spitzberge, ekspedicija v Ande in končno najvišji, kar je v Himalaji še ostalo.

Noben osemstisočak — vsaj samostojen ne — nas ni počakal. Tako je bil izbran vrh Kangbačen, ki ga komaj 98 metrov loči od hierarhije velikih vrhov. »Ko sta se Zoran Jerin in Aleš Kunaver pred dvema letoma vrnila s potovanja po Nepal, sta pripovedovala o skoro osemstisočaku Kangbačeni, ki se jima je zdel sicer tehnično zahteven, pa zelo lep cilj, in smo se odločili zanj.« pravi načelnik komisije za odprave v tuja gorstva ing. Pavle Šegula. »Morda je med neosvojenimi vrhovi od njega višji le še osemstisočak Lhotse Sar,« povišuje Kangbačen Tone Skarja, poznavalec Jerin pa pove, da sicer ne gre za »najvišji« še neosvojeni vrh, toda za enega od najvišjih.

Komaj za eno Avalo višine je manjkaljo, pa bi bil naš. In prepričan sem, da bo tokrat strogi in konservativni švicarski profesor za Himalaje dr. G. O. Dyhrenfurth ocenil II. jugoslovansko himalajsko ekspedicijo kot »odprt pot« na enega velikih problemov Himalaje.

NEUSPEH NI VPRASANJE

Je bila torej druga JHE uspešna ali ne? Dr. Marijan Breclj, predsednik Planinske zveze Jugoslavije: »Naši ekspedi-

ciji in organizatorjem je treba izreči vse priznanje, da so opravili to veliko delo.«

»Uspeh ali neuspeh je narobe zastavljeno vprašanje,« pravi dr. Potočnik. »Ali je mogoče v eni sapi trditi, da bi bil osvojeni vrh velik uspeh, ko pa je zmanjkalo tristo metrov, je pa to neuspeh? V Himalaji je treba veliko truda in veliko stopnic, preden kdo stopi na zadnjo. Popolni uspehi so zelo redki. Ljudem se zdi povsem razumljivo, da prideš na Kredarico, pa pade nekaj kapelj dežja, ostaneš v bajti in ne greš na Triglav. O Himalaji pa je del slabo obveščene neplaninske javnosti govoril tako, kot da jih mora nekaj tam ostati in zmzniti, preden bi se smeli igrati umakniti. Uspeh je, da je odprava odšla v neznan kraj, raziskala pot na neosvojeni vrh in osvojena kota 7535 je tudi vrh... Uspeh je končno tudi, da se zdrav in cel vrneš domov.«

Ljubo Juvan: »Če hočemo imeti uspehe v Himalaji, potem mora biti delo sistematično. Vsaki dve leti potrebujemo odpravo. Če bo na prihodnje treba spet čakati pet let, potem bo od izkušnj sedanjih le malo ostalo...« »... saj se v petih letih zamenja pol generacije alpinistov,« ga dopolnjuje Tone Skarja.

5300 DINARJEV ZA METER VISINE

Strokovnjaki so torej delo, ki ga je opravila druga JHE, označili za dosežek velike vrednosti. Da bo podoba popolna, je treba le še povedati, s kolikšnimi sredstvi je bil dosežen.

Zadnja leta je v Himalaji vse več skromnih, majhnih, pa velikokrat zelo uspešnih odprav. Posebni mojstri zanje so Avstrijci in Angleži. Velikokrat pa gre ta skromnost na škodo varnosti članov odprave. Zepna odprava se pri neobveščeni ni neprijetni publikitidi laže odkupi, če se vrne domov brez vrha.

Velika odprava, še posebej če si plačali pomagajo se s kisikom, stane tudi štiriidesetkrat več kot »zepna ekspedicija«. Ameriška ekspedicija na Mount Everest je tako stala, preračunano, več kot 500 milijonov dolarjev, uspešna štajerska ekspedicija na Mornhil Sar (7342 m) pa komaj 14 milijonov.

TT: »Se je zdelo za Kangbačen potrebna velika ali majhna ekspedicija?«

Šegula: »S trisulskih izkušenj smo sklepali, da potrebujemo močnejšo. Sodelif smo tudi, da naj sodeluje kar največ naših uspešnih alpinistov, saj za nadaljnje delo potrebujemo kar največ ljudi, ki imajo za seboj težje odprave. Danes imamo tako že 44 alpinistov, ki so bili višje od 5000 metrov.«

TT: »Velikost odprave ocenjujemo po stroških. Koliko je stala druga JHE?«

Šegula: »2 milijonov.«

TT: »Torej srednja ekspedicija?«

Šegula: »Za nas velika.«

TT: »Pa za svet?«

Šegula: »Če dinarje po tečaju obrnemo, denimo, v marke, je bila v evropskem merilu med večjimi. Toda pri vseh težavah z nabavami in devizami si upam trditi, da bi na zahodu z enakim delom pripravili dve odpravi.«

TT: »Če bi torej glede na porabljeni denar ocenjeval uspeh, kako bi ga ocenili?«

Dr. Marijan Breclj: »Glede na visoki vrh in številne naloge se mi zdi 42 milijonov skrajno skromna sredstva.«

Dr. Miha Potočnik: »Ekspedicija je bila zelo skromno dotirana za tako neznan in oddaljen cilj. Zaradi te skromnosti se je bilo treba omejit tudi pri bistvenih predpostavkah ekspedicije. To je potem narobe hodilo.«

Fedor Košir, podpredsednik Planinske zveze Slovenije: »Jaz pa sem bolj zloben in trdim, da je ta ekspedicija stala manj, kot pa ima en sam nogometni klub v črnem fondu.«

Metod Humar: »Če himalajska odprava ni vredna finančne pomoči, potem je ni tudi noben drug vrhunski šport.«

Tone Skarja: »Kadar je šlo za neznan, neodkrito, se ljudje nikoli niso spravešali, ali bo drago ali ne.«

Denar, ki ga je porabila odprava, ni bil namenjen samo vrhu — tako kot pri najcenejših odpravah, ampak tudi znanstvenim raziskavam, filmu, pomoči domačemu prebivalstvu. Med ljudmi, ki so ekspedicijo pripravljali, ni bilo niti enega profesionalca, zahtevati vsaj za odpravo porabili ves prosti čas (Govekar), vsakoletno, od predsednika naprej, je prijel za delo in ni gledal na urok (Šegula), »če pa bi imel uro in bi šel, bi moral računati tudi tisti čas, ko se nam je še sanjalo o ekspediciji...«

Metod Humar: »Če bi plačevali napore in nevarnosti, potem ga ni, ki bi šel v Himalajo, če bi le približno vedel, kaj ga čakala.«

Posebno skrb so pri pripravah posvetili prehrani. Liofilizirano meso je bila novost, od katere so si zelo veliko obetali. »Hrana je bila dobra, toda kmalu smo se je naveličali, višinskih kompletov smo se še posebej preobjedli« (dr. Jože Andlovic).

Druga JHE je odkrivala povsem nov svet. Deželo, ljudi, goro.

Kangbačen je bil za vse nepopisan list. »Če bi poznali kraj, bi bili hrano veliko bolj pametno izbrali. Najboljša je domača hrana, in pod Kangbačenom jo je dovolj. Tudi najcenejša je. Kako smo se obilnovali, ko smo jedli jaha, Če bi le prej vedeli,« pravi dr. Andlovic, ki je v »višinskem taborišču tri dežural štrinjajst dni in mu gre vse priznanje« (Fedor Košir).

NOVA POTA, DVE VEJI, REDEK ZRAK

Slabo raziskana gora in razmeroma kratek čas za privajanje na višino so bili vzrok največjih težav.

Načrt in oprema sta bila pripravljena za tako imenovani »Mednarodni greben«, ki pa se je zdel jeseni neprepeljiv. »Nihče ni doma resno računal s potjo, ki smo jo bili izbrali« (Skarja), »vendar je bila jeseni prav ta najboljša« (Butinar), »toda bila je tako zavita, da smo samo četrtino poti prehodili v višino, druge tri četrtine pa je bilo skoraj vodovarnek.«

● Pobočje levo od taborišča 4, ki je vodilo naravnost proti vrhu, se je zdelo iz doline prenaravno zaradi klozastih lavin, pa so se bili odločili, da se bodo povzpeli naravnost navzgor na vršac v grebenu — P. 7535 — in od tam naprej po grebenu navzdol in navzgor na Kangbačen. Izkazalo pa se je, da greben na južni strani ni položen, kot so menili Šerpe, ampak bil bil stehnično najtežji del poti (Debeljak), »pot pa še daljša in zelo visoka« (Humar). »Ko smo si ogledovali greben iz doline, se nismo vedeli, da pomenijo pri povratku vzponi smrt.«

● Premalo časa je bilo za navajanje telesa na višino, in »če bi štrinjajst dni več živeli na veliki višini, pa bi verjetno prišli na vrh« (Juvan).

Pot čez pobočje naravnost proti vrhu, ki sta jo bila proti volji vodje izbrala Tone Skarja in Pablo Simenc, je edina, ki daje upanje na vrh. Toda potem ko sta »prestopnika« našla prostor za taborišče pet, je naslednji poskus veljal kot 7535. Zakaj?

Govekar: »Kota je bila prvotni cilj, saj so Šerpe trdili, da je greben na drugi strani položen. Pobočje« (ki se sedaj v zavetju zanj), »se mi je zdelo nevarno zaradi plazov. Poleg tega pa se je vreme slabšalo in sem si dejal, vsaj na koto se povzpimno, če se nam že ne bo posrečilo naprej.«

TT: »Torej je šlo bolj za koto kot za pot naprej?«

Humar: »Takšen je bil cilj. Globoko v sebi pa sem bil prepričan, da bomo morda tudi našli lahko pot do Kangbačena. Toda na grebenu naprej bi verjetno umrl, če ne bi imel kisika in še enega vmesnega taborišča. Pobočje je bilo iz tabora 4 videti mnogo lažje kot iz doline. Tonetu in Pablu sem hvaležen, da sta odprla to pot.«

S STEKLENICO ALI BREZ?

Denimo, da bi ne bilo tega pobočja, ki tehnično ni preveč zahtevno, in bi odprava res morala na greben. Humar pravi,

da bi potrebovali kisik, čeprav sta z Juvanovanom prišla na koto brez mask.

Kisik za polovico podraži ekspedicijo. Uporabo narekuje tako nadmorska višina kakor tudi strmina pobočja, po katerem gre pot.

TT: »Vsaka dovolj odgovorna himalajska odprava vzame na pot nekaj kisika, ki ga potrebuje za bolezen. Ali se zdi, da je na Kangbačenu potreben kisik za zadnji naskok na vrh?«

Dr. Zupančič: »Vemo, da so bili celo osemstisočaki osvojeni brez kisika. Toda če pa uporabljata, greš v velikih višinah dvakrat ali trikrat hitreje, prides dlje in bolj varno. Sem za kisik.«

Skarja: »V teoriji morda res. Toda Ljubo in Metod sta šla do višine 7535 metrov brez kisika, pa sta na uro prehodila 170 metrov višinske razlike; Tonač in Pavle pa sta približno v tej višini uporabljala kisik, vzpenjala pa sta se komaj 75 metrov na uro.«

Zoran Jerin: »Toda Tonač in Pavle sta gazila včasih do pasu, Ljubo in Metod pa sta imela idealen sneg.«

Simenc: »Vsaka steklenica kisika stane 85.000 dinarjev.«

Juvan: »Na Kangbačenu kisik ni potreben. Ko bi denar, ki smo ga dali zanj, porabili za to, da bi se 14 dni dlje aklimatizirali, bi prišli brez kisika na vrh.«

Sazonov: »Če bi takrat pod vrhom imel dovolj kisika, bi morda še po bivaku šel na vrh...«

NAJVIŠJI JUGOSLOVANI

Stoj: Ali ne zvoni tisti »če« le preveč po toči.

Morda. Toda če si komaj tri odstotke pod ciljem, višine štejejo od morja, potem so tudi »eej« dovoljeni. In ti trije odstotki naj bodo opravičilo spekulaciji: Ali bi odprava zmogla še tistih zadnjih 250 metrov, če bi vse sile usmerila po pobočju naravnost proti vrhu?

TT: »Gotovo ne more vodja od spodaj daljinsko usmerjati prevega na gori, kam naj zabije klin, naj skalo zagrabl z leve ali desne. Toda kako daleč se sega svoboda prevega pri izboru poti?«

Govekar: »Disciplina je potrebna, spoznamo odločanje tudi. Vodja naj bi bil za spremembe poti, ki jih predlaga prvi, če so v splošno korist. Toda vsa dejanja morajo biti organizirana.«

Humar: »Če se je vodja prepričal, da si zrel alpinist tudi za Himalajo, potem bi ti moral dovoliti več prostosti pri ukrepanju. Z višine se vidi marsikaj, kar je pogledu od spodaj skrito.«

Dr. Zupančič: »Vodja ima ponavadi — naj tako rečem — strateške naloge. Tisti, ki je najvišji, pa je velikokrat preveč

lačen kisika, da bi lahko pravilno ocenil nevarnost.«

Vedno veljavna odgovora na zastavljeno vprašanje očitno ni: Skarja je prav izbral, ko se je odločil za pobočje, ki ga je vodja smatral za nevarnega: Sazonov in Dimitrov sta bivakirala »po goljufiji«, pa bi bilo bolj prav, če bi se vrnila.

Dimitrov: »Res sva delala po svoje, toda hotela sva na vrh.«

Sazonov: »Tako visoko sva že bila!«

Zdi se, da nista bila samo najbližje Kangbačenu, ampak tudi najvišje od vseh. Višineri so namreč ves čas napočeno kazali. »Višineri jima je kazal 130 metrov več kot nama, ki sva bila na uradni izmerjeni koti 7535,« pravi Juvan, in Humar dopolni: »Iz fotografij je očitno, da sta bila višje kot midva.«

TT: »Najvišji Jugoslovani, dva z vrhom in dva z višino, kakšna je bila pot naprej?«

Juvan: »S kote 7535 se mi je zdelo, da so proti vrhu še tehnične težave.«

Humar: »Kolkor sva midva videla, je tisti zadnji greben težak. Bala sva se ga.«

Sazonov: »Midva sva bila bližje. Greben se mi je zdel lahek.«

Dimitrov: »Zato pa sva bivakirala na sedlu, ker sva upala, da bova naslednjega dne prišla na vrh.«

KANGBAČEN 1967

In kakšna bo prihodnja pot? Smo jo odprli za druge?

Dr. Miha Potočnik: »Za nas! Planinska organizacija, odbori in vse članstvo, smo prepričani, da ne more biti drugače, kot da gre jeseni 1967 na pot nova ekspedicija na Kangbačen. To bo zadnji prizor naše letošnje uspešne poti. Moramo hitro ukrepati in si rezervirati vrh.«

Dr. Marijan Breclj: »Prepričan sem, da se z letošnjo potjo jugoslovanske odprave še niso končali vsi podvigi naših alpinistov v Himalaji. Prepričan sem, da bomo Jugoslovani prvi, ki bomo od Nepala dobili dovoljenje za vrh.«

Fedor Košir: »Vsi vemo, da so pot na Everest odprli Švicarji, vrh pa so dosegli Angleži; pot na Kangbačen smo odkrili mi, hočemo še vrh.«

Pa denar zanj? Himalaja je preveč daljna arena, da bi jo plačevali gledalci. In vendar jih ne manjka. Kakor se zdi nepravilno, pa je res, da jih je še več kot na vseh slovenskih nogometnih tekmah skupaj. »S komer sem govoril, vsak mi je rekel, da je v Delu najprej izbral himalajski dnevnik« (dr. Potočnik) in po izkušnjah s prve JHE vem, da bo v Sloveniji najmanj 400 predavaj — skupaj gotovo 150 tisoč gledalcev« (Debeljak).

Pa še film — Debeljak je posnel 1700 metrov 16-milimetrskega filma, A.O. Zupančič pa za 6 ur 8-milimetrskega — in knjiga, ki je dogovorjena« (Govekar) in bi »bilo dobro, če bi izšla« (Zupančič), »saj snovi ne manjka« (Šegula).

»Pa pravijo, da alpinisti nimamo publike. Pride z zamudo, toda pustolovščina je vedno zanimiva. Pa naj nas občinstvo še podpre...«

Cilj je vreden znojna in težkega dihanja. Od tam, kjer je letos na Kangbačenu stal človek visoko kot se nikoli doslej, se odprta pot do zvezd: na vrh Kangbačena in na najvišji, čeprav ne povsem samostojni, še neosvojeni vrh na svetu — na Zahodno Kangčenzongo, 8420 metrov nad morjem.

Metod Humar: »Do koder je segel pogled, smo videli same vrhove. Celotno vrsto šeststisočakov. Morda bo kdaj nepalska vlada dovolila, da katerega krstimo po Jugoslaviji. Sloveniji, in — če se ne bo dovolj — po TT.«

Pa naj še kdo reče, da okrogla miza nima voglov...

ANTE MAHKOTA

PRIHODNJA ŠTEVILKA
TEDENSKE TRIBUNE IZIDE
8. JANUARJA 1966

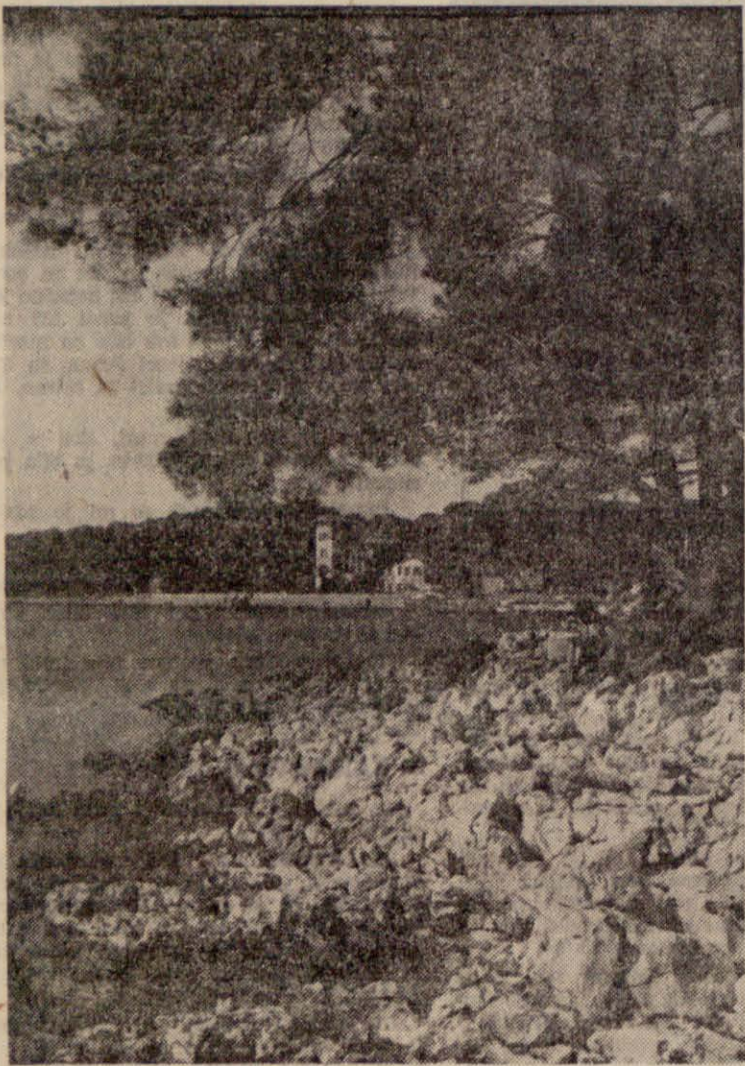
OSTANI PRI NAS

je rekel Hitler Boštjančiču s Kozjanskega, ko sta bila skupaj pri soldatih

KO SO SVETILI ŠE Z BOROVIMI TRSKAMI ...

Se ni tako dolgo, ko ste v vašem listu v rubriki Po naši deželi nekoč in danes pisali, da so v Gorenji Trebuši pri Hlipovcu na Gačenskem vrhu svetili s trskami. Donosite, da o tem napišem kaj več z nekaj pripombami. Res je, da so v Gor. Trebuši svetili z borovimi trskami, a ne samo pri Hlipovcu, marveč skoraj povsod. Se Hlipovec ni na Gačenskem vrhu, ampak na Prvenskem vrhu. Naj napišem kaj več o tem zapuščnem kraju. Na kmetijah so nekoč v zimskih večerih ženske predle. Naloga pastirčkov pa je bila, da so jim svetili z borovkami, kakor so imenovali borove trske. Trske so držali v rokah v nekakšni pripravi, kamor so bile zatakne. Morali so jih utrinjati, kadar je bil ogorek že velik, ker sicer ni več dobro svetila. Ogorka so odložili s kleščami in jih odvrgli v lonec, napolnjen z vodo, da se ne bi kaj vnelo. To je bila težka naloga za otroke. Marsikdaj je kateri kar stoji zaspal. Toda pazili so nanje, sicer bi padel na tla, tako pa ga je sosed dregnil pod rebra, in spet je bil buden. Pastirjeva naloga je bila tudi lupljenje krompirja za naslednji dan. Saj ga je moral olupiti celo goro. Družine so šle deset do štirinajst članov. Kave takrat skoraj niso poznali. Pastirjev zajtrk je bil koruzni močnik, ki je ostal od večerje. Spravili so ga v lonček, pokrili in zagrebeli v žerjavico ali še toplem pepel. Do jutra je ostal nekoliko mlačen. To je pojedel, si nabasal žepa s suhim jabolčnimi krhji ali koruzno pogačo, potem pa odgnal čredo na pašo, bos, četudi je že bila jesenska slana. Pa ne mislite, da se je to zdelo pastirčkom zelo hudo. Kje pa, veselji so bili na pašo in se po svoje zabavali. Spomladaj so lupili vrbo in iz lubja delali piščali in nanje so znali prav mojstrsko piskati. Spoznavali so gozdne živali, dobro so oponašali njihove glasove in jih zvaljali v bližino. Nekateri so učili ovna krkati. Obesili so suknič na štor in dražili ovna, da se je zaletaval vanj. Včasih je postal tak oven prav nevaren, je pa tudi opece zavrčal in pomagal pastirju. Pastir Peter je bil zelo trdober. Trkal se je z ovnom kar s celom v čelo. Še v starejših letih je za liter vina trčil z glavo v trnalo, da je zletelo daleč čez prag. Glavi se ni poznalo, včasih se je pa trnalo razletelo. Drugi so rezljali na pašo prave umetnine. Nanotele je napravil kar cel vprežni voz s parom konjev in ga skrnil v kup sene, ker se ga doma ni upal pokazati. Pozimi so ga pa le našli. Takoj so vedeli, kdo je to napravil, saj je fantek neprestano nekaj rezljal. Doma ni bil za to pohvaljen, ker so menili, da slabo pazi na živino, ker je preveč zatopljen v svoja dela. Vsi pa smo njegovo delo občudovali; župnik je nagovarjal starše, naj bi dali otroka v šolo, a ni bilo denarja in fant je ostal na kmetiji ves zagrenjen in brez veselja za kmečko delo. Drugi je rezljal okvirje za slike. Okvir so sestavljali samo zrezljani hrastovi listi. Skoda, tudi ta fant je ostal doma.

S. M., Ljubljana

CESARSKÉ PINIJE

Mali Lošinj dolguje hvalo za svoj turistični sloves (in promet) ugodnemu podnebnju, saj je znano, da do tja le redko seže burja. To so vedeli tudi stari premožnejši Tržičani, ki so se za Avstrije preživali zime v tem prijetnem otoškem kraju. Toda samo podnebje najbrž ne bi zadostovalo; posebna privlačnost je smaragdnozeleni zaliv Cikat, obrobjen s kosatim gozdom pinij. Te je dal zasaditi cesar Franc Jožef, ko je na stara leta postavil svoji prijateljici Katarini Schravtt vilo, ki je še zdaj med najbolj zanimivostmi Malega Lošnja (na sliki).

— Kaj mislite, ata, Hitler še živi?
— A, hudiča še živi. Ne verjamem, da še živi. In čisto prav je, da ga ni več. Je preveč gorja napravil, — je zamahnil z roko Boštjančičev ata, ki je bil v prvi svetovni vojni v Galiciji tri dni v baraki skupaj s Hitlerjem in se tistih časov spominja, kot bi bili včeraj.

Do Boštjančičevih v Crešnjevcu ni mogoče z avtomobilom. Vsaj zdaj ne, ko se zemlja mečka pod nogami, in je blata do kolen. Zato smo med brajdami zabredli zanimivemu srečanju nasproti in podrsavali ob vinogradih vse više, od koder je čudovit razgled po dolini Sotle, in se pogled ustavila šele onkraj Kumrovec.

— Ata so z možem v hosti, — nas je zgovorno sprejela ata mlada, ki jo je šel Boštjančičev ata mizo koruzni kruh, orehe in vino ter se zgovorno pridružila za klepet.

— Vse sami doma pridelamo in kar imamo, damo na mizo. Če bi prišli prihodnji teden, bi vam postregla kolone. Tri prašičke imamo, in prvi bo šel pred božičem.

— Je bil ata res skupaj s Hitlerjem pri soldatih?
— Ja pravijo, da so bili.

Franc Boštjančič je star sedemindeset let, pa je čil in bister, kot bi bil še fant. Spomin ga ni zapustil, tudi v hosti podira kot nekoč, oklepajoče se stare resnice, da »bolj zeleni, če se podira ob starem«.

Bil je že trd mrak, ko se je s sinom vrnil domov. Prvo srečanje so spremljali nezaupljivi pogledi in nepomembne fraze o vremenu in zimi.

— Pa drugače, ata, kaj je kaj novega?
— Tu, pri nas v vasi, se je prekleto malo spremenilo. Pot smo napravili do Križevga vrha, in to je vse. Vsak je nekaj zraven dal.

Boštjančičeva domačija je na lepem kraju in kar bogata. Toda tako premožna ni bila nikoli, da bi nasitila mlada usta, ki so bila v Boštjančičevem rodu vselej številna.

— Deset otrok nas je bilo, — je počasi stekel pogovor ob domači kapljici za lepo javorovo mizo. Boštjančičev ata se je preselil v mladost, iskriivo pomežiknil v luč in pozorno pogledil kosate brke:

— S sedemnajstim leti sem šel v svet za kruhom. Našel sem ga v Westfaliji. V železarni sem delal pol leta, potem sem se vrnil bliže doma. V železarni na Jesenicah sem delal štiri leta in pol. Leta 1913 sem šel spet v Westfalijo, od koder sem šel 2. februarja 1915 v avstrijsko vojsko.

Boštjančičev ata si je oddahnil, nagnil kupo in spomini so spet oživele:

— V celjskem 78. regimentu so nas auzpildali in aprila odpeljali v Karpate. 7. junija 1915 ob pol sedmih zvečer se nas je sedemnajst pustilo ujeti Rusom.

— Zakaj pravite, da ste se pustili?
— Zato, ker bi jih mi takrat lahko ujele prav zagotovo deset tisoč. Po deset Rusov se je stiskalo okrog drevesa, a imeli so samo po eno puško. Toda nam se to ni splačalo. Če bi jih ujeli, bi oficirji dobili medalje, mi pa pohvale, da smo hrabri vojaki. Hrabre vojake pa v vseh vojskah pošiljajo v prve linije.

— Pa potem?
— Kot ruski ujetniki smo za fronto delali dekunge za Ruse. Leto in pol nisem odložil lopate in krampa. Pri umikanju smo morali ruskim kmetom pobirati živino, da ne bi prišla v roke sovražniku. Vsega tega mi je bilo dovolj. Ko smo bili 40 kilometrov pred Moskvjo, smo se sami Slovenci zmenili, da bomo ušli. 2. februarja 1918 okrog polnoči smo zagazili v sneg do pasu. Petnajst kilometrov smo se takole pehali iz ujetništva. Bali smo se volkov in se hkrati tolažili, da nas je dvanajst, pa bomo volka razčehnil, četudi z zobmi. Štiri dni smo bili pri Nemcih, potem pa so nas poslali v zbirno taborišče v Lemberg, zdajšnji Lvov. In tu sem se srečal s Hitlerjem.

Boštjančičev ata je umolknil. Za hip je v mislih preletel dogodke pred slabimi petdesetimi leti, jih uredil in znova pozvel:

— Poln vlak vojaštva so pripeljali iz Nemčije, in nas vse strpali v ogromno barako, v kateri je bil komandant Hitler. Bil je kaprol, in jaz tudi. In to je bilo vzrok, da sva se prvo uro skregala.

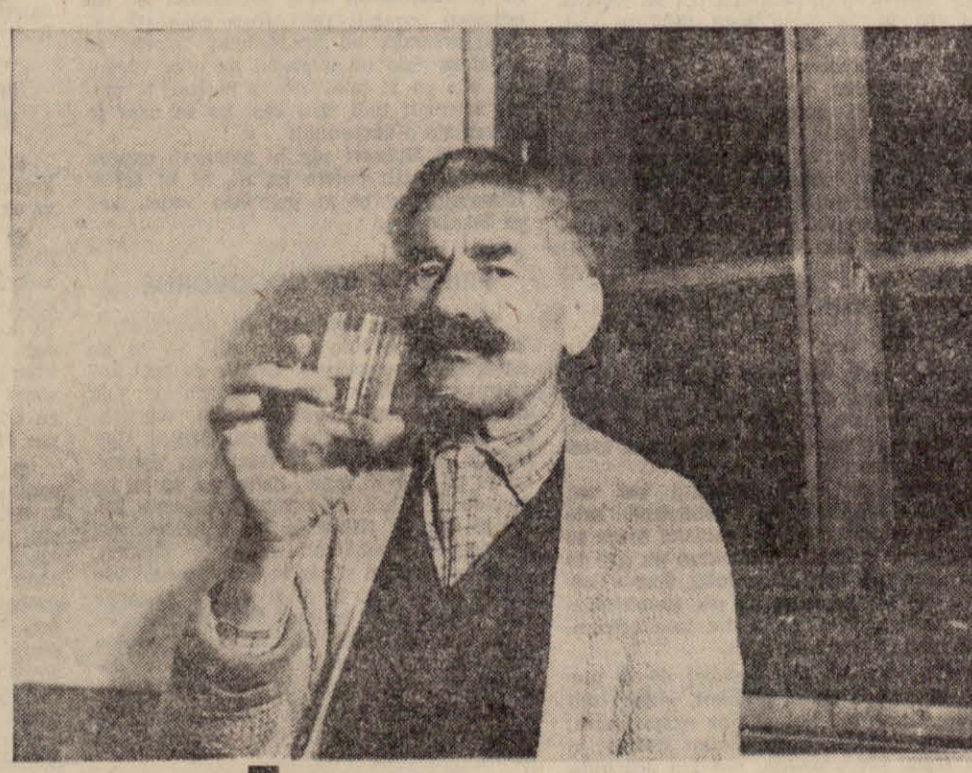
Takrat je bil Hitler natančen človek, strog, resen in strašnega pogleda. Hotel je, da bi se vsi nemudoma in disciplinirano razmestili v baraki. Jaz sem bil utrujen, pa se mi ni dalo prerivati. Grdo me je nahrulil. Nisem se mu pustil!

Bist du soldat wie ich. Takih pubec, kot si ti, se pa še ne bojim. Dvakrat sem bil v Rusiji pred vojnim sodiščem, od Kozakov sem jih dobil petindvajset na rit, zdaj pa bi me rad še ti šikaniral.

Potem sem imel mir. V zbirnem taborišču nismo imeli kaj prida jesti. Zato smo šli naokrog prosjati hrano. Zato takrat nisem imel dosti opravil s Hitlerjem. On je bil barakenkomanant, sprejemal je vojake, jih popisal in pripravil transporte za na fronto. Takrat je bil navaden soldat, tak pač, kot mi. Fejst postave je bil, malo manjši kot jaz, a grozovito resnega obraza. Z obraza se mu je bralo, da je surov človek in slabe nature. V taborišču zame ni storil nič dobrega, pa tudi slabega ne. Spominjam se, da je pred našim odhodom domov imel govore. Lep patriotski govor, ki ga je končal, naj vendarle ne bi šli domov, ampak naj se javimo za na fronto. Če pa že to ne, vsaj za delo v zaledju. Kajpak se ni

Boštjančičeva domačija je kljubovala tudi v najhujših dneh

»Du, Boštjančič, ostani pri nas!« mu je rekel Hitler.

Sin Franci in ta mlada delata zdaj družbo Boštjančičevemu atu

hotel nihče javiti. Vsak je hotel čimprej domov, in do tega smo imeli povratniki tudi pravico. Ko je bilo govora konec, je Hitler poiskal mene in me začel negotoviti:

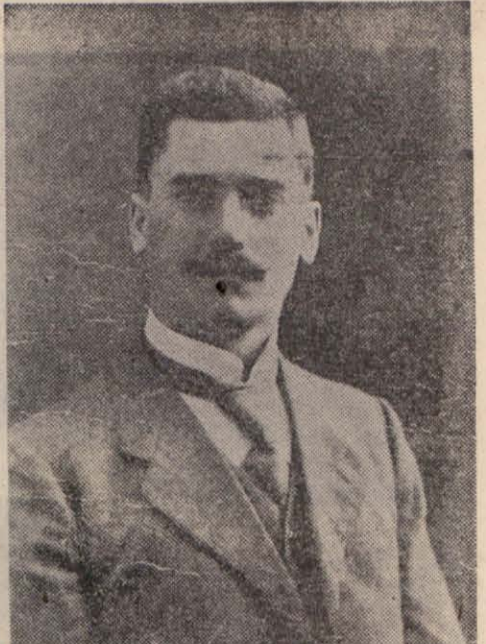
Du Boštjančič, bleib bei uns. Ostani pri nas, boš imel čez oficirsko vrtnarijo. Ne, to ni mogoče, moram domov, — sem mu odvrnil.

— Boš pozneje dobil dopust, — me je hotel prepričati. Ampak bil sem trden in želja, da bi spet videl domače kraje, je bila močnejša. Po treh dneh sem dal slovo baraki in Hitlerju in 17. aprila 1918 sem že spet bil v Celju. To je vse, kar se spominjam o tistih dneh.

Potem je Boštjančič živel v Crešnjevcu in komaj kdaj se je spomnil na Hitlerja. Vsakemu zase se je obračalo življenje. Boštjančiču tako in Hitlerju drugače. Boštjančič je v časopisih bral o naglem vzponu vojaka, ki ga je srečal v taborišču in ki je bil kaprol, tako kot sam. Ni razmišljal o tem, kako je mogoče, da je Hitler iz kaprola postal državnik. Boštjančič je bil vesel, da je odložil vojaško sukno, in je bil srečen, da je bil na svoji zemlji gospodar.

In prav srečanju s Hitlerjem se mora zahvaliti, da je ostal na svoji zemlji neomajen gospodar tudi v najhujših dneh zadnje vojne. Crešnjevec je bil namreč v območju, ki ga je Hitlerjev razisem doletel za preselitev. Tistih neprijetnih trenutkov pred štiriindvajsetimi leti se Boštjančič spominja takole dramatično:

— Bilo je zjutraj 22. novembra enainštridesetega leta. Ravno stopim iz hiše, ko mi zakliče policaj, ki se je bližal hiši: Gut morgen! Dobro jutro, sem odvrnil. Wohin? V hlev, nisem hotel razumeti po nemško. Greva v hišo, je začel slovensko. Prav, sem dejal. Potem me je policaj zaslislal, zakaj nisem vsega pripravil

Franc Boštjančič iz časov preden se je srečal s Hitlerjem

za selitev, in da kamioni čakajo doli pri cesti. Postajal je nesramen. Darst du nicht so frech sein, da naj ne bo predren, sem ga opozoril in mu jasno in glasno povedal, da ni človeka, ki bi me spravil iz rojstne hiše. Policaj je postajal neraven, ker so Nemci dobili za vsakega preseljenega človeka 10 mark, in nas je bilo enajst. Hud je bil, ker je bil ob nagrado,

»Hitlerju se je že takrat z obraza bralo, da je slabe nature.« je rekel Boštjančičev ata.

jaz pa sem mu pokazal potrdilo, da je žena noseča. Odsel je, jaz pa sem ostal. Ampak mira mi niso dali, vsak mesec so prišli pogledat, če je žena že rodila. Bili so tečni, pa sem se na hitro odločil in pisal Hitlerju:

Fodpisani Franc Boštjančič živim v selitvenem prostoru in sem bil osemnajstega leta v Galiciji kriegskolega Hitlerja. V zakonu pišem: kdor pozna Hitlerja, je oproščen vsega. Zakaj jaz nisem? Februarja osemnajstega leta sva bila skupaj v zbirnem taborišču v Lembergu. Zato Te zdaj prosim, uredi, da me bodo pustili pri miru.

Nisem verjel, da se me bo spomnil. Toda po treh tednih sem dobil iz njegove pisarne pismo, da me morajo pustiti na miru. Potem so bili policaji in žandarji sladki z menoj. Tako daleč jim je zlezlo v glavo, ker sem bil soldat s Hitlerjem, da so me hoteli narediti za oskrbnika veleposestva v Kunejih. Ta bi bila lepa, sem si rekel. Njihova namera se jim ni posrečila, in jaz sem ostal v rojstni hiši vse do danes.

Boštjančičev ata znajo zanimivo pripovedovati. In oni dan se je razvel. Možak jih ima za ušesom in še danes se veseli, da je Nemce prelistil s tistimi tremi dnevi poznanstva s Hitlerjem.

— Ata, nemara imate še kakšno pismo iz tistih časov?
— Nimam. Vse papirje sem zažgal, ko je Nemčija propadla.

Nemčija je propadla, Hitlerja ni več, le Boštjančičev ata, ponosen na svoje brke in svoj rod, kraljuje na domačiji gori na Crešnjevcu, od koder mu uhaja pogled v preteklost, ki je zdaj že zgodovina. In Boštjančičevi spomini so prav gotovo delček zgodovine.

E. HRAUSKY

OGLEDALO

Pariz — Francosko ministrstvo za zunanje zadeve je sporočilo, da je predsednik de Gaulle zmagal na predsedniških volitvah. (Ljubljanski dnevnik 20. decembra — 55 odstotkov za de Gaulle)

Najbrž tudi v Franciji objavljajo rezultate volitev notranje ministrstvo in ne zunanje.

Jugoslovanske novinarke, ki so edini tuji poročevalci v Tirani, je sprejel znanstveni sekretar državne univerze v Tirani, profesor pravne fakultete Ismit Elezi. (Delo 19. decembra — Med od-mori)

Ena od teh »novinarke« se je med turnirjem za balkanskega prvaka v košarki vsak dan podpisovala pod poročila: Matija Dermastin. Tudi ostalih osem jugoslovanskih zastopnikov tiska je bilo močnega spoja.

Gladovna stavka v podjetju Rax na Dunaju — DUNAJSKO NOVO MESTO — približno 600 delavcev tovarne vagonov, lokomotiv in jeklenih konstrukcij Rax iz Dunajskega Novega mesta že več kot teden dni ni zapustilo svojih delovnih mest. (Delo, 21. decembra — na zadnji strani)

Dunaj in Dunajsko Novo mesto pa kar nista isto: ločlj je več kot 50 kilometrov.

ceneje

Gospodinjski aparati

če jih plačate v tuji valuti!

Poleg dostopnih cen in takojšnje dobave ne plačate carine ter imate za določen čas zasiguran servis po celi državi, pozneje pa za vrsto let zasigurano nabavo rezervnih delov v dinarjih.

Zahtevajte prospekte — obiščite tehnične trgovine ter se boste prepričali o visoki kvaliteti naših izdelkov.

Aparate lahko nabavite in plačate v naslednjih trgovinah v Sloveniji:

»CONTAL«, Ljubljana — Beethovnova 11
»FERROMOTO«, Maribor — Partizanska 3-5
ter pri proizvajalcu EM — Maribor, Gosposvetska 86

VSE POČEZ ODGOVARJA DEDEK MRAZ

TT: Niti dvajset let ni tega, ko si prvič prišel med nas. In mladeničem v teh letih komaj dobro pozejejo brki, tebi pa se že guli brada. Zakaj?

— Lepo si povedal, da! Brada se mi guli. Ze bivši bog si je najprej sam sebi brado ustvaril, pa sem si jo po svetih zgledih še jaz. Ampak če dvajset let človeka samo guli in guli, ni vrag, če mu ne sežejo še po bradi.

TT: Mamice in očki so pogosto v zagrati, ko jih malčki sprašujejo, od kod pravzaprav prihajaš in kdo si. Legenda o tebi je zavita v megljo.

— Se marsikatera resnična legenda je zavita v megljo. Moja je vsaj za otroke skrivnostna, vem pa še za veliko takšnih skrivnostnih legend, ki so skrivnostne tudi za odrasle, za takšne legendarnike z vilo pa avtomobili, z vikendi v planinah, z vikendi na morju, z avtomobilom za sina pa z avtomobilom za hčer...

TT: Imaš zaradi tega manjvrednostne komplekse?

— Seveda jih imam. Vse to je tako skrivnostno priletelo, da mislijo ljudje, da sem jim jaz prišel.

TT: Zakaj odklanjaš kooperacijo z Miklavžem in božičkom?

— Bi me rad spravil na led, kaj? Ona dva sta propadla, sedaj pa hitro z enim v kooperacijo, ki še ni čisto propadla, pa da bi potem skupaj propadla vključbu staremu pregovoru »Gorje mu, kdor v nesreči biva samo.« Ali pa bi morda hotel, da bi kar trikrat zapored nosil darila.

TT: Si debelo pogledal, ko si letos sto-

pil iz svojega krajstva naravnost v reformo?

— Jaz niti ne, ampak drugi bodo debelo pogledali, ko pričakujejo, da jim bom kaj prinesel.

TT: Zakaj, misliš, je laže dobiti lokalno za garažo kot za otroški vrtec?

— Zato, ker ima, recimo, vsak predsednik občine avto. Saj sem vam že povedal, da si je bog, se takrat, ko je bil majhen, sam sebi najprej brado ustvaril.

TT: Ampak poslušaj, dragi dedek Mraz, saj ima, če že tako hočeš, predsednik občine tudi otroke.

— To jaz že prav dobro vem! Ima otroke, ampak ne v otroškem vrtcu.

TT: Slišim, da si res, da sem jih hotel, pa sem se premislil.

TT: Zakaj?

— Jeleni so mnogo stanovitnejši. Pogledaj, jelena mi ne morejo, recimo, prebravati na svetlo zeleno in potem reči, da je to super jelen in da je zato boljši, če je pobarvan. S temi barvami je moč barvati ljudi pa bencin, jelenov pa ne!

TT: Ko prideš med beate, kako ločiš fante od deklet?

— No, lepa reč, sedaj pa mi boste dejali, da gledate dekleta samo po frizurah...

TT: Kje boš letos silvestroval?

— Tu sem se pa osmodil. Ko vsi tako

vpijete reforma, reforma! sem mislil, da mi letos ni treba pohiteti z rezervacijami, saj bo vse prazno, je pa že vsepovsod vse še bolj zasedeno kot lani, ko reforme še sploh bilo ni!

TT: Če bi se raziral, ali bi se bril z električnim brivskim aparatom ali s klinicami?

— Kot vem, ga nekateri čudovito razirajo, in to brez električnih brivskih aparatov in brez britvic. Morda bi enkrat pri njih poizkusil.

TT: Ko bo tvoj čas mimo, kaj boš počel, ko so začeli iskati notranje rezerve med honorarji?

— Takšnega, ki samo daje, pa nič ne zahteva, zlepa ne ukinejo, sicer bom pa sam šel med honorarce.

TT: Kje imaš pa letos svoje spremstvo?

— Kakšno spremstvo, saj nisem...

TT: No, mislim, kje imaš svoje divjano, srnice, zajčke, lisčke...?

— So padli za divize.

TT: Tudi medveda nimaš s seboj?

— Medved je pa užaljen.

TT: Zakaj?

— Zadnjič je njegovega kolega ustrelil nek nemški lovec: tri tisoč dolarjev je plačal zanj, pa so bili vsi veseli. Potem je zvedel, da je nek tovariš kozla ustrelil, kar je nekaj milijonov stalo, pa ni nihče nič plačal in še veseli niso bili.

TT: Poslušaj, ali si za miroljubno koeksistenco?

— Vsi mi smo za miroljubno koeksistenco.

TT: Zakaj pa potem nosiš otrokom piške, pištole, tanke, topove?

— Ej, ko si že tako korajžen, zakaj pa ne vprašaj tistih, ki so tudi za miroljubno koeksistenco, pa imajo tazersne piške, tazersne pištole, tazersne tanke, tazersne topove pa še kaj več.

TT: In kaj boš počel poleti?

— Najbrž bom šel v Nemčijo delat.

Za TT vprašuje Edi Hrausky
Za dedka Mraza odgovarja Tone Fornezzi

OBISCI

HOTEL „SLON“

IN SE PREPRICAJTE O NASIH PRVOVRSTNIH SPECIALITETAH TER SOHIDNI POSTREZBI!

DEDEK MRAZ LETOŠNJEGA LETA JE BREZ BRADE VARČEVANJE IN REFORMA STA POSEGLA TUDI MED OTROŠKO VESELJE!

NE VEMO ŠE, ČE SE BO PRIPELJAL S SANMI NA JELENJI POGON, ALI PA GA BODO VLEKLI VSI TISTI KOZLI, KI SMO JIH STRELJALI MED LETOŠNJI URADNO NADUSE USPEŠNIM LETOM!

POVPREČNI OBČAN PASI ŽE NEKAJ LET NAZAJ ŽELI SPET LUBEGA BOŠTEKA, TO PA LE ZATO, KER IMA 25. V MESECU VSAJ JE NEKAJ VEČ DENARJA OD ZADNJE PLAČE!

KER JE TOVARIS MRAZ ENA OD MALOSTEVLILNIH STVARITEV V SOCIALIZMU, KI JE IZDREKALA VSEH 20 LET, GA BOMO KONČNO SPREJELI V MUZEJ!

TOREJ ŽE ŽEZ LETO ALI DVE PRICAKUJMO TAKLE RAZVOJ DOGODKOV!

ANDREJ HO

KMALU BREZ VIZUMOV V AVSTRIJO IN ITALIJO, AMPAK...

Brez vizumov nikamor

Dolžnost lastnika potnega lista je, da se takoj po prihodu v tujo državo osebno ali pisмено prijavijo najbližjemu konzularnemu ali diplomatskemu predstavništvu SFRJ.

Tako piše na ovitku vsakega potnega lista med opozorili pod točko deset. Med opozorili, ki jih nihče ne prebere. Ali pa jih preberejo le redki državljani. Da bi se prepricali, kako je v resnici s tem določilom, smo napravili majhen preizkus.

Najbolj pri roki je bil Trst. Zavijugali smo navkreber po Via Udine in blizu tržaškega svetilnika potrkali na vrata našega konzulata.

— Izvolite, prosim? — je vljudno pozdravil vratar.

— Rad bi se prijavil, tako kot pač piše v potnem listu. Kje bom to storil? sem molil predse potni list.

— Mož pri vratih se je hitro znašel.

— Najbrž ste turist. Tu ne boste ostali dolgo?

Potrdil sem mu in čakal, kam me bo poslal.

— Kar meni povejte, kako se pišete, bom že jaz potem uredil naprej. Zapisal si je na listek meni komaj podobno ime z uglajeno kretinjo, kot da bi se vsak dan prijavilo najmanj sto ljudi.

— Vi ste letos, mislim, ravno sestli, ki ste se prijavili, — se je prijamo nasmehnil konzul Jože Gačnik.

— Tega določila se naši ljudje že lep čas ne držijo. In mislim, da za turiste to tudi ni pomembno. Za turiste in za tiste, ki prihajajo k sorodnikom na obisk. Bolj pomembna dolžnost pa je to določilo za tiste, ki prihajajo na delo ali na strokovno izpopolnjevanje in se nameravajo zadržati v tujini dalj časa.

Vendar je v praksi tako, da se naši državljani zatekajo na konzulat predvsem, ko so v stiski, ko jim poteče veljavnost vizuma, ko izgubijo dokumente, jim ukradejo avto ali imajo kakšne druge težave.

Niso vsi državljani taki, kot eden izmed tistih šestih, ki se je letos javil na konzulat z dopisnico: »Tovariš konzul! Prišel sem in se vam zdaj javljam in sem vam na razpolago.« Kot rečeno, se večina oglasi v težavah. Oni dan je tržaška železnica postajala obvestila konzulat, da je v čakalnici rodila neka naša turistka. Zadeva je bila manj prijetna, kot tista poleti, ko se je na konzulat širokih lic prismejale naša državljanka in namesto pozdrava radostno povedala: »Rodila sem.« Na konzulat so ji čestitali in jo vprašali, kako da je šla noseča na tako dolgo pot. In da ima država povrniti vsega še stroške, ki jih je treba plačati bolnišnici v dolarjih, so ji povedali. Pojasnila je, da še ni računala s porodom, ker jo je za štiri dni prehitelo. Včasih pošljejo iz notranjosti Italije kakšnega državljana brez denarja v Trst. Taki se kajpak zatečejo na konzulat. Oni dan je nekdo povedal, da mu je zmanjkalo denarja, ko si je ogledoval kulturne znamenitosti v Firencih. In pri vsem tem, kakšna ironija: možakar je bil nepismen.

slovani res nismo dolarski turisti, smo pa zato masovni. To dobro vedo tržaški trgovci, ki se čisto po trgovsko trudijo prodati vse. In mi kupujemo vse. Kupujemo v Standi preperele in preležane nogavice, v Upimu lučke za jelko, ki niso ugašene na našo elektriko, kupujemo suškarne in punčke in mnogo mnogo drugih stvari. Kupujemo in trgujemo. Po reformi je bilo nekaj časa zatšije, ko pa je bila pospravljena ozimnica, je bilo treba izkoristiti popust na železnici, zakaj obrazec K-15 velja samo še letos. In prodajamo Kraševko čokolado, domačo slivovko, cigarete, suho meso, jedilno olje, goske in race, in če ne gre drugače, tudi odojke. Prodajamo stotake po 38 lir in iščemo sorodnike, ki so z nami privedli pralni stroj, na pralne praške »Dixan« in »Dashu« pa so pozabili. Na srečo niso porabili tržaški trgovci, ki jim je naša reforma deloma vzela našega in njihovega kupca in ki zato prav radi dajo popuste v takšni ali drugačni obliki.

Kako bo po Novem letu?

Vest, da smo s sosednjo Avstrijo odpravili vizume in da bomo tako v kratkem storili tudi z Italijo, je močno vznemirila naše ljudi. Začeli so kovati načrte o potovanjih in se veselili.

Preden bomo pojasnili, kako bomo po Novem letu potovali, si obudimo spomin, v katere države lahko potujemo brez vizumov.

CSSR, Poljska, Rumunija, Bolgarija, Švedska, Norveška, Danska, Finska, Island, Tunis, Tanganjika in Zanzibar, Alžir in pred kratkim Avstrija.

Diplomatskih in službenih vizumov nimamo z ZAR, ZSSR in Madžarsko.

Pričakujemo, da bodo v kratkem odpravljani vsi vizumi tudi z Madžarsko in Italijo.

Po novem zakonu bodo s prihodnjim letom potni listi veljavni deset let. In kako bomo potovali? Od pristojnih organov smo dobili naslednje pojasnilo:

Naši ljudje zmotno menijo, da bodo po sporazumu o ukinitvi vizumov med SFRJ in Avstrijo in po predvideni sklenitvi takega sporazuma z Italijo potovali v ti državi brez jugoslovanskega potnega lista in vizuma.

Samo potni list brez vizuma ne daje pravice potovanja v tujino. Torej bodo naši državljani tako kot doslej prosili za potni list in naš vizum pri pristojnih organih za notranje zadeve, ne bo pa potrebno priskrbeti vizuma sosednje države, v konkretnem primeru avstrijskega in predvidoma italijanskega.

Po izrecnem določilu sporazuma o ukinitvi vizumov med SFRJ in Avstrijo velja izjava z državljan, ki potujejo v sosednjo državo zaradi zaposlitve. Ti državljani morajo imeti vizum sosednje države, ki je obenem tudi dovoljenje za bivanje, izdaja pa ga brez plačila take.

In kaj je z obveznostjo, da se je treba v tujini nemudoma prijaviti? Pristojni organi so nam tudi to pojasnili:

Glede opozorila na ovitku naših potnih listov pripominjamo, da zakon o potnih listinah jugoslovanskih državljanov, ki je začel veljati 1/4-1965, ne zahteva, da se prijavijo diplomatsko-konzularnim predstavništvom SFRJ v tujini naši državljani, ki imajo vizum za začasno prebivanje, marveč samo tisti, ki imajo vizum za stalno prebivanje v tujini. Zato bo na ovitkih novih potnih listov, ki jih bodo začeli izdajati prihodnje leto, to besedilo ustrezno spremenjeno.

E. HRAUSKY

PO STOPINJAH GOSPODARSKE REFORME

Iz rok v usta ne gre več!

Tudi v družini je tako: ješ in jemlješ lahko iz sklade le toliko in toliko časa, dokler je v njej kaj! Nikakor ne moreš jesti tistega, česar ni! In prav tako ne moreš kupiti nečesa, če nimaš denarja, ne moreš se stegnjen pokriti z odejo, če je prekratka! In tako naprej! Ziveti čez svoje možnosti se pač ne da!

Podobno kot je v družini je v gospodarstvu.

Gospodarska reforma je začela — sicer še zelo v medijih obliki — postavljanje zadeve tja, kamor sodijo. Ne gre zlahka, saj vemo, da tistega, kar smo se leta in leta učili in leta in leta izvajali zlepa nečemo opustiti.

To velja tudi za obratna sredstva podjetij in gospodarskih organizacij.

Kaj so obratna sredstva?

To je denar v podjetjih, ki ga uporabljajo za sprotno poslovanje; podjetje mora imeti denar, če hoče plačevati račune in naročati blago bodisi za prodajo (trgovina) ali pa za proizvodnjo (industrija).

Doslej so si podjetja ta denar po večini izposojevala sproti pri bankah. Gospodarske organizacije naj nikar ne čakajo več na »mano z neba«, se pravi, na denar, ki naj bi jim ga za obratna sredstva zagotovila skupnost za redno poslovanje, svoja sredstva pa bi uporabljala za vse drugo. Tako je bilo namreč doslej. Zato ni nič čudnega, če so si predstavniki podjetij dobesedno podajali kljuke v bankah (to sicer z večjim ali manjšim uspehom delajo še danes!) s prošnjami in moledevanjem. Zda gospodarski sodijo tako: podjetja, kolektivni, delovne organizacije so dolžni čimveč svojih sredstev vlagati v lastna obratna sredstva, za redno poslovanje! Pomoči ne bo več! Dedka Mraza iz banke pa tudi ne...

● V lanskem letu — v primerjavi z letom 1963 — so se medsebojna dolgovanja v našem gospodarstvu (na relaciji proizvodnja : trgovina) zelo povečala. Terjatve do kupcev so se v enem samem letu povečale kar za devetinšestdeset odstotkov!

Podobne so tudi nekatere številke v letošnjem letu v primerjavi z lanskim:

- Terjatve do kupcev so se še povečale kar za petinšestdeset odstotkov oziroma z 265 kar na 359 milijard dinarjev.
- In se terjatve do dobaviteljev:
- Le-te so se v tem istem času povečale za devetinšestdeset odstotkov, ali s 174 kar na 262 milijard dinarjev!
- Iz majhne sklade jemo s prevlečko žilico. Delamo promet, ki ga ni. Zaradi tega prihajamo v težave in prilivamo olje na žerjavico nestabilnosti dinarja!
- Zato so že nekateri ukrepi, o katerih običajno občani ne vemo mnogo, dobrodošli. Pa najsi bodo še tako hudi! Jasno je, da so v prenekatem podjetju »zavilili« zavoljo tega. Toda ali ne zavili tudi vsaka mačka, če ji stopiš na rep?
- Na rešetju se zdaj vse naše gospodarjenje. Na situ pa se bo brez dvoma še marsikaj zgostilo...

IZTKO AUSEC

Trst - Meka za Jugoslovane

V Sloveniji je vsega skupaj 23 mednarodnih mejnih prehodov in 73 prehodov druge vrste za dvoelastnike in mali obmejni promet. Na vseh je volj živahno iz dneva v dan. Toda še največ dela imajo obmejni organi na tistih prehodih, ki vodijo v Trst. Trst je še vedno Meka za Jugoslovane.

Ponteroso, Upim, Standa so promena da, kjer je ob vsakem času sreča znane obraze vse od Šiške do Negotina. Jugo-

STEDILNIKE IN SUPERAVTOMATSKES PRALNE STROJE ZNAMKE »GORENJE«, PO UGODNIH CENAH LAHKO NABAVITE ZA TUJA PLAČILNA SREDSTVA (devize in valute).

Vplačila sprejemajo:

BRODOKOMERC — Rijeka, Beogradski trg 3
MERCANTILE — Zagreb, Praška ul. 2
ELEKTROTEHNA — Zagreb, Amruševa 4
NA-MA — Zagreb, Radićeva 1
JADRAN — Sežana
DALMAKOMERC — Split, Tolstojeva 12
JUGOEXPORT — Beograd, Kolarčeva 1/1
BRODOKOMERC — Ljubljana, Poljanska c. 20-c

Pralni stroj Superavtomat 270 — za 4 kg perila US\$ 180
Pralni stroj Superavtomat 275 — za 5 kg perila US\$ 200
Električni štedilnik, štiriplotni ES-412 US\$ 44
Električni štedilnik, štiriplotni ES-412/N US\$ 46
Električni štedilnik, troplotni ES-425/Z US\$ 32
Štedilnik na trda goriva — kabinet KS-110/Z US\$ 31

Način plačila:
— iz inozemstva: po pošti, banki ali s čekom
— v državi: z deviznega računa, s čekom ali gotovino preko banke ali pri blagajni gornjih pooblaščenih podjetij.

TAKOJSNJA DOBAVA! ZAGOTOVLJEN SERVIS IN NADOMESTNI DELI! GARANCIJA!

DUCAT NAJLEPŠIH SLOVENSkih BESED

ROK ARIH

PISATELJ, 45 LET

Kamenec: to so čišnje hrustavke, besedo sem srečal v St. Jakobu v Rožu in uporabil za prispodobno v neki ertici: »Zdelo se je, da je njena koža prepojena z mlekom in sokom trdih česenj, ki jim pri nas pravimo kamenec.« (Zibelka, 1953, str. 36-37).

prha: besedo je uporabil Prežih v Požgani: močna, debelušasta, zdrava ženska, je pojasnil avtor. »Toda danes se je ta prha prhata zastoj nasmihala, zastoj je ometala okrog njega...« (Požganica, str. 90).

nčina: to je, po Prežihu: osojni kraj (Požganica, str. 148).

srebrast: srebrnkast je sneg (tudi po Prežihu).

brinovka: to je najbrž osamljen kraški ptič (beri Kosoveja: »V jesenski tih čas prileti brinovka na Kraso«).

pohajkovanje: domislím se do mislijskega pohajkovanja.

djavnik: nadomestilo za »faktora; zanj se je zavzemal H. Grtin.

znamenje: beseda se mi zdí kar pravnjša in je njena uporabnost večja, kakor si mislimo.

taloven: žalostnomračen; pojasnjuje Prežih.

spreminjast: ne vem, odkod sem prevzel besedo.

morebiti: morebiti sem besedo prevzel mimogrede in je pomagala označiti značaj človeka. (Kroki-ji, 1965).

konjiček: najprej se spominim na konjičke, ki so jih nekada rezljali iz lesa — na repu je bila vdolnata piščal; prodajali so jih podeželski sejmari. Konjiček pa je lahko še marsikaj.

ANTON BAJEC

JEZIKOSLOVEC, 68 LET

Dom
delo v kolektivu
študij
slovenski jezik na odrú,
v knjigi, v slovarju
sadovnjak
Pokljuka
družba prijateljev
oddih
sah

FRANCE BEVK

PISATELJ, 75 LET

Na srcu mi je mir med narodi kot pogoj za srečo človeštva.

JANEZ GRADIŠNIK

PISATELJ IN PREVAJALEC, 48 LET

Pred tako izbiro bi moral biti človek postavljen večkrat, da bi si razjasnil svoj odnos do besed. Brž ko začne premišljati o tem, katera so mu lepe, se mu začnejo vsiljevati take, ki pomenijo kaj lepega ali dobrega: ljubezen, pomlad, dobrotá itn. Ali so tudi res lepe, ali se nam take le zdijo, ker zaznamujejo reči, ki so nam ljube? In če jih zavoljo tega svržemo iz izbiro, ali nismo morda nekaterim naredili krivice, ker bi se nam zdele lepe tudi, ko bi pomenile kaj drugega?

Dvanajst besed je seveda malo. Od tistih, ki so se ponujale premisleku, sem glede na zgoraj povedano odbral približno polovico takih, ki sem nanje čustveno navezan zaradi pomena; pri drugih se mi je morda posrečilo, da sem se odločil samo po zvenu. Seveda pa bi bil prav tako lahko našel ducat drugih.

Ljubezen
spomin
vigred
zeleneti
hrepeneje
golobica
česnin
dobrava
skrinja
samota
planina
otožen

GITICA JAKOPINOVA

PISATELJICA IN PREVAJALKA, 36 LET

Dekle
jagned
jutro
delo
pomlad
mati
pesem
pridi
noč
deš
tišina
sin

EDVARD KOCBEK

PESNIK, PRIPovedNIK, ESEJIST, 61 LET

Čudež
hríb
jezditi
kres
kruh
ljubezen
mavrica
prhneti
skrinja
skrat
varovati
žlahtniti

KAJETAN KOVIČ

PESNIK, 34 LET

Parkelj
perilo
pohujšanje
pipec
pesa
prašič
pručka
posluš
prestol
potica
palača
paradiž

MIŠKO KRANJEC

PISATELJ, 57 LET

Drage so mi vse stare, lepe domače besede, ki zaradi naše nemarnosti ali pa ker se nam ne zde dovolj imenitne, umirajo. Lepo bi bilo, če bi jim pisatelji znova dali sijaj, radio pa jih posvojil in med poslušalci oživil in uveljavil.

Zelim, da bi vselej, kadar nam zmanjka kakšne besede in že hitimo k sosedom ali pa celo k tujcem, da si jo sposodimo, pobrskali po oddelkih krajin naše domovine.

Razveselil bi se, ko bi se zgodilo, da bi trgovine, uradi, ki so nam skrpučali na ducate zoprnih imen, razpisali nagrade za nove, domače nazive in bi tako odpravili vse te markete, melproms, belsade, kike, Slovenjaceste, Slovenjaspote itd.

Poprosil bi preproste ljudi, da se ognejo vsem nepotrebnim tujkam, celo še, če jih ne razumejo. Te naj le uporabljajo ljudje, ki jih preganja revščina domače besede, ali pa se bojijo, da sicer ne bi bili dovolj učeni.

Lepo bi bilo, ko bi se vsaj jezikoslovcu ravnali po pravopisu, ki so nam ga nekoč s tako verno priporočali.

Nazadnje pa — za prvo se otrešimo dveh ljubljanskih izrazov, ki bosta sicer kmalu našla domačinsko pravico v pravopisu, ki pa sta na moč grda: da ne bi najdlj tistega, kar iščejo, ki so kaj zgubili, in da bi ljudje prenehali, z delom ali s slušbo ob dveh, ne pa ob dvehu ali po dvehu.

Zivljenje
hrepeneje
smrt
ljubica
roža
srce
pesem
kruh
zemlja
dvom
nemir,
delo

IVAN MINATTI

PESNIK, 41 LET

Ciklama
oblaki
enakopravnost
razumnost
vode
travn
delitev narodnega dohodka
modrina
veler
poštenost
lepota
svoboda tiska

JANEZ MENART

PESNIK, 36 LET

Gora
jesen
mir
morje
mamica
platana
pójem
roka
Slovenija
skrlaten
vihar
žamet

IVAN MRAK

DRAMATIK, 49 LET

Resničnost
stvarnost
ljubezen
ostrina
zamos
človek
usmiljenje
misl
brezpozornost
samorodnost
moj res
tvoj prav

ŽARKO PETAN

GLEDALIŠKI REŽISER IN PISATELJ, 36 LET

Beseda
življenje
ljubezen
da
hvala
lepota
mladost
zdravje
smeh
prijateljstvo
mama

BOGDAN POGAČNIK

NOVINAR, 44 LET

IVAN POTRČ

PRIPovedNIK IN DRAMATIK, 53 LET

Petkrat nezaujanje
in
en samkrat zaujanje,
petkrat nesmilečno
in
enkrat smilečno!

N. B.: Za neko bilanco dovolj!

DIMITRIJ RUPEL

PUBLICIST, 19 LET

Ideali
revolucija
tovarištvo
socializem
svoboda
ustvarjalnost
odgovornost
moralá
kultura
besede
besede
besede...

STANE SEVER

IGRALEC, 51 LET

Zarja
dani
sinoči
Ljubljana
slavec
črček
Sora
laz
globel
hrepeneje
sanje
vasovanje;

in še dve najgri besedi:
carina, ki pride od scarjae
davek, ki pride od adavitie

FRANCE SLANA

SLIKAR, 39 LET

Mati
obrežje
narava
reka
gozd
kozolec
izba
kupica
žena
snežinka
svežina
humor

NOVOSTI NAŠIH ZALOŽB

— Marjan Mušič: VELIKI ARHITEKTI I (Založba Obzorja, Maribor).

— Gregor Strniša: ZVEZDE. Pestiška zbirka (Državna založba Slovenije).

— Bogomir Magajna: ZVLJENJE IN SANJE. Izbral, uredil in spremeno besedo napisal France Vodnik (Založba Lipa, Koper).

— Pavle Zidar: SVETI PAVEL. Roman (Obzorja, Maribor).

— Anton Ingolič: CLOVEK NA MEJI. Roman (Obzorja, Maribor).

— Oskar Hudales: ALENKA IN ZVEZDICA. Ilustriral in opremil Janez Vidic (Obzorja, Maribor).

— Julij Tih: SOCIALNOGEOGRAFSKI PROBLEMI NA koprskem podeželju. Razprava. (Lipa, Koper).

— Ottokar Janetschek: BEETHOVEN. Prevedel Jaro Komac (Lipa, Koper).

— Walter G. Armando: PAGANI. Zivljenjepis. Prevedel Bogo Pregelj (Državna založba Slovenije).

— Bernhard Jacobi: PORTALI, SVETISKA IN PALACE. Sprehod po odkopanih mestih. Prevedel Peter Kolar (Obzorja, Maribor).

— Jelena Saporina: KIBERNETIKA V NASEM TELESU. Prevedla Anka Veselova (Cankarjeva založba v Ljubljani).

AVGUSTA ŠANTEL

SLIKARKA, 89 LET

Gorica
Soča
sonce
morje
družina
zvestoba
neodvisnost
glasba
gosti
resnica
dostojanstven
plemenit

ADA ŠKERL

PESNICA, 41 LET

Mati
otrok
prijateljstvo
tovarištvo
mir
tišina
zvestoba
preludij
jesen
samotnost
bolečina
predahntiti

IGOR TORKAR

DRAMATIK, 52 LET

Ko smo se pred vojno študenti na univerzi borili za našo današnjo napredno stvarnost, je bilo zame najlepših tistih deset besed, ki jih bom napisal pred desetimi sedmimi v oklepajih, ki so zame najlepše danes, saj, kot dialektični materialist, vem, da se vse nenehno spreminja, torej so se spremenili tudi moji kánoni lepote:

pogum (mežnar)
strokovnost (stricizem)
delo (korito)
prihranek (dolg)
resnica (laž)
demokratičnost (oblastnost)
humanost (predanost)
slavec (papagaj)
kulturni ljudje (jara gospoda)
pošten (snaše)

FRANCE VODNIK

KRITIK, ESEJIST IN PREVAJALEC, 62 LET

Bog
cvet
ljubezen
mati
mesečina
nebo
nevestica
oznanjenje
ptička
srna
zarja
žena

Karikature BORUT PECAR

Vsaka novost razveseljuje!

Taft — novi lak za lase bo dobrodošel vsaki zahtevni ženi. Tudi vam bo postal nenadomestljiv za utrjevanje pričeske, če imate mastne ali normalne lase.

Če želite prav izbrati — vzemite Taft, novi lak za lase!

Zlatorog

»EPOHA«
Zagreb
Bogovičeva 3

46 ROMANOV V STRIPU NA ODPLAČILO

Starši! Razveselite vaše otroke in jim kupite priljubljene romane, ki jih lahko dobite na 10-mesečno odplačilo, če naročilo ni manjše od 5000 din.

- REVIIJA CRTANIH ROMANA I 4000 din (in še 6 romanov v slikah: Pikova dama, Duško Dugouško, Otmica na Jadranu, Devji Krokot, Revizor, Skrivni planet in Detektiv).
- DEJVI KROKET 1200 din (in še 6 romanov v slikah: Pikova dama, Duško Dugouško, Otmica na Jadranu, Devji Krokot, Revizor, Skrivni planet in Detektiv).
- KROZ MINULA STOLJEČA 1600 din (zgodovinski roman v stripu).
- REVIIJA CRTANIH ROMANA II 2000 din (20.000 milja ispod mora, Damonji, Čeru vode siltne zgodbe, Ividijačke pustolovine, Borba za zastavo, Pustinjaška patrola, Tarzan na crnoj rijeci, Tarzan u dolini sunca, Bača izvidjač, Sudbonomi dan, Miša u svetinru).
- TRJDRJAVA SMRTI 800 din (roman v slikah z DIVJEGA ZAHODA).
- GRICKA VJESTICA 1600 din (roman v slikah po znanem romanu Marije Juric-Zagorke).
- TROJICA U MRaku 700 din (roman v slikah z DIVJEGA ZAHODA).

NAROCILNICA ZA ODPLAČILO (»TTe«)
IZDAVAČKO PODOUZEČE »EPOHA« — ZAGREB
BOGOVIČEVA 3, p. p. 398

Ime in ime _____
Številka osebne izkaznice in kje je _____
bila izdana _____
leto rojstva _____
Naslov bivališča _____
Zaposlen pri _____
Nepreklicno naročam na 10-mesečno odplačilo od _____ 1965 leta dalje spodaj navedene romane v slikah.

Avtor	Naslov romana	Cena

Skupaj _____
Vem za pogoje odplačila: takoj bom »Epohe« sporočil vsako spremembo glede stanovanja ali zaposlitve, vplačal bom redno vsak mesec, in sicer do 10. v mesecu za minul mesec. Če ne bom vplačal enega obroka, bom plačal celotni znesek. Priznam pristojno gospodarsko sodišče v Zagrebu.
Potrdilo podjetja: _____ Datum: _____ Podpis naročnika: _____
(Naročnina brez potrdila ni veljavna. Upokojenci naj kot potrdilo priložijo odrezek od pokojninskega lista.)

CIUDAD DE MEXICO BO NALOGI KOS

O malokaterem mestu zdaj toliko pišejo in govore kot o mehiški prestolnici Ciudad de Mexico. Kako tudi ne, saj so prav to velenje doleteli za prizorišče prihodnjih letnih olimpijskih iger 1968. Izbor prav tega kraja pa je — glede na veliko nadmorsko višino 2300 m — sprožil tudi poplavo razprav v zvezi s »proti« vsem svetu in spodbudil mehiške organizatorje, da so oktobra letos že priredili prve predolimpijske tekme v Ciudad de Mexico (ki jih bodo ponavljali tudi 1966 in 1967), da bi športnikom z vsega sveta dali kar največ priložnosti spoznati se s posebnostmi tega mesta.

Dr. Vaso Skapin v selementu: Visoko nad središčem Ciudad de Mexico

— Največ kritik na račun izbora Ciudad de Mexico za prizorišče olimpijskih iger ima za osnovo nadmorsko višino mesta, ki da utegne onemogočiti boljše dosežke. Kaj sodite o tem? »2300 m nadmorske višine je nedvomno čimtelj, ki bodo z njim športniki morali računati. Iz lastne izkušnje lahko povem, da je trajalo precej dolgo, preden smo se moja družina in jaz privadili razmeram. Gre za neko vrsto utrujenosti, nekak pritisk na srce. Tudi kadar sem igral tenis, sem imel občutek, da ne igrar tako lahkotno kot doma, vendar deloma tudi zato, ker v Mehiki pač nisem mogel igrati tako često kot v Ljubljani. Ko sta pred leti v tekmovalnih za Davisov pokal v Mehiki nastopila Pilič in Jovanović, se tudi nista kdove kako znašla. Seveda pa se človek sčasoma višine vendar privadi, čeprav zaide v krizo vsakokrat, ko se v Ciudad Mexico vrne iz nižje ležečih mest. Doba prilagajanja pa je kasneje zmerom krajša.«

— Olimpijske igre bodo oktobra. Kakšno je vreme v tem času? »V Ciudad de Mexico je pravzaprav večna pomlad. Temperatura je podnevi vse leto takšna, da se lahko kopaš. Samo kdaj pa kdaj je ponoči malo hladneje. Vendarle pa je razlika med kolektorsko zimo in poletjem. Od maja do oktobra namreč vsak dan obvezno dežuje. To sicer ni dolgotrajno deževje v našem smislu, marveč kratke (morebiti enourne) plohe, ki si sledijo, v »odmorih« pa je vreme spet lepo. Oktober je nekako na koncu te dobe, ko pa še tudi lahko pride do dežja. Zanimivo je, da so tudi šolske počitnice pozimi: šolsko leto se konča novembra in se začne februarja. Turistična sezona pa je sploh na višku v zimskih mesecih, kar velja seveda predvsem za mehiško riviero.«

— Omenili ste turizem. Z njim se povezujejo organizacijske sposobnosti. Ali sodite, da bodo Mehikanci kos nalogam, ki jih prednje postavlja olimpijska prireditelj? »Mehikanci so nedvomno sposobni organizatorji in nič ne dvomim o uspehu prireditelj. Njihova specialiteta so sploh množična slavlja. Resda tudi pri poslih igra določeno vlogo njihov temperament, ki se kaže v nekakšnem zavlečanju odločitev, toda kadar se stvari lotijo, jo znajo tudi izpeljati. Turistično pa sta Mehika s 40 milijoni prebivalcev in še posebej glavno mesto z več ko 3 milijoni, zelo razvita. Ciudad de Mexico bi sploh lahko imenovali mesto hotelov.«

— Kako pa je s priljubljenostjo športa v tej deželi? »Šport je zelo priljubljen. Občinstvo pa je na tekмах tudi izredno temperamento. Nedvomno tako zvočne kulise doslej še ni imela nobena olimpijska preizkušnja. Kakšno je navdušenje na nogometnih igriščih, še zlasti pa seveda na bikoborskih stadionih! Kaj vse v teh trenutkih ljudje zmečejo v areno: ženske celo tevdje. Povedati pa je treba, da so torej tudi med največjim slavjem zelo prirešni: vse predmete namreč zmečejo nazaj na tribune. Omeniti velja tudi izredno gostoljubnost Mehikancev in pa izredno popularnost Tita v tej deželi, ki ga pozna zares vsako. Od športnih zvrsti pa se mi zdi, da imajo največ pristašev nogomet, plavanje, konjski šport, avto moto šport, tenis, košarka. Preseneča izredno število prekrasno urejenih bazenov. Sploh pa je moderna arhitektura nekaj, kar daje Ciudad de Mexico še poseben lesk.«

Nato smo kramljali še o tem in onem. Mehika je ena izmed redkih latinsko-ameriških držav s trdnjo valuto. Z novim letom bo imel naš dinar enako pariteto do dolarja kot mehiški pezoz. Svojo bogato zakladnico kulturnih spomenikov bodo Mehikanci gotovo znali izkoristiti tudi kot dodatno reklamo za obisk olimpijskih iger. Znameniti azteški kolerar pa bodo — tako meni Skapinova soproga — gotovo uporabili za enega izmed olimpijskih znakov.

Skapini so tako med redkimi jugoslovanskimi športniki (eden od Vasovih dveh sinov Boris si je v Ciudad de Mexico priboril lovorike v badmintonu), ki so dodobra spoznali razmere v mehiškem glavnem mestu, družinskega poglavarja pa, kot kaže, »nadnormalna« nadmorska višina spremlja vse od bivanja v Mehiki tudi še doma, saj ima njegova delovna organizacija poslovno združenje »Rude-metalik« prostore v zadnjem, osmem nadstropju ljubljanskega konzorcija, stanovanje Skapinov v Štrmskega ulici pa je prav tako v najvišjem nadstropju, četrtem (brez dvigala). Morebiti pa je ves ta razplet tudi preprosto pripisati zdravniškemu nasvetu v Ciudad de Mexico, ko so Skapinova ob raznih tegobah zmeraj znova ponavljali: »Sčasoma se boste višine že privadili...«

EVGEN BERGANT

Sneg se dvigne s tal, kadar tekmovalci v smuku drviijo v dolino. Na sliki je olimpijski zmagovalec Egon Zimmermann med olimpijskim smukom na Patscherkoflu (1964), na najbolj nevarnem mestu. Ze tedaj je bil najhitrejši: nič čudnega — sproščen in zanesljiv je njegov smuk.

Univerzitetno mesto v Ciudad de Mexico je ponos moderne mehiške arhitekture. V sklopu tega mesta je tudi več športnih stadionov.

— Največ kritik na račun izbora Ciudad de Mexico za prizorišče olimpijskih iger ima za osnovo nadmorsko višino mesta, ki da utegne onemogočiti boljše dosežke. Kaj sodite o tem? »2300 m nadmorske višine je nedvomno čimtelj, ki bodo z njim športniki morali računati. Iz lastne izkušnje lahko povem, da je trajalo precej dolgo, preden smo se moja družina in jaz privadili razmeram. Gre za neko vrsto utrujenosti, nekak pritisk na srce. Tudi kadar sem igral tenis, sem imel občutek, da ne igrar tako lahkotno kot doma, vendar deloma tudi zato, ker v Mehiki pač nisem mogel igrati tako često kot v Ljubljani. Ko sta pred leti v tekmovalnih za Davisov pokal v Mehiki nastopila Pilič in Jovanović, se tudi nista kdove kako znašla. Seveda pa se človek sčasoma višine vendar privadi, čeprav zaide v krizo vsakokrat, ko se v Ciudad Mexico vrne iz nižje ležečih mest. Doba prilagajanja pa je kasneje zmerom krajša.«

— Omenili ste turizem. Z njim se povezujejo organizacijske sposobnosti. Ali sodite, da bodo Mehikanci kos nalogam, ki jih prednje postavlja olimpijska prireditelj? »Mehikanci so nedvomno sposobni organizatorji in nič ne dvomim o uspehu prireditelj. Njihova specialiteta so sploh množična slavlja. Resda tudi pri poslih igra določeno vlogo njihov temperament, ki se kaže v nekakšnem zavlečanju odločitev, toda kadar se stvari lotijo, jo znajo tudi izpeljati. Turistično pa sta Mehika s 40 milijoni prebivalcev in še posebej glavno mesto z več ko 3 milijoni, zelo razvita. Ciudad de Mexico bi sploh lahko imenovali mesto hotelov.«

— Kako pa je s priljubljenostjo športa v tej deželi? »Šport je zelo priljubljen. Občinstvo pa je na tekмах tudi izredno temperamento. Nedvomno tako zvočne kulise doslej še ni imela nobena olimpijska preizkušnja. Kakšno je navdušenje na nogometnih igriščih, še zlasti pa seveda na bikoborskih stadionih! Kaj vse v teh trenutkih ljudje zmečejo v areno: ženske celo tevdje. Povedati pa je treba, da so torej tudi med največjim slavjem zelo prirešni: vse predmete namreč zmečejo nazaj na tribune. Omeniti velja tudi izredno gostoljubnost Mehikancev in pa izredno popularnost Tita v tej deželi, ki ga pozna zares vsako. Od športnih zvrsti pa se mi zdi, da imajo največ pristašev nogomet, plavanje, konjski šport, avto moto šport, tenis, košarka. Preseneča izredno število prekrasno urejenih bazenov. Sploh pa je moderna arhitektura nekaj, kar daje Ciudad de Mexico še poseben lesk.«

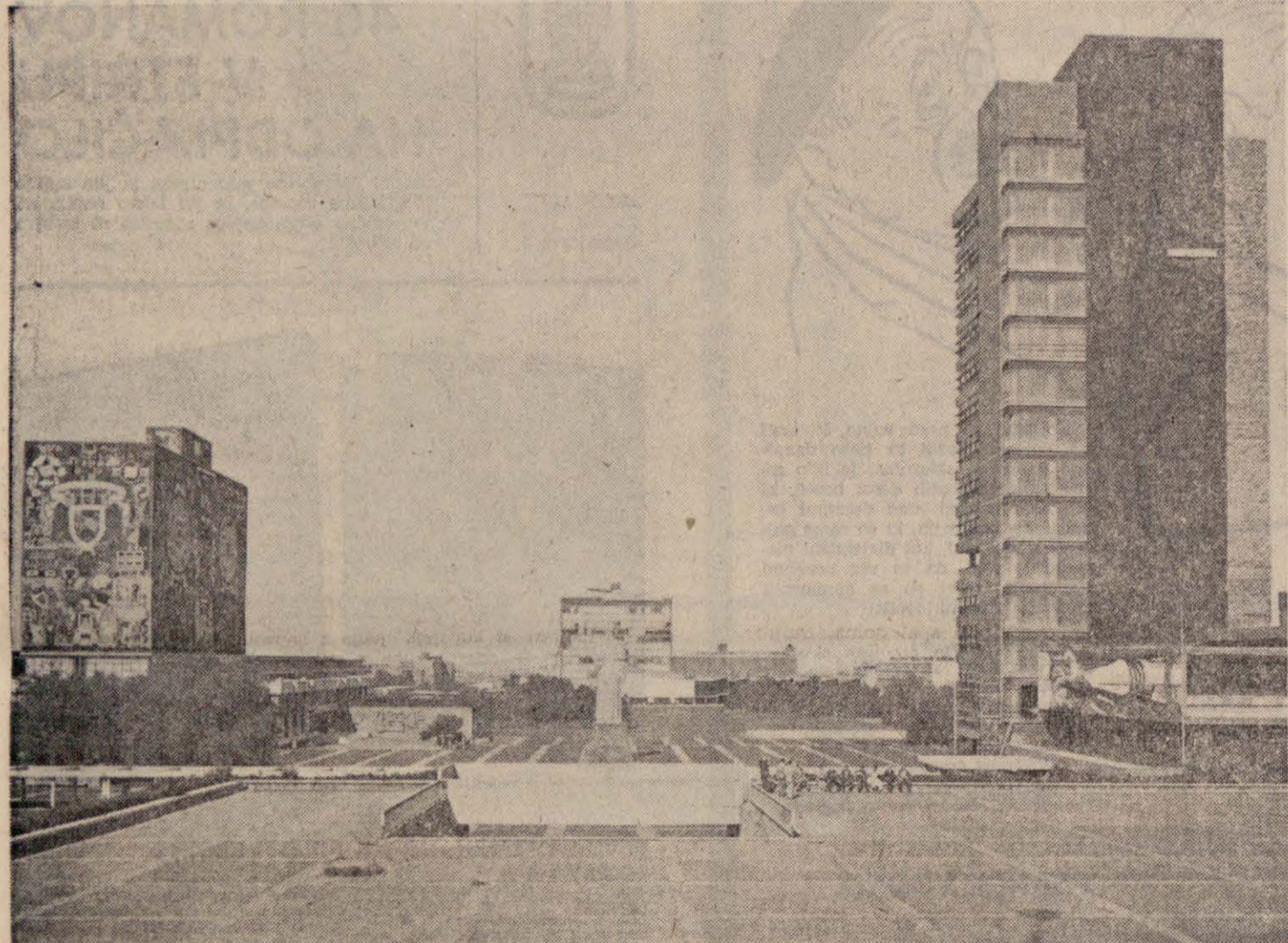
Smučarski svetovni prvak Ludwig Leitner (ZRN) bo v letošnji sezoni zasmučal na druge poljane. Z lepimi dohodki raznih zmag na smučeh bo še letos pozimi v domačem kraju Mittelbergu sredi (zaradi njega in njegovih bratov) znane doline Kleines Walsertal odprl nov hotel s penzoni in vsem, kar spada zraven. Če bo kdo želel, ga bo med drugim naučil tudi — smučanja.

KRATKO
TODA NOVO

no okoliščino, da bo višinski zrak na tekmovališčih prihodnjih letnih olimpijskih iger v Mehiki najbolj prizadel aktivne udeležence v vetrnostnih preizkušnjah. Nasploh pa je ta strokovnjak mnenja, da so vsa ugotovanja in napovedi o zelo nevarnih posledicah za srce in krvni obtok v višinah okrog 2300 m nad morjem močno pretirane.

Škotski nogometni vratar Mc Dermott v klubu United Pengyle je čudak svoje vrste. Pred vsakim nastopom se mu namreč sanjajo izidi srečanj lastne enajsterice, in tudi kakšnih drugih, ki se po navadi tudi uresničujejo. To ugibanje so celo uradno preverili in ugotovili, da ne gre za nobeno zavajanje. Mož pripoveduje, da mu je najtežje pri tej daljnovidnosti to, da soigralcem noče povedati, kar že ve, ker to neugodno vpliva na njihovo formo. Kaj bi se pa trudili, če bi že vedeli, da bodo izgubili ali pa tudi — dobili.

»Resnica pride na dan že po eni minuti...« tako je dejal zahodnonemški profesor dr. Nöcker, eden vodilnih športnih zdravnikov tamkaj, ki potrjuje predvsem že po več specialstih ugotovlje-

NA SVIDENJE V MONTE CARLU!

Tri mesece po hudi nesreči v Mosportu

Soba je bila preplavljena z rožami. Hrup in trušč z Waterloo Bridge ni mogel skozi neometane zidove — v bolniške prostore londonske St. Thomas Hospital. Kljub waterlooskemu mostu pa nisem prišel, da bi se poslaljal; nasprotno — bolnik je prekrizal dva prsta in mi pogledal v oči: »Put your fingers crossed.« je dejal. »Držite pesti zame — za Monte Carlo!« Kramljala sva o prvi dirki za svetovno avtomobilsko prvenstvo nove formule (maja 1966). »Na prvem Grand prixu bom morda spet zraven...«

Bolnik je bil John Surtees (31), sedemkratni svetovni motociklistični prvak in leta 1964 tudi svetovni prvak v avtomobilizmu. Pred tremi meseci je nihal med življenjem in smrtjo. 24. septembra, na treningu za kanadsko »Veliko nagrado« športnih avtomobilov v Mosportu, je bilo: na njegovem vozilu »Lola 70« se je — pri hitrosti skoraj 300 km na uro — osvob. dilo eno izmed sprednjih koles. Dirkaš je nezavesten oblezel pod razbitinami. Prve diagnoze so bile ubijajoče: trojni zlom hrbtenice, zlom medenice, razcefrane ledvice... Previdno — po srčni poti — so ga prepeljali v London. Od tedaj ni več govoril o svojih načrtih; šele nedavno se je opogumil...

po hudi nesreči ni nikoli več sedel za krmilo. »Da, nesrečni Stirling«, je odvrnil John, »poškodbe na glavi — te niso od muth. Jaz sem imel še srečo, da sem se poškodoval samo po telesu. A tudi meni je dovolj težko...«

Ali mu nesreča v Kanadi ni vzela poguma? »To bom videl šele, ko bom spet sedel v dirkalnem avtomobilu. Vse je odvisno od tega, kdaj in kako bom ozdravel. Če bom zdrav, bo imenitno! Potem bom spet dirkal! Če pa ne bom ozdravel, potem pač ne bom več. Več pa o moji prihodnosti ne morem povedati. Zmeraj, tudi zdaj — v bolniški postelji, mislim na hitre avtomobile.«

John Surtees v letu, ki se poslavlja, ni imel športne sreče. Na skoraj vseh pomembnejših tekmovalnih se je moral predčasno ustaviti pri boksih. V Le Mansu so se mu »vnele« diskaste zavore, na Nürburgringu je moral že v prvem krogu odnehati zaradi okvare na motorju, v Monzi se mu je pokvarila sidlopka... To je bila slaba letina zanj in Ferrarija.

Medtem so prišli zdravniki in sestre z zdravili. »Vse naredim, kar zahtevajo, ker hočem ozdraveli!« Ko sem Johnu stisnil roko, sem »videl« množico navdušene ga občinstva, »šahovskoe« zastavo nad zmagovitim vozilom, pod čelado nasmejani obraz — John Surtees.

John Surtees

Po Expressu

NOVO IME — NOVA KAKOVOST!

INA
INDUSTRIJA
NAFTE
ZAGREB

ZASTAVO ali SIMCO ali PLYMOUTH ali MERCEDES
FIAT ali CHEVROLET ali LANCIO ali DKW
CITROEN ali RENAULT ali ALFA ROMEO ali PORSCHE
OPEL ali DODGE ali AUSTIN ali FORD

SUPERIOR 98

To je: popolno delovanje motorja
čuvanje motorja
hiter in varen start
maksimalna brzina

INA
INDUSTRIJA NAFTE ZAGREB

● Tretji v tej neavadni družini »povratnikov« je Joos Minsch.

Svitar se je ponesrečil na treningu prav za tisto tekmovalce, na katerem je v zadnji zimi hotel zmagati za vsako ceno: Lauberhorn!

Potem ko je padel, so zdravniki ugotovili, da si je zlomil medenico; z akcijem so ga morali prepeljati v dolino.

(Mimogrede: na »non-stop« treningu za lanski Lauberhorn so se padci vrstili na tekočem traktu, na srečo — razen enega primera — brez hujših posledic.)

Zvezda tega švicarskega alpskega smučarja — nenavadno je pravzaprav, kako Švicarji vedno znova tako rekoč čez noč izluščijo svoje najboljše tekmovalce — je vžela leta 1963 v Innsbrucku.

Na olimpijski generalni na Patscherkoflu je Minsch ta čas presentel več ko 15.000 gledalcev, najbolj pa fotoreporterje.

Kazalo je, da je tekma že končana: 1. Nening 2:23,42, 2. Schranz 2:24,13, 3. Zimmermann 2:24,26 — tak je bil vrstni red v smuku s Patscherkofla, na progi, ki ne pozna milosti.

Fotografi so že zdavnaj »postrelili« srčne »zmagovalce« — tri Avstrijce, tesno objete, nasmejana, zadovoljne... Nato pa so izginili v množici.

In tedaj se je zgodilo: po »progi je pridrela startna številka 22 (1). Joos Minsch, ki se imenuje pravzaprav »Josias« — njegov oče je postajni na čelnik v Klosteru — je kot ekspresni vlak pridrel v cilji.

2:23,10 so pokazale stoparice.

Joos Minsch je zmagal na olimpijski generalki! »Saperlot!« je čestital Nening; »na to nisem mislil več!«

Ves ganjen je neki moški z brki a la Clark Gable stisnil roke pravemu zmagovalcu: mister Howard Head (48), proizvajalec »dlice«, s katerimi je Joos drvel do cilja.

»Popre sem konstruiral letala,« je dejal mister Head, »potem pa sem se lotil smučij, po vzorcu sendviča: najprej plastika pa aluminij, gumi pa spet aluminij...«

Zmaga švicarskega tekmovalca se je pri prodaji njegovih smučij brž poznala; Head si je zadovoljno mel roke.

Leto pozneje, ko je na Patscherkoflu šlo zares, za olimpijska odličja, se je Minsch boril, toda kolajne so se mu izmuznile; najmanj svetlečo — bronasto — je dobil Bartels.

Po senzacionalni zmagi 1963 so Švicarja vprašali, kako trenira.

»Tri ure na teden kolesarim,« se je zasmel, »to zadostuje!«

Kaže, da bo treba letos nanj paziti; prav gotovo ni samo kolesaril... H.

ŠESTERICA ODLOČI, KDO BO UMRLI

Frank B. White iz ameriške zvezne države Washington se zdi na pogled tak kot vsi nameščenci zavoralnice, kjer dela; le levi laket ima vedno na kratko povit. Samo zdravniki vedo, da že dve leti nima ledvic. Zavoj na roki pokriva in varuje majhno cev iz umetne snovi. Cevka ima obliko črke »U« in en konec je zasajen v žilo odvodnico, drugi pa v dovodnico. Dvakrat na teden, v ponedeljek in četrtek, Frank bolj zgodaj pride iz službe domov in žena Betty ga z avtomobilom odpelje v bolnišnico — na »ledvično postajo«, ki jo vodi dr. B. Scribner. Zdravniki ga povežejo z umetnimi ledvicami in s strojem ostane vsa noč.

Umetne ledvice, kompliciran stroj za filtriranje krvi, mu pomeči odstranijo vse strupe, ki so nastali v telesu pri presnovi in so se v minulih treh dneh nabrali v krvi. Ko Frank zjutraj vstane in sestri pretirga zvezo med telesom in strojem, bolnik spet lahko nekaj dni živi samostojno.

KDOR ZAMUDI, JE OBSJOEN NA SMRT

Odskar so bile Franku zaradi kroničnih vnetij odpovedale ledvice poletni 1936, živi samo zato, ker se noben četrtek in ponedeljek ni niti minute zamudil v bolnišnici.

Gorje mu, če bi zamudil! Vse dneve in noči stroj deluje brez prestanka in vsako zdravilno minuto so natanko razdelili za dvajset bolnikov. Kdor zamudi, se mora umakniti. Če je na vrsti drugi. Obsojen je na smrt. Brez milosti.

Od letošnjega januarja naprej se Frank nič več sam ne vozi v bolnišnico kot prej, ko je ob ponedeljkih in četrtkih prihajal

sanjah zamudil v bolnišnico, in bilo je konec. Nekaj trenutkov se je moral upirati strahu, da ni panično pritisnil na pospeševalnik in poskušal pobegniti. Potem se je umiril, in noga je pritisnila zavoro, toda preveč na trdo in nekaj sekund prepozno. Frankovo vozilo je zaneslo na snežni cesti in postrani je udaril v policijski avtomobil.

Franku so se tresla kolena, ko je izstopil. Obsedla ga je ena sama misel: v pol ure mora biti v bolnišnici, kjer je zate pripravljeno mesto pri stroju, ki ti daje življenje. Tako zmeden je bil, da sta policista posumila, če je morda pijan, ko je tako vztrajno trdil, da ga morata takoj spustiti, saj mu gre za življenje in smrt, če čez pol ure ne bo v bolnišnici. Posadila sta ga v policijski avtomobil, da ga odpeljeta na odzvezje.

Toda med vožnjo je policaj nenadoma spremenil smer, prižgal utripajoči signal na strehi, in medtem ko je tulla silena, je policijsko vozilo na vso moč poglal skozi središče mesta Seattle. Čez dvajset minut je bil Frank v bolnišnici. Zdravniki so tako kot vsak četrtek in ponedeljek začeli pripravljati Frankovo telo in umetne ledvice, ki naj mu za nadaljnje tri dni podaljšajo življenje.

Ko je naslednjega dne Frankova žena prinesla na policijsko postajo potrebno potrdilo dr. Scribnerja, ji je prometnik zalaj, zakaj je nenadoma verjel na videz povsem neverjetnemu pripovedovanju njenega moža. V zaprtem avtomobilu je policist nenadoma občutil vonj, ki ga je spoznal, ko je služil v mornariški pehoni na Koreji: vonj ljudi, ki jih je na smrt strah.

Tudi dr. Scribnerja, ki je izpopolnil umetne ledvice in vodi »ledvično postajo« v Seattle, tlači mra. Tare ga namreč zavest, da na vsakega bolnika, ki mu z umetnimi ledvicami ohranijo življenje, pride sedem ali osem bolnikov, ki morajo umreti. Umreti morajo, ker jih anonimni odbor šestih uglednih meščanov ni uvrstil med izbranec, ki jim bodo Scribnerjeve umetne ledvice rešile življenje.

OSNOVA JE POLPROPUSNA OPNA

Da bo vse bolj razumljivo, naj posebej v zgodovino izuma »ekstrakorporalne dialize« — uporabe umetnih ledvic. Umetne ledvice so, naj poenostavimo, kompliciran aparat za filtriranje krvi: iz krvi torej odstranjuje strupene ostanke presnove, če človeške ledvice zaradi kakršnegakoli razloga ne morejo več opravljati te funkcije.

Zaradi akutne bolezni, ko ledvice nenadoma popolnoma odpovedo, se seč v nekaj dneh zastrupi. Bolezen imenujejo uremijo. Odpadki presnove se začno naglo kopičiti v krvi in v tednu dni jih je že toliko, da počasi, toda neodvrtljivo zastrupe vse telo. Bolnik shušja, v obraz postane rumen, boli ga glava, srce divje utripa. Omočen je in počasi postane povsem apatičen. Končno dobi njegov dih oster duh, in tako izkušen zdravnik lahko že na prvi

pogled ugotovi uremijo. Zadnji simptom je posledica obupnega poskusa organizma, da bi se rešil vsaj dela strupov, ki so v krvi, tako da bi jih telo izločilo z dihanjem. (Pred 20 leti je bil vsak bolnik, ki so mu ledvice odpovedale do opisane stopnje, zapisan smrti.)

Potem začne bolnika mučiti slabost, ki so posledica zastrupitve možganov, dokler končno ne omedli. Iz nezavesti se ne zbuji več in najkasneje v dveh dneh umre.

Tako se je razvijala bolezen do konca druge svetovne vojne, in zdravniki je niso znali zaustaviti. Potem pa je dr. J. W. Koff izumil umetne ledvice.

Naloga, ki so jo morali rešiti izumitelji umetnih ledvic, je bila zelo težavna, zakaj iz bolnikove krvi naj bi odstranili samo škodljive snovi, ki so raztopljene v krvni plazmi. Plazma in krvna telesa, ki plavajo v njej, pa morajo nedotaknjena iz stroja nazaj v telo.

Genialna rešitev tega na videz nerešljivega problema je polpropusna opna. Gre za tanko folijo celofana, ki ima tako drobne pore, da prepušča le molekule raztopljenih snovi. Polpropusna pa je zato, ker prepušča le molekule določene velikosti.

Pri umetnih ledvicah je znanstvenikom uspelo, da s posebno solno raztopino izločijo iz bolnikove krvi samo tiste snovi, ki ne sodijo vanjo.

Zdravnik zabode votlo iglo v bolnikovo arterijo in kri potem teče po dolgi cevi iz umetne snovi, ki je polpropusna opna. Cev je zvitja v spiralo in vodi skozi posodo, ki je napolnjena z vodo. V vodo morajo primesti pravo količino prave soli, da se skozi opnasto cev izločijo iz krvi samo strupeni odpadki in se mešajo z vodo. Očiščena kri pa teče naprej in se na drugem koncu cevi vrača v pacientovo žilo odvodnico.

Tako je ameriškim zdravnikom že leta 1945 uspelo, da so podaljšali življenja bolnikov, ki so jim akutno odpovedale ledvice. Toda življenje so jim podaljšali le za nekaj dni, največ za teden. Potem pa so se žile zamašile s krvnimi strdki pa tudi vsi strupi še niso bili odstranjeni iz krvi.

Dr. Scribner iz Seattle je še naprej izpopolnjeval umetne ledvice, dokler ni leta 1960 poročal v »Ameriškem združenju za klinične raziskave«, da mu je uspelo ohraniti življenje bolnika, čeprav sta mu obe ledvici povsem prenehali delovati. Toda človeških problemov zdravnik ni rešil do kraja.

ODBOR IZBIRA MED ŽIVLJENJEM IN SMRTJO

Scribner: »Položaj, v katerega smo zašli, je bil do kraja surov. Imeli smo en sam aparat. Z njim smo mogli ohraniti življenje največ šestim bolnikom. Končno je prišlo do tega, česar smo se bali že nekaj mesecev: na izpraznjeno mesto pri umetnih ledvicah so že čakali trije bolniki.«

Ali ni bilo mogoče v enem letu pripraviti še eno novo aparaturo?

Scribner: »Seveda bi lahko izdelali še en umetni organ. Toda težave so z osebnim. Skupino zdravnikov in sodelavcev, ki upravljajo umetne ledvice, je treba dolgo pripravljati in potrebuje veliko izkušenj. Nismo imeli nikogar več, ki bi zmožl upravljati nove ledvice.«

Kako je Scribner rešil vprašanje, ki ga je trlo — izbiro bolnikov, ki jim bo rešil življenje?

Sam pravi: »Med mnogimi smo izbrali enega. Kaj smo mogli drugega? Izbrali smo moža, ki je bil drugače popolnoma zdrav. Imel je tri otroke in je bil telesno in duševno umirljen. Vsakdo se ne more zavedati, da je njegovo življenje povsem navezano na stroj. Prepričan sem, da smo prav izbrali. Potem smo morali še nekajkrat izbirati. Končno nam je bilo izbiranje pretežko breme. Hoteli smo, da bo izbor popolnoma nepristranski. Tukaj v bolnišnici smo se preveč spoznali s bolniki, da bi bil naš izbor dovolj objektiven. Zato smo se odločili za odbor.«

V odboru je šest meščanov: gospodinja, duhovnik, predstavnik sindikatov, odvetnik, dva zdravnika. Nihče ne ve za njihova imena, da svojci ne bi silili vanje ali jih celo izsiljevali. Članom »odborna« ne povedo imena bolnikov, šesterica zvele starost in spol in vse pomembne socialne podatke. Bolniki, ki so starejši od štirideset let in niso poročeni, že vnaprej nimajo nobenih možnosti. Njihovih spisov sploh ne predložijo odboru. Prav tako sploh ne razpravljajo o bolnikih, ki niso stalno naseljeni v državi Washington. Saj navsezadnje davkoplačevalci te države vzdržujejo umetne ledvice — vsak bolnik stane namreč 10.000 dolarjev na leto.

Potem odbor odloča o tistih, ki »sploh pridejo v postev«. Odločiti morajo, kdo bo živel: ali gospodinja s tremi nepreskrbljenimi otroki? Toda njen mož je vendar vodilni uslužbenec in bo lahko s plačo brez težav najel vstojateljico in služkinjo za sirote. Ali ni zaradi tega morda bolj pomembno življenje prodajalca? Ima samo enega otroka, toda žena je bolna na srcu in v družini zasluži samo on.

Tako tehtajo usode. V Seattle je napredek znanosti prislil šest meščanov. Da vsakih nekaj mesecev odločajo o življenju in smrti, da so sodniki ljudem, ki potrebujejo pomoč in katerih življenje je prepuščeno njihovim presoji.

Dr. Scribner: »Toda kaj naj bi storili drugega? Ali naj bi dovolili, da vsi umro zato, da nam ne bi bilo treba vzeti na rame odgovornosti izbire? Odkar imamo umetne ledvice, nimamo druge izbire.«

V zadnjem času so začeli izdelovati ledvice za domačo uporabo. Tako kot pralni stroj jih lahko namestijo v stanovanju bolnika. Vzdruževali in upravljajo se tako poenostavili, da so jim kos bolnikovi svojci.

Frank White bo tako spet tudi ob četrkih in ponedeljkih spal doma. Daljni cilj, ki se zanj trudijo številne skupine znanstvenikov, pa so umetne miniaturne ledvice. Tako majhne naj bi bile, da bi si jih bolnik kot pas zavezal okrog telesa in jih nosil pod obleko.

PRIHODNJC:

»Dolga Gaby« je bila visoka 190 centimetrov. Njen fant se ni hotel poročiti z »nebotičnikom«. Bila je nesrečna. Hamburški profesor Küntschner ji je pomagal: Gaby je skrajšal za dvanajst centimetrov.

Le redki bolniki, ki jim ne delujejo ledvice, imajo takšno srečo: Richardu Robinsonu iz ZDA so namestili umetne ledvice kar na domu, žena Barbara pa ga vsaka dva dni priključuje na stroj, ki mu pomeni življenje.

STEREOFONIJA

PARADIŽ ZA UŠESA

Kupec je odločno vstopil v trgovino z muzikalnimi užltki. »Rad bi stereofonsko napravo za 700 mark.« (220.000 dinarjev.) »Take pa nimamo.« je odgovoril prodajalec.

Najcenejša stereofonska naprava stane 310 tisoč dinarjev (brez carine). In kupec, ki je hotel v hamburški trgovini izkoristiti predpriznični pupst, je vprašal: »In kaj bom dobil za ta denar?«

»Prostorski zvok in čist zven. Manj škripanja in manj brnenja.« Čeprav so stereofonske naprave tako zelo drage, pa je po svetu in tudi pri nas vse več ljudi, ki so pripravljeno odšteti težke tisočake za zvok dvajsetega stoletja — stereofonijo, ki naj bi koncertno dvorano prestavila v domačo sobo. »Gre za skok iz dolgočasnosti.« oglašujejo tovarne radiov in gramofonov, sv paradiz bogatega, nepopracnega in popolnega zvoka.

Posebne trgovine pa tudi veleblagovnice so po svetu napolnili z zvočniki vseh velikosti — od takšnih, ki niso večji od skatle za cigare, pa do takih, ki se zde kot kabina na plaži. S posebnimi stikalnimi ploščami, ojačevalci in gramofoni si lahko kupci sestavljajo najrazličnejše zvočne kombinacije. Cena celotne »stereo naprave« je celo sedem in pol milijona dinarjev.

Zahodni Nemčiji sil največ kupujejo naprave, ki stanejo približno milijon dinarjev. Čeprav je cena zelo visoka, so letos prodali trikrat več naprav kot pred dvema letoma. Statistiki so ocenili, da je danes dve milijona stanovanj opremljenih s stereofonskimi napravami. Večino so si Nemci kupili v zadnjih petih letih.

Stereo naprave si kupujejo ljudje z najrazličnejšimi dohodki, čeprav se zdi, da je dneva soba s stereofonsko napravo velikokrat simbol uspeha in blaginje.

Stereofonija je na pohodu. Tovarne gramofonskih plošč že dolgo smenjajo le po stereofonskem postopku. Veliko evropskih radijskih postaj, da o ameriških ne govorimo, že oddaja na ultra kratkih valovih stereofonsko glasbo in radijske igre. Tudi jugoslovanska radiotelevizija je že poskusila za poslušajo.

Se pred desetimi leti je bila stereofonija le redkim tehnikom in ljubiteljem tudi pojem zvočne reprodukcije. Tehnika ni bila kos nenaudni človeški lastnosti, da zaznamo zvok najprej z enim ušesom in šele potem — čez zelo kratek čas — še z drugim ter tako prostorsko silišmo. Takšna reprodukcija zvočkov ni bila mogoča, ker so radijske postaje oddajale na enem nosilnem valu, na gramofonski plošči je bila ena sama tonska sled. Tako je šla tretja dimenzija v izgubo. Zvočniki so kričali nenaravno, plosko, dolgočasno — monotono. Bilo je, kot da bi si na koncertu z voskom zalil eno uho.

Deset let so se inženirji trudili, da so končno pripravili zvočno prevaro: lastnost človeških ušes so posneli s tehniko. Sedaj uporabljajo dva mikrofona, ki tako kot človeško uho sprejemata glasbo orkestra. Električni tok, ki je posledica nihanja v obeh umetnih ušesih (mikrofonih), potem ločeno obdelajo in ju ločeno usmerijo k ušesom poslušalca:

● Stereo plošča: V enem žlebu sta dve tonski sledi, ena za desni in ena za levi mikrofoni. Pri poslušanju plošče uporabljamo posebno tonsko glavo, ki hkrati povzame oba signala in ju ločeno posreduje v ojačevalce, ki ju palni ločeno oddaja v dva zvočnika. Zvočnika sta v sobi postavljena narazen tako kot mikrofona, ki sta bila na levi in desni koncertne dvorane. Podobno velja tudi za magnetofonske posnetke.

● Stereo radio: Radijska postaja sicer oddaja na enem nosilnem valu, toda tako, kot da bi oddajala dva programa. Posebni sprejemniki potem loči informacijo obeh mikrofonov, ki ju je bil oddajnik posredoval drugo na drugo, ter ju ločeni in ojačeni posreduje obema zvočnikoma.

Tako je stereofonija — dva signala na enem valu, dve zvočni sledi na eni plošči ali traku — prinesla prostorski zvok v dnevno sobo. Tisto, kar se je nekdanjemu radijskemu poslušalcu zdelo nemogoče, je danes že skoraj povsem normalno: v domači sobi poslušamo orkester skoraj tako, kot da bi bil na koncertu — trobente z desne, bobne na pol z leve in violine v širokem zvočnem snopu z leve.

Igralci, ki so nekaj pri zvočnih igrah — pri nas sedevše še vedno — sedeli za mikrofoni, morajo sedaj igrati v prostoru. Studio s kredom razdelijo v posamezne oddelke, in da bi bila iluzija prostorskega zvoka kar najboljša, morajo igralci v oštevilčenih oddelkih govoriti tisto besedilo, ki ga je bil režiser z ustrezno številko označil v tekstu.

Skupaj z vse bolj modernimi postopki snemanja pa napreduje tudi elektronika, ki naj bi kar se da naravno konservirala zvok in ga tako tudi posredovala. Nekdaj so zvočniki škripali, danes pa odlični ojačevalci in specialni gramofoni skupaj z rafiniranimi kombinacijami zvočnikov za nizke, srednje in visoke tone pričarajo tako čudovito muziko iz žleba gramofonske plošče, da se poslušalec zdi reprodukcija malo-dane boljše od originala v operi ali filharmoniji. Takšna je torej v Ameriki rojena in krščena »Hi-Fi« — »High Fidelity« — največja priložnost reprodukcije.

Toda ozka »Hi-Fi« je danes že preveč preplavila tržišče. »Nemški High-Fidelity institute« je zato potožil: »Čelo cenene in slabe naprave označujejo s Hi-Fi. Potem kupec res ne ve, zakaj naj kupuje drage naprave.«

Strokovnjaki: »Zelo kvalitena naprava za tri milijone dinarjev je komaj za tri odstotke boljše, pa trikrat ali celo štirikrat dražja od naprave srednjega kvalitetnega razreda. Kaj pa je zares dobro, tako miče natanko ne ve.«

Zahodnonemški trgovci pričakujejo, da bodo v prihodnjih desetih letih samo v Zvezni republiki prodali za 10 milijard mark novih Hi-Fi gramofonov in stereofonskih naprav, za 2 milijard več, kot je bila vrednost lanske zaloge volkovagnov.

Vsako leto prihajajo na tržišče boljše zvočniki. Tako na primer prav te dni tovarna Braun ponuja kombinacijo lastnega zvočnika za srednje tone z najboljšim angleškim visokotonom in nizkotonom. Cena je 750.000 dinarjev. Reklama: »Naš zbor je kos vsakim orglam.«

Interphone pa ponuja še več: Skatlo, v kateri je kar osem zvočnikov, stranske stene pa pri poslušanju potegnemo navzven, tako da se zvok odbija. Cena: 1.150.000 din.

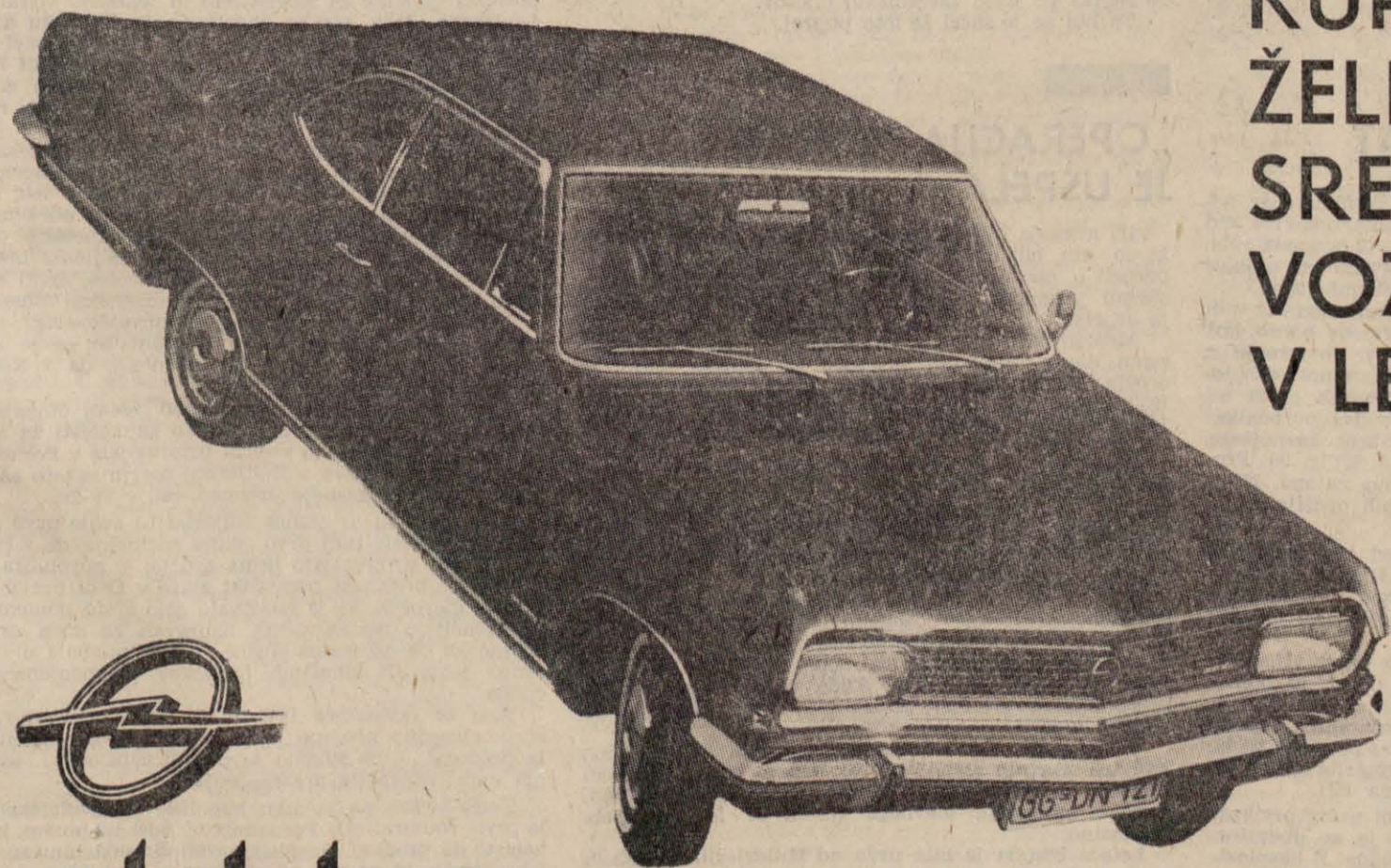
Ljubitelji glasbe, ki jih moti tudi najmanjši šum, pa se vse bolj ogrevajo za stereofonske slušalke. Le-te jim pomagajo, da med kričanjem otrok in pri družinski veselic ob televizorju uživajo zvočni »high life«.

Dobre stereofonske slušalke (cena največ 72.000 dinarjev) so boljše od najboljšega zvočnika. »Zdi se«, piše v letopisu Hi-Fi, »kot da bi glasba nastajala v glavi.«

kar naravnost iz pisarne. Toda odkar je povzročil neznatno prometno nesrečo, ob usodnih dneh sam več ne sede za krmilo.

Ko se je bil namreč tisti četrtek januarja letos peljal v bolnišnico, ga je zaustavila kontrola prometne policije. Policista sta ga hotela opozoriti, da mu ne deluje signalna luč. Ko je Frank pred seboj v mruku nenadoma zagledal rdečo luč prometnikov, se je na smrt prestrašil. Zdelo se mu je, da se bo ta trenutek uresničila mra, ki ga je tlačila že leto in pol: zaradi najrazličnejših vzrokov je v hudih

VSEM
KUPCEM
ŽELIMO
SREČNO
VOŽNJO
V LETU 1966

avtofehna

LJUBLJANA, Titova 25 — tel. 312-022

Predstavnštva:

BEograd, Brankova 14, tel. 629-354
ZAGREB, Ilica 13, tel. 23-598
RIJEKA, Rade Končara 44/VI, tel. 23-919
SARAJEVO, Senolna 4 a, tel. 25-111

REKORD, 2 VRATA DM 5.900.-
REKORD, 4 VRATA DM 6.300.-
CARAVAN, 3 VRATA DM 6.250.-
DODATNA OPREMA PO ŽELJI KUPCA.

VOZILA V STANDARDNI IZVEDBI NA KONSIGNACIJI V LJUBLJANI. UGODNI DOBAVNI ROKI.

JADRO

sloboda

OSIJEK

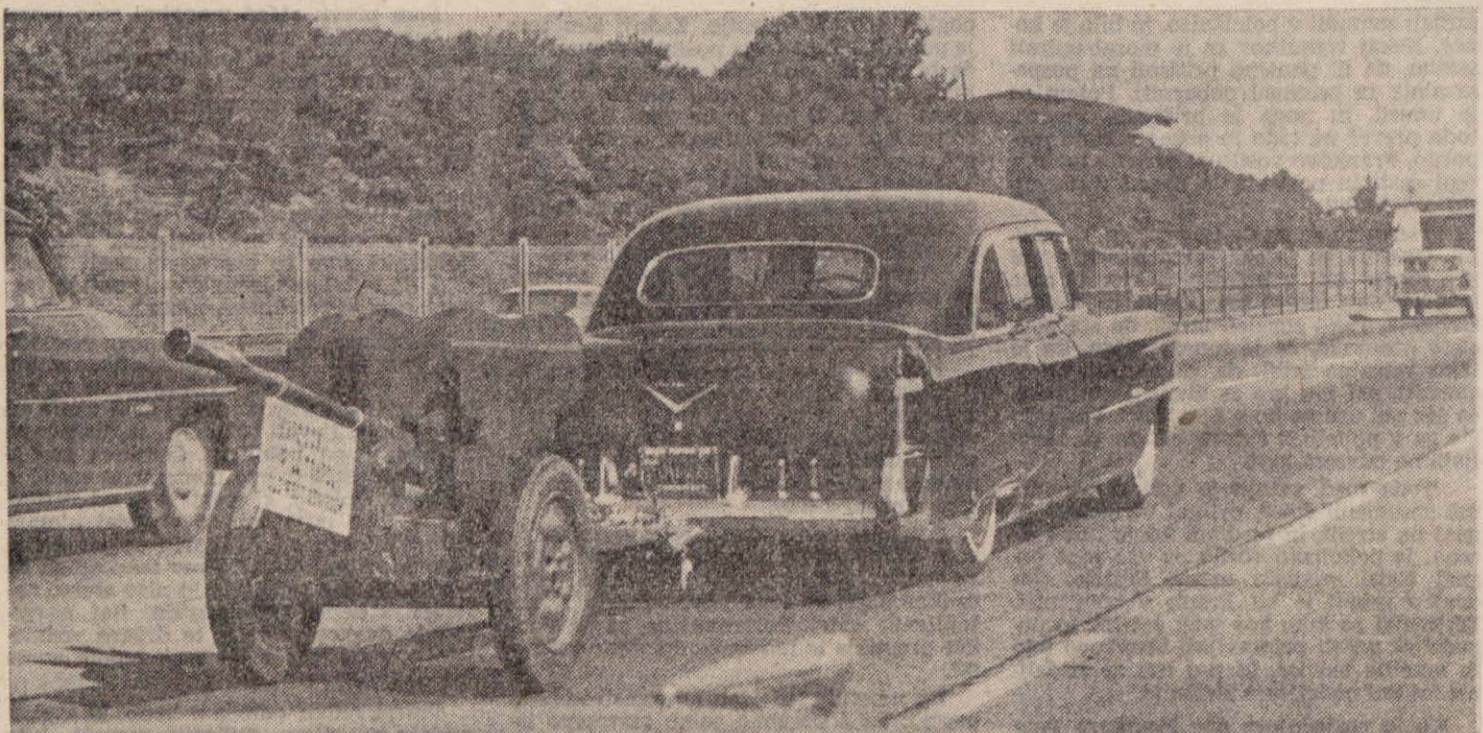
AMSTERDAM
KJE JE AMERIŠKI ZNANSTVENIK?

Gre za nesrečo? Uboj? Ugrabitev? Pobeg v nasprotni tabor? Vse domneve so dovoljene, saj kljub temeljiti preiskavi, v kateri sodelujeta nizozemska policija in ameriška protioveščevalna služba, ni še nobene sledi za Richardom m. Follisom, ameriškim strokovnjakom za tropske bolezni, ki je v Amsterdamu izginil 3. decembra.

Vse domneve so sicer dovoljene, toda nikakor niso vse enako verjetne. Čeprav so prve dni namreč mislili, da gre za tragično nesrečo turista, ki je nekoliko pregloboko pogledal v kozarec — ameriški znanstvenik da je padel v enega izmed amsterdamskih prekopov in se utopil — se je v teh tednih nabralo precej indicij, ki kažejo, da se za vsa zadeva skriva vse kaj drugega. Treba je namreč vedeti, da je bil znanstvenik v službi v ameriškem obrambnem ministrstvu, da je izredno veliko potoval po svetu, da je bil večkrat v Jugovzhodni Aziji in tudi v Vietnamu, in da so bili vsi rezultati proučevanj tropskih bolezni in prehrane v tropskih krajih namenjeni predvsem ameriški armadi. In ob tem se že kar sama vsiljuje domneva, da je bil mož tudi v službi ali pa vsaj v stikih s kako vojnisko organizacijo. Najverjetneje je seveda, da je delal za C.I.A., in nekateri celo trdijo — pa čeprav je ameriška oveščevalna služba to zanikala — da ga je angažiral osebo bivši šef C.I.A. Allen Dulles; hkrati pa ni povsem nemogoče, da ameriški znanstvenik ni sodeloval z drugo stranjo. Nizozemska policija izhaja prav iz te domneve in zato tudi naprej domneva, da so Follisa kot ameriškega oveščevalca ugrabili člani kake druge vojniske organizacije — in ga mogoče tudi ubili — ali pa da je Follis, ko mu je postalo preveč pod nogami, odšel »na varno«, se pravi v državo, za katero je delal. Vsekakor pa velja, da se je mož v Amsterdamu vedel kaj čudno. Čeprav je veljal za izredno točnega, ni prišel v Amsterdamu na nekaj sestankov, za katere se je sam domenil. Čeprav je veljalo, da nik-

dar ne pije, je vse tri dni v Amsterdamu vztrajno popival v najbolj čudnih družbah. Čeprav vsi trdijo, da je bil izredno miren, je le malo manjkalo, da ni izvalil nekaj hudih pretepotov. Čeprav je veljal za nadvse rednega, je v Amsterdamu kar trikrat »izginil«: prvič za 4 ure, drugič za 5 ur, tretjič pa kar za 11 ur. Čeprav je bil v Amsterdamu samo zato, da bi se pred potjo v Teheran, kamor je bil povabljen na neki mednarodni simpozij, sestel z nekaterimi nizozemskimi strokovnjaki za tropske bolezni, se je nastanil v hotelu precej dvomljivega slovesa in se družil večinoma z ljudmi iz pristanišča in prostitutkami. Za nameček pa se je domenil še za nekaj sestankov v dneh, ko ga tako in tako ne bi bilo več v Amsterdamu. Skratka, »mirni Američan« se je v treh amsterdamskih dneh prelevil v kaj čudnega patrona.

Zakaj taka in tolikšna sprememba? Nizozemska policija brez razburjenja zagotavlja: »Bomo že zvedeli.« Nekoliko manj potrpežljivi so člani ameriške oveščevalne službe, ki so prišli v Amsterdam. Prav zaradi tega tudi časniki sklepajo, da je na obzorju nova vojniska afera, ki da je v zvezi z vojno v Vietnamu.

NEDELJSKI BOJEVNIKI NA POHODU

Ne navadno fotografijo je fotoreporter posnel leta 1965 nedaleč od San Franciscu. Črni avtomobil, v kateremu je priklonjen top, je last Dava Cumberlanda, ustanovitelja enega najbolj nenavadnih društev na svetu. Gre za klub »amaterskih bojevnikov«, ki šteje osemnajst članov, samih mož, seveda, ki se zbirajo vsako nedeljo sredi ene izmed kalifornijskih peščin in tam uživajo v svojem konjičku: streljanju s strojnimi — samo za »ogrevanje« — predvsem pa z najrazličnejšimi topovi in minometi. Nenavaden klub je znan po vsej Kaliforniji, med

njegovimi člani pa najdemo tudi duhovnika, psihiatra, inženirja in odvjetnika. Ko se člani kluba zbere na svoji peščini, razpostavijo topove, bazuke in minomete, si določijo cilje in potem se začne streljanje, ki — verjetno ne v največje veselje najbližjih sosedov — odmeva daleč naokrog. Ko zmanjka streliva in ko jim je hrupa dovolj, pa spet pripnejo orožja na avtomobile in zadovoljno odpeljejo domov. Člani kluba zagotavljajo, da še zdaleč niso militaristi.

NAGRADNO ŽREBANJE

Za vlagatelje, ki imajo vložnih najmanj 200.000 dinarjev na odgovorni rok nad 1 leto:

- 1 fiat zastava 1300 • fiat zastava 750 • 1 ročna motorna kosilnica • 12 garnitur jedilnega pribora • 10 nagrad po 30.000 za nakup pohištva po izbiri

Za vlagatelje, ki imajo vložnih najmanj 50.000 dinarjev na odgovorni rok nad 1 leto:

- 1 hladilnik • 1 pralni stroj • 5 mikserjev • 5 sesalcev za praš • 10 gramofonov • filmske kamere

Razpis velja do 31. decembra 1965.

KB LJUBLJANA

V ŽREBANJE SO VKLJUČENI VLAGATELJI KOMUNALNE BANKE TRBOVLJE IN NJENE EKSPOZITURE V HRASTNIKU TER NOVE EKSPOZITURE »STARA LJUBLJANA«, MESTNI TRG 16

TOVARIŠ

NOVOLETNA ŠTEVILKA

STO STRANI PRAZNIČNEGA BRANJA IN REŠEVANJA ZA 150 DIN!

DVANAJST STRANI UGANK ZA 200.000 DIN NAGRADI!

Kaj vse so povedali pomembni ljudje vsega sveta v letu 1965.

Kronika leta dopolnjena z dogodki, ki jih ni bilo na straneh »Tovariša«.

Izvedeli boste, koliko bi vas stal večer zabave v največjih jugoslovanskih mestih.

Tomaž Erjavec, štiriindvajsetletni rojak iz Buenos Airesa, pripoveduje o svojem potovanju v osrčje Paragvaja.

Spomini najstarejšega slovenskega šoferja, Kranjčana Lojzeta Ermana. Šoferški izpit je opravil l. 1905.

Nadaljuje se zanimivi spomini ljubljanskega policijskega komisarja iz prejšnjega stoletja.

TOREJ — S TOVARIŠEM V NOVO LETO!

100 STRANI ZA 150 DIN

VSAKA NOVA ŠTEVILKA

NOVO PRESFENE CENJE

moda

OBIŠČITE

11. SEJEM KONFEKCIJE, MODNIH TKANIN, PLETENIN, USNJA, IZDELKOV USNJARSKO-PREDELOVALNE INDUSTRIJE IN RAZNIH MODNIH ARTIKLOV

„MODA 66“

na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani

od 15.—23. januarja 1966 od 9.—18. ure.

Dnevno modna revija ob 16.30 in 20. uri v Festivalni dvorani

3.300.000 izvodov tedensko je zanesljivo komercialen uspeh vaših propagandnih sporočil

BOBPA

HOBOCTA

Сборная

CBC

HOBOCTA

РЕКЕЛ

TV

Ekonomska politika

BORBA

TO SE PRIPETI SAMO...

...V IDAHU: Ugotovili so, da so ribiči najbolj vztrajni športniki: 99 športnih ribičev je skupaj 855 ur namakalo trnje, da so ujeli 35 rib.

...V KENTUCKYJU: Sodnik Jack May je izumil pravo kazeno za mladoletne prometne prestopnike. Sani si morajo napisati nekrolog.

...V NEW YORKU: Prodajalec časopisov Leslie Grant je tako na tačno in prijazno prinašal časopise svojim 250 naročnikom, da so leti zbrali zanj približno milijon dolarjev; tako bo lahko nadaljeval študij na univerzi.

KAKO JE PADEL JOSEPH KENNEDY, PREDSEDNIKOV BRAT

Kolesa ameriškega štirimotornega bombnika se odlepilo od steze vojaškega letališča Winfaring-Ferfield v grofiji Norfolk. Ura je natanko 17.52, 12. avgusta 1944. Bombnik vrste liberator je poletel na eno od najbolj nenavadnih letalskih akcij v drugi svetovni vojni.

Kakor je nenavadna naloga, tako nenavadna sta tudi posadka in tovor. Namesto 4000 kilogramov bomb, kot jih največ lahko naloži bombnik, je v liberatorju z razpoznavno številko 32271 10.000 kilogramov eksploziva trotil in torpeks. In namesto običajnih osem ali devet mož posadke sta v kabini samo dva poročnika: pilot Joseph P. Kennedy, 29, starejši brat kasnejšega predsednika ZDA, in sopilot Wilford J. Willy, 35. Prostovoljno sta se bila javila za nevarno nalogo. Njun cilj so starine rampe nemških »čudežnih orožij«, ki že nekaj tednov padajo na London.

Zavezniški bombniki so bili že pred tem poskušali uničiti baze nacističnih »orožij maščevanja«. Toda uspeh bombardiranja je bil malenkosten v primerjavi z izgubami, saj so zavezniki izgubili 450 letal in 2900 mož.

Ameriška armada je zato pripravila načrt »Nakavol«. Piloti prostovoljci naj bi vzleteli s težkimi bombniki, ki so bili zvrhoma polni razstreliva. Ko bi bili bombniki v zraku, bi piloti sprožili katalapultne sešede, ki bi jih pognali iz kabine, bombniki brez posadke pa bi leteli naprej tako, da bi jih brezčasno krmarila spremljačica letala in smrtni tovor usmerila na cilj.

Tisto popoldne v avgustu 1944 naj bi načrt prvokrat uresničili. Na letališču v Norfolk se je za liberatorjem dvignila v zrak prava majhna armada. Z eksplozivom natičenemu bombniku sta sledili dve letali ventura, ki sta imeli naprave za daljinsko krmarjenje, še eno izvidniško letalo mosquito pa še en lovec in letalo B-17.

Vsi natanko vedo, kakšen je načrt, in že nekajkrat so ga bili preskusili. Še preden bo vsa skupina letal dosegla Dover, bosta Kennedy in Willy nad grofijo Kent izskočila iz »dinamičnega« letala, naprej bosta 10.000 ton eksploziva usmerjala venturija.

Ob 18.20 uri piloti zagledajo signale luči kontrolne postaje Beccles. Takrat eksploziva Kennedyjevo letalo. V sekundi si sledita dve strahotni eksploziji in bombnik se razleti na kosce.

Nikoli niso uspeli razjasniti vzrokov nesreče. Sabotaža? Nesrečno naključje? Napaka v mehanizmu? Pilotova pomota?

Vojna mornarica ZDA ni nikoli rešila ugank. Joseph Kennedy in Wilford sta dala življenje v

BOJ BRITANSKE OBVEŠČEVALNE SLUŽBE

boju proti Hitlerjevimi tajnim orožjem. — Tako kot še skoraj tri tisoč zavezniških pilotov. Ta boj se je začel že leto poprej.

„OPERACIJA HIDRA“ JE USPELA

18. avgusta 1943 je Churchillov svak Duncan Sandys, ki so mu bili pred nekaj meseci poverili raziskavo poročil o nacističnih tajnih orožjih, telefoniral britanskemu premieru. Sporočil mu je: »Operacija 'Hidra' je uspela.«

Medtem ko Sandys govori s tastom, tisoč kilometrov stran divja razdejavanje. Središče za nemška daljinska orožja Penemünde, za katero je bil Hitler od leta 1939 naprej izdal več kot pol milijarde, je v plamenih. 735 inženirjev, tehnikov, znanstvenikov in prisilnih delavcev je mrtvih.

Uspel je fantastičen vojaški načrt. Približno šeststo britanskih bombnikov je bilo ob polni luni in na nizki višini tvegalo drzen napad na daljni cilj. Tristo angleških letalcev se ni vrnilo. Toda vse raziskovalne naprave na Penemündu morajo nacisti preseliti. Hitler mora odgoditi nameravan napad na London.

Führer je računal, da bodo vsak dan izstrelili na britansko prestolnico osemsto letičnih bomb »V-1« in sto raket »V-2«. Vsaka raketa naj bi nosila tono eksploziva. Hitler je obljubljal, da bodo »napadi z orožji v naprepi zoper invazijo«. Toda prvo takšno orožje, letajočo bombo »F1 103«, so izstrelili šele sedem dni po začetku invazije.

V naslednjih štirinajstih dneh so izstrelili približno 2000 teh smrtnih robotov. Vsak dan je bilo v Londonu uničenih in poškodovanih 20.000 hiš, ljudje so umirali, vojaška industrija glavnega mesta se je zmanjšala za šestino.

Letajoča bomba je bila prvo od Hitlerjevih »čudežnih orožij«. Nacisti so imeli še druga, in zavezniki so vedeli za to. Vprašanje je bilo le, kdaj jih bodo nacisti napadli tudi z njimi.

General Eisenhower je kasneje dejal: »Če bi Nemcem uspelo šest mesecev prej izdelati in uporabiti nova orožja, bi bila invazija na evropsko celino izredno težavna in morda sploh nemogoča...«

orožjih. Tako se je vojno letalstvo odločilo organizirati poseben oddelek za znanstveno in tehnično vohunstvo. Septembra tega leta so vodstvo poverili fiziku dr. Jonesu z Oxfordske univerze. Že prvi mesec na novi dolžnosti je začel Jones prvo veliko preiskavo: Adolf Hitler je bil namreč 19. septembra 1939 v Gdansku govoril o nekem novem orožju, s katerim nas nihče ne bo mogel napasti.

Potem ko je Jones preveril poročila britanskih oveščevalcev od leta 1934 naprej, je 11. novembra 1939 poročal: »V poročilu je večkrat omenjena cela vrsta novih orožij, in nekatera je potrebno resno obravnavati. Mednje sodijo bakteriološka orožja, metalni ognja, zračni torpedi, letala brez posadke, daljinski izstrelki in rakete, novi torpedi, mine, podmornice, žarki smrti, žarki, ki naj bi ustavili motorje, magnetne mine.«

Eno samo poročilo britanskih oveščevalcev — poročilo o tem, kaj govore v Nemčiji, in ga je agent poslal 17. oktobra 1939 — je omenjalo, da v Nemčiji pripravljajo rakete.

Pri tem pa je bila raketa med vsemi omenjenimi novimi orožji edino orožje, ki so ga nacisti že imeli: že tri leta je kopenska vojska pripravljala v Penemündu na otoku Usedom v Baltičkem morju raketo »Aggregat 4«, ki so jo kasneje preimenovali v »V-2«.

Komaj je bil dr. Jones odposlal to svoje prvo poročilo, že je prišlo tudi prvo očitno znamenje, da v Penemündu res pripravljajo tajna orožja. 4. novembra 1939 je namreč britanski pomorski ataše v Oslu prejel anonimno sporočilo, ki je vsebovalo celo vrsto pomembnih informacij o raziskovalnih napravah za nova orožja. Britanska oveščevalna služba tri leta ni znala pravilno ceniti tehtnosti tehničnih podatkov v omenjenem poročilu.

Sele 20. novembra 1942 je dr. Jones ponovno opozoril: »Izredno nevarno je, in bojim se, da smo morda že prepozni... ne smemo se pustiti uspatvi... sovražnik nam pripravlja presenečenja...«

Toda komaj na začetku leta 1943 so izvidniška letala prvič fotografirala Penemündu. Šest let potem, ko so nacisti na predlog Wernherja von Brauna tam zgradili laboratorije in preskusne naprave.

TOPNIČARJI SO HOTELI POLETETI

Hitler je odobril ogromna sredstva. Penemündu so spreminili v najbolj moderno raziskovalno središče na svetu. Sredi gostih gozdov so izsekali velike jase, postavili preskusne naprave, uredili laboratorije in delavnice. Von Brauchitsch je ukazal, naj začno graditi tudi tovarno za preskusne serije raket »A-4«, da bi jih potem natanko preskušali in izpopolnjevali.

Nemške kopenske sile so zgradile v Penemündu to-

MOSKVA

TEŽKO JE OSTATI NEM

»Kaj se dogaja, državljani? Zakaj tolikšen hrup?« Tako je hotel vedeti miličnik, ko je pozvonil na vrata stanovanja, na katerih je pisalo, da tu stanuje družina Nikolaja Tkačenka. Miličnika so poklicali sosedje, ker se jim je zdelo, da vpitje Nikolajeve žene traja že predolgo, da bi lahko šlo za vsakdanji družinski prepri. No, pred miličnikom sta kmalu stala Nikolaj in njegova, in tako je mož postavil od nje zvedel, da mož ne bo mogel kaj veliko povedati o hrupnih dogodkih v stanovanju, ker da je pač gluhomem, in da mu bo zato sama pojasnila, kaj se je pravzaprav dogajalo v stanovanju. Ker je ženska vse to prej izjavila kot povdala, je miličnik vzel zadevo v roke. Da bi bilo konec vpitja ženske, je kar takoj začel s precej dolgim podukom o tem, kako se zakonca pravzaprav nikdar ne bi smela tako pripraviti, da to ni lepo in da hkrati moti sosedje pa tudi vsaj javni red in mir. Pa je očital še lepo lekcijo gluhomemu Nikolaju, čeprav jo je moral napisati. Ko miličnik govori ali piše, je najbolje molčati. To naj bi veljalo za vsakega, še posebno za moža, ki trdi, da je gluhomem. Toda kaj, ko Nikolaj ni mogel več prenašati krivice, ki se mu je go-

dila. Zena ga je obtožila, da jo je pretepal, miličnik ga je zato, seveda spet pisano, lepo oštel in mu tudi obljubil, da se bo zaradi tega zanašel pred sodnikom, v resnici pa je bil tepen on. Pa je to lepo povedal. Ko je zaslišala možev glas, je ženi kar sapo zaprla, miličnik pa je takoj, ker se mu je pač zadelo, da je žrtev nesramne šale, oba zakonca odpeljal na policijsko postajo. Tam se je sicer vse pojasnilo, toda zakonca se vendarle nista vrnila domov.

Nikolaj bo moral še pred sodišče, ker se je pred dobrimi dvajsetimi leti začel izdajati za gluhomemga, da bi se izognil vojaški suknji v poslednjih mesecih druge svetovne vojne. Iz strahu pred kaznijo za dezertstvo pa je potem vztrajno molčal vse do tistega usodnega dne, tako da so bili in žena in otroci res prepričani, da je gluhomem. No, žena pa se bo zanašla pred sodnikom, ker se je izkazalo, da je kaj preveč pogosto rada kar s pestimi prepričevala moža.

LONDON

LOČITVE ZA REVEŽE

»Nedopustno in nepošteno je, da stane poroka milijon, ločitev pa kar sedem milijonov.« je pred dnevi pribli eden izmed britanskih poslancev v parlamentu, in

pravosodni minister mu je takoj zagotovil, da bo vlada v kratkem proučila njegov predlog in potem predlagala parlamentu, da sprejme ustrezne zakone, tako da vsaj pri ločitvah ne bo več diskriminacije proti manj premožnim ljudem.

Ceprav je sicer vsakdanja praksa že našla svojo pot, tako da večino zakonov razvežejo kar okrožna sodišča, in to brez prisotnosti odvetnikov, po zakonu velja, da lahko zakon, zlasti še, če gre za nespornost ločitve, razveže le sodnik vrhovnega sodišča, in to v prisotnosti odvetnikov. Prav zaradi tega so tudi ločitve tako drage.

Seveda ne gre nikomur za to, da bi se povečal število zakonov, ki se končajo z razvezo, toda očitno je, da je cena razveze le previsoka. Ker pa je prav zaradi vseh teh stroškov z ločitvijo vedno več »divjih« ločitev oziroma pobegov in ker hkrati te zapletene ločitve še vedno stanejo državno blagajno več, kot veljajo ločitvene takse, je kaj verjetno, da bo britanska vlada držala svojo obljubo in predlagala poslancem, naj sprejme ustrezne zakone.

NEW YORK

2500 MILIJONOV KAZNI ZA KONSTRUKCIJSKO NAPAKO

Sodišče v Brooklynu je odločilo: ameriška tovarna reakcijskih potniških letal »Boeing — 707« in belgijska letalska družba morata izplačati sorodnikom 31 žrtev letalske nesreče 2 milijona dolarjev odškodnine. Ker gre pravzaprav za žrtve letalske nesreče, do katere je prišlo 15. februarja 1961 nedaleč od Bruxellesa, in v kateri je izgubilo življenje 73 ljudi — med njimi je bilo 18 drsalcev ameriške reprezentance, ki je potovala na svetovno prvenstvo v Prago — je skoraj gotovo, da bodo sedaj vložili odškodninske zahteve tudi sorodniki drugih žrtev te katastrofe.

Sorodnikom enaintridesetih žrtev je namreč uspelo dokazati, da je prišlo do nesreče zaradi konstrukcijske napake pri prvih letalih »Boeing — 707«: zataknilo naj bi se višinsko krmilo. In predstavnik letalske tovarne je hoče noče moral priznati, da v višinski krmilni pri letalih tega tipa res ni bilo vse najbolj v redu, in prav nič mu ni pomagalo, če je potem še tako na dolgo dokazoval, da so to napako takoj po nesreči odpravili na vseh že izdelanih letalih te znamke. Enaindeset človeških življenj je veliko preveč, da bi lahko letalski tovarni kar tako »sprostili majhno pomanjkljivost«, je menil sodnik, in če že ni mogoče drugače kaznovati tovarne in tudi letalske družbe, ki je letala uporabljala, naj to vsaj občutita v svojih blagajnah.

FRANKFURT

NOVO RAZSTRELIVO ZA ZAHODNONEMŠKO VOJSKO

Prebivalci Frankfurta so morali počakati kar dobri dve leti, preden so zvedeli, kako je pravzaprav prišlo do skrivnostne eksplozije, ob kateri sta bila hudo ranjena dva gasilca, poslopje, v katerem je prišlo do eksplozije, pa je bilo popolnoma razdejano. Pa vendar tudi sedaj radovednost ni povsem potesena.

praznično razpoloženje

MED DVEMA TEČAJEMA

RESNA ŠAHISTA

Irski kmetovalec Ray Knock iz Kilkenya in ameriška kozmetičarka Betty Ginsberg sta pred dobrimi tremi leti začela prvo partijo dopisnega šaha. Pred dnevi pa je kozmetičarka dobila od soigralca novoletno voščilnico, na kateri je bil pripis: »Zakaj mi že od maja nič ne pišete?« Kozmetičarka je ročno odgovorila: »Oprostite, mislila sem, da ste vi na potezi.« Vnet šahista bosta mogoče še kdaj končala svojega. Seveda, če bosta vedela, kdo je na potezi.

BEDUINSKA POJEDINA

Kako bi vam kaj šla v tek »polnjena kamela«? Če ne veste, kakšna jed je to, vam lahko povemo, da v nekem beduinskem plemenu zagotavljajo, da je to najbolj krepek obed na svetu, hkrati pa vam lahko postrežemo z receptom: »V trdo skuhanje jajca, napolnite ribe z jajci, ribe z jajci vstavite v primerno pečeno piščančjo, tako polnjene piščance pa potem vložite v dobro zapečene jagenjčke. Napolnite potem kamelo s pečeni jagenjčki, poljnimi s pečeni piščanci, poljnimi z ribami, poljnimi z jajci.«

KO MAČKA PREDE...

Nikar si ne mislite, da je mačka vedno, ko prede, tudi zadovoljna in vsa prijazna. Profesor Layhausen je pred dnevi objavil rezultate svojih proučevanj življenja mačk in med drugim približal, da predeje pri mucu prav lahko tudi pomeni, da je uboga žival vsa razvarena zaradi kompleksa manjvrednosti ali pa je vsa prežeta s skrajnim prezirom do človeških bitij in drugih predstavnikov živalskega rodu.

NOVOLETNI VENČEK

Mylene Demongeot, 29, francoska filmska igralka, soproga pariškega fotografa Henrija Costa, je bila oblečena samo v venec iz smrekovih vejic, ko so jo fotografirali za novoletno voščilnico. Tako namerava voščiti svojim prijateljem. Igralka je izjavila: »Kadar sem tako pomanjkljivo napravljen, me vedno fotografira moč, toda tokrat ni utegnili. Kljub temu mi ni bilo nerodno.«

MRLIČ JE LETEL NAD EVROPO

Ob 17.09 je major zahodnonemškega letalstva Klaus Lehnert, 33, pognal svoj starfighter po betonski stezi. Ob 17.20 se je Lehnert iz zraka javil po radiu kontroli v Dortmundu. Sredi stavka je utihnil! Letalo je drvelo naprej proti severu. Natanko čez uro so Norvežani zagledali na radarskih zaslonih svetlo točko, ki se je približevala. V zrak so se pognali norveški lovci. Ob 19.15 so lovci nad Mosjøenom ujeli nemški starfighter. Ugotovili so, da pilot ne kaže nobenih znamenj življenja. Letalo krmarijo avtomatske naprave. Ob 19.42 se je letalo zaletelo v pobočje blizu Narvika. Norveški kapetan Magne Utv pripoveduje: »Najprej sem pomislil, da v letalu sploh ni pilota. Potem pa sem v mesecini zagledal belo čelado. Sedel je nagiben naprej, glava mu je omahnila na prsi. Poklical sem ga po radiu. Menjal sem valovne dolžine in ga klical po imenu. Vedno na novo sem ponavljal: »Izskočil! Ni se premaknil. Vedel sem, da ima njegovo letalo, ki ga krmari avtomat, le še za nekaj minut goriva. Zgrozil sem se, ko sem se zavedel, da mu ne moremo pomagati.« Letalo je drvelo s 1100 kilometri na uro 9000 metrov visoko; tedaj mu je končno zmanjkalo goriva in se je obrnilo proti zemlji. V Narviku so alarmirali policijo, gasilce in bolnišnice. Po 20 letih je bil v Narviku spet protiletalski alarm zaradi nemškega letala. Sedem kilometrov pred mestom se je letalo zaletelo v komaj sto metrov visok breg. Ko bi letelo le nekaj metrov višje, bi priletelo na mesto. Zdi se, da je pilot umrl le 11 minut po startu. Podobno je bilo pred letom tudi z nizozemskim pilotom Heitmeijerjem. Nizozemski strokovnjaki sodijo, da sta oba letalca umrla zaradi napake v dovodu kisika, ki ga potrebuje pilot za dihanje. Pilot se je zadušil.

PROTI HITLERJEVIM ČUDEŽNIM OROŽJEM

varno za proizvodnjo tekočega kisika, pa še nekaj manjših podjetij zato, da bi z njimi vnašali obveščevalce in laže ohranili tajnost preskusnih postaj in laboratorijev. Nemški vojaški voditelji so zmanjevali z glavami ob vse večjih stroških za rakete in so malodane soglasno izrazili dvom, da bo »Reich« sploh potreboval daljinska orožja, ko pa je predvidevalo kratko vojno in hitro zmago. Rakete bodo pozpozno gotove, so dejali, da bi jih sploh še potrebovali!

23. novembra 1939 je Hitler malodane ustavil poskuse, Penemünde je za polovico zmanjšal dobave jekla. Po zmagi nad Poljsko je bil namreč še bolj prepričan, da v tej vojni sploh ne bo potreboval raket.

Sele novembra 1940, ko je propadla bitka nad Anglijo, se je Hitler spet spomnil načrta »A-4«. Na začetku leta 1941 pa je prišla raziskava raket na vrh liste vojnih potreb. Na prioritetni listi so jo označili s »SS« (Sonderstufe — posebna stopnja).

Strategi, ki so poznali možnosti bombnikov s posadko, so smatrali »A-4« zaradi drugega motorja, ki so ga poganjala tako zelo nekonvencionalna goriva, pa pri tem komaj 1000 kilogramov razstreliva, ki ga je nosila raketa, za vojaško neuteemeljeno in nesmiselno. Samo tako, da je Penemünde upravljala kopenska vojna, in zato, ker jo je vodil topniški oficir, si je mogoče razlagati, zakaj so načrt kljub vsem ugovorom vedno na novo oživljali: za topničarje je bila raketa »A-4« vrhunec oboroževalne tehnike! Kako zelo majhne so bile granate, ki so jih bili leta 1918 streljali na Pariz v primeri s 1000 kilogrami razstreliva na vrhu rakete.

Tako so v Penemünde nadaljevali poskuse. Zadnje dni aprila 1942 so raketo »A-4« montirali na preskusnem prostoru, vse je odlično delovalo. 14. maja so prvič poskusili vzgati motor — šlo je malodane brez napak.

Naslednje jutro, ko je bila raketa še vedno na sredini eliptične preskusne ploščadi, je nad otokom preletelo britansko izvidniško letalo. Na fotografijah je bilo moč videti »velika gradbišča«. Britanci pa še vedno niso slutili nič hudega...

3. oktobra 1943 so izstrelili četrto raketo »A-4«, po letela je 190 kilometrov daleč ob nemški obali.

Raketa je odlično delovala, številne kamere so snemale njen polet. Zgodovinarjem pomnejših rodov se bo morda zdelo pomembno, da je neki mehanik na rep prve uspešne rakete »A-4« narisal čarovnico, ki jaha na Luno.

daleč stran od von Braunovih raket. Inženirji letalstva so tako lahko videli raketo »A-4«, ki se je na jugu njihovega letališča pognala pod nebo. Plamene je bilo moč videti nekaj sto kilometrov daleč.

Minister za oboroževanje Speer je pri nekem zaslišanju po vojni dejal: »Luftwaffe je bila v skrbeh, da bo kopenska vojska kar sama zavela London; večkrat so mi dejali: Topničarji že začnejo leteti.«

Luftwaffe je bila zavistna in je zahtevala, da njeni strokovnjaki s podvojenimi močmi nadaljujejo razvojno delo za letče bombe. Gre za majhno, ceneno letalo brez posadke, ki ni bilo večje od lovca, in naj bi poneslo tonno razstreliva 250 kilometrov daleč.

Z letčo bombo sta se ukvarjali letalski tovarni »Kasseler Flugzeugenfabrik« in »Argus«. Direktorjem tovarni je uspelo prepričati feldmaršala Milcha, da je letčim bombam zagotoviti visoko mesto na prioritetni listi proizvodnje orožij.

Tako so na božični večer leta 1942 s katapulta izstrelili prvo letčo bombo. Brez napak je letela v predvideni smeri. Ko je na začetku leta 1943 general von Axthelm obiskal Penemünde-West in bil pri startu letče bombe, je poročal generalpomočniku Jeschoneku, da se mu zdi mogoče z hrovim orožjem najbolj preprosto napadati do 360 kilometrov oddaljene cilje, ne da bi za to potrebovali posadko. Skupaj z Milchem sta potem tudi tehta lažnosti, kako naj bi letče bombe uporabljali za napad na Anglijo.

Milch je obsedla želja maščevati se Angliji. Njegova maksima je bila: »Moramo napasti Anglijo, da nas Angleži ne bodo uničili v lastni hiši. Moramo pobiti nekaj milijonov Angležev! Če nam to uspe, potem bodo Angleži kaj kmalu prenehali bombardirati Nemčijo.«

27. aprila zjutraj so v ministruvstvu za letalstvo prvič izčrpnno razpravljali o preskusnih in strategiji letče bombe »V1-103«.

Tako je general von Axthelm že izbral komandanta enot za lansiranje letčih bomb polkovnika Maxa Wachta. Milch je sili: »Vsak dan, ki gre v izgubo, pomeni nezno obremenitev za svo fronto... Odločili smo se, da pripravimo božično darilo — Herman (Göring) svojemu dragemu Churchill! Vse moramo storiti, da nam to tudi uspe.«

Še preden je bilo posvetovanje končano, je komandant Penemünde-West izjavil, da nujno potrebuje jetnike za delavce: »Potrebujejo koncentracijska taborišča...«

Kmalu potem je dal Himmler na Penemünde-West koncentracijsko taborišče.

serijsko proizvodnjo raket »A-4«. Toda že v začetku marca je bilo konec ambicioznih načrtov. Hitler ni več maral za načrt. Speer, ki se je vrnil z obiska pri Hitlerju, je sporočil polkovniku Dornbergerju, da se je Führerju sanjalo, kako noben »Aggregat 4« ni zadel Londona. Zato je ukazal, naj ustavijo poskuse in proizvodnjo.

Dornberg je tožil, da se bo moral sedaj ukvarjati še s »sanjami najvišjega voditelja«, kot da bi za tako ne imel dovolj opravka s pomisleki nekaterih drugih vodilnih krogov.

Prav v tem času pa je Penemünde obiskal direktor AEG profesor Petersen. 25. marca je z navdušenjem poročal Speeru o uspehih, ki so jih dosegli pri gradnji raket. Speer je potem poskušal Hitlerja prepričati o dobrih straneh raket tako, da mu je predložil poročilo profesorja in pa načrt ogromnega bunkerja za izstreljevanje raket. Führer je bil namreč ponavadi vedno navdušen, kadar so mu predlagali kak posebno fantastičen načrt. Če so mu pri tem predlagali še nekaj stotisoč ton železobetona, je padel v ekstazo.

Tako je na večer 29. marca Speer obiskal Hitlerja ter mu predložil načrte organizacije Todt za ogromen bunker. Načrtu so dali ime »Nord-West«, bunker pa naj bi gradili v severni Franciji.

Hitler je odobril načrte. Ukazal pa je bunker graditi tako, da bi ga bilo moč uporabiti tudi za zaklonišče važnejših vojaških enot na zahodni fronti v primeru, če bi ne uspeli z raketami.

»Bunker morajo začeti graditi takoj!«

Prvi korak za serijsko proizvodnjo raket »A-4« je bilo posvetovanje 24. marca 1943. Delovni svet »Električne naprave« je razpravljal v Berlinu. Takrat so se tudi posvetovali, kaj storiti v primeru, če bi zavezniški bombardirali Penemünde. Preskušnje »A-4« so bile namreč vse pogostejše, malodane vsak teden so izstrelili vsaj eno raketo, in povsem nemogoče se je zdelo, da zavezniški ne bi zvedeli za poskuse.

V Berlinu so tako odločili: »Vse naprave in posebne stroje je treba, kolikor to že ni storjeno, posebno varno zaščititi ali pa pripraviti enake na drugem mestu...«

Še pet mesecev po tem so nacistični strokovnjaki delali v miru. Sele takrat so britanski bombniki prvič napadli Penemünde. V tem času so se nacisti lahko uspešno zavarovali pred bombnim napadom, tako da je bilo vse manj možnosti, da bo bombardiranje smrtno ranilo proizvodnjo in poskusno delo »čudežnih orožij«.

PRIHODNIC:

Kje so naprave za proizvodnjo trdnega goriva? — Nacisti trdnega goriva sploh niso potrebovali — Izvidniško letalo je prineslo fotografije Penemünde — London: Rakete naprave je treba uničiti! — 600 bombnikov proti von Braunu.

LUFTWAFFE JE BILA LJUBOSUMNA

Luftwaffe (nemško vojno letalstvo) je imela poskusne naprave za gradnjo letčih bomb tudi v Penemünde — kraj so krstili za Penemünde-West — ne

„A-4“ NI ZADELA, SE JE SANJALO HITLERJU

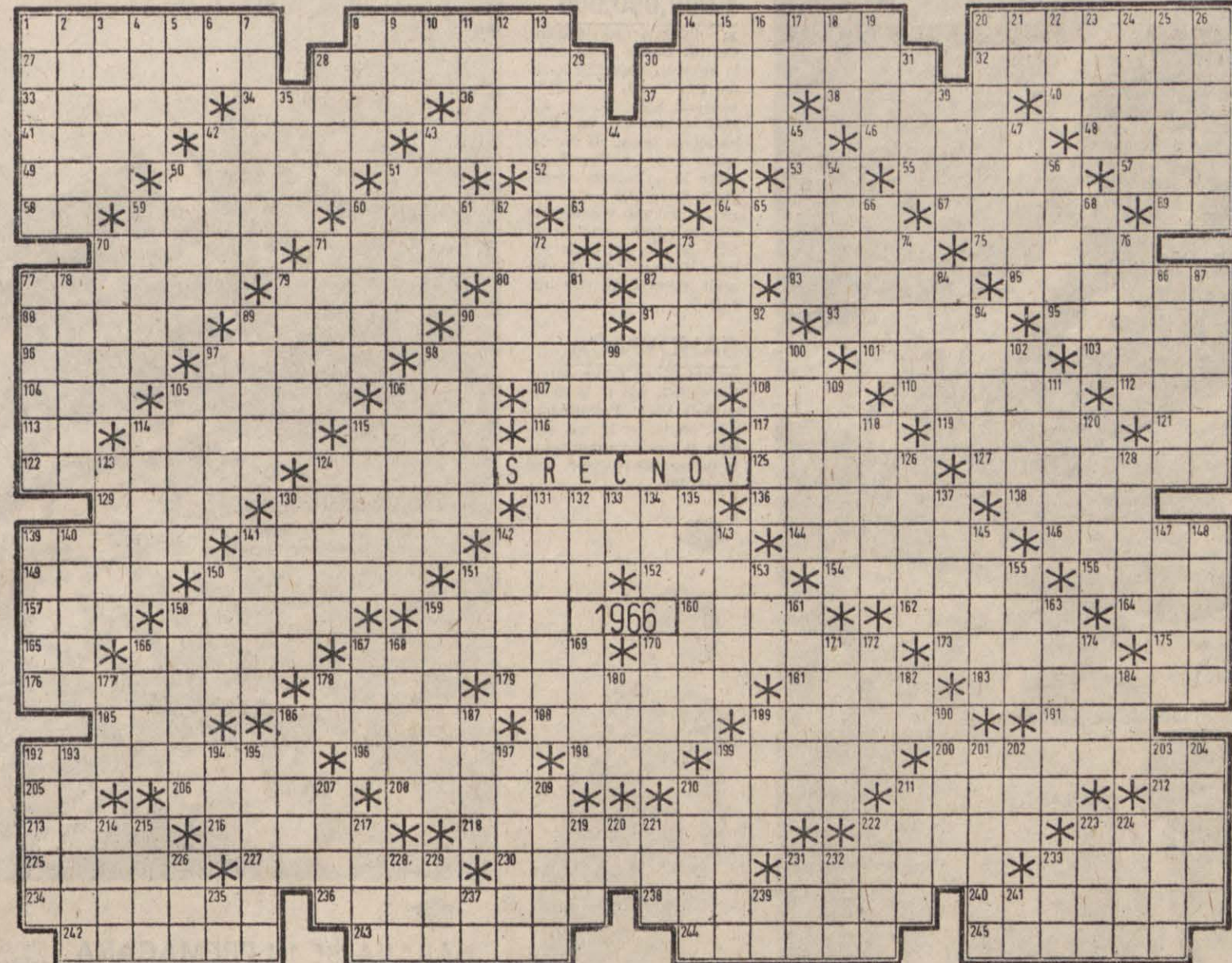
24. februarja 1943 je vodstvo, ki je bilo odgovorno za raketa orožja na Penemünde, sprejelo načrt za

NAGRADNA NOVOLETNA KRIŽANKA

VODORAVNO:

1. aromatična smola iz grmičevja kralje trsljike, ki raste na grških otokih, 8. močno barvan in navadno rdeč ahat, 14. vkuhanjo sadje s sladkorjem, 20. prehod v drugo društvo ali organizacijo, 27. klinika za notranje bolezni, 28. zastopništvo druge države v tujini, 30. prebivalec istega mesta, 32. ponujanje svojih izdelkov na tržišču, 33. očit, pregled, obris, 34. velika violina, 36. ime hrvaškega pisatelja realističnih pripovedi Matavulja, 37. konec molitve, 38. levi pritok Rhone v Franciji, 40. dolga 290 km, 40. mehka in gosta polsvilna tkanina, ki se močno sveti, 41. vrtna uta, senčnica, 42. rastlina, rastlinsko steblo, 43. izvedenec, eksperiment, 46. slovenski pianist, ki že daljši čas umetniško deluje na Dunaju (Anton), 48. ime ameriškega filmskega igralca Andrewsa, 49. žensko ime, 50. oteklina od udara, buska, 51. kravji glas, 52. ime dveh zalivov v severni Africi, 53. znamka težkih italijanskih tovornih avtomobilov, 55. vhodna vrata v avtomobilu, 57. sin boga Marsa in vestalke Ree Silvije, 60. bajeslovni ustanovitelj Rima, 68. kemični znak za kovino kobalt, 69. tujnjak svetloba, svitanje, 60. prostrana vodna pot, 63. najdaljši pritok Volge v Rusiji, 64. vrč za vino, nekaj nad liter, 67. veliko skladišče za žito ali krmo, 69. avtomobilska oznaka za okraj Karlovac, 70. slap Savinje pod Okrešljem, 71. zloben, hudoben človek, 73. pesnik preprostih, pastirskih pesni, 75. gosta bombažna tkanina z mehko površino, baržun, 77. živinska kila, 79. hrvaški skladatelj in pedagog, ki je ustvarjal po načelih modernih glasbenih nazorov (Blagoje), 80. tovarna avtomobilov v Mariboru, 82. mlečni izdelek, 83. odlični ljubljanski dramski in filmski igralec (Stane), 85. najboljši dosežek v sportu, prvenstvo, 88. ime slovenskega šahovskega vele mojstra Pirca, 89. preprosto zimsko prevozno sredstvo, 90. posušena trava, živinska krma, 91. delujoči vulkan na otoku Siciliji, 93. žgana, težka taljiva glina, ki zdrži visoke temperature, 95. elektrotehniška merska enota za stopnjo dušenosti pri valovanjih, 96. tropska rastlina iz družine lilij, grenak sok listov je znano odvajalo, 97. opera italijanskega skladatelja Puccinija, 98. brazilska pokrajina v notranjosti Ramezija pokriva s savanami in gozdovi, 101. tekme, konkurenca, 102. oddeljen prostor v gledališču s posebnim vzhodom in več sedeži, 104. črna in gosta tekočina, katra, 105. zrna sadnega babje pšeno, 106. glas, zvok, 107. površina, območje, resor, 110. sodoben nemški operni komponist (Peer Gynt, Werner), 110. vrsta gradbenega materiala, 112. stvar, predmet, objekt, 113. začetnici srbskega književnika, pisca komedij (Dr. a), 114. boj, bitka, vojskovanje, 115. slavna francoska pisateljica z burno fantazijo in globoko psihologijo (baronica Dudevant), 116. domače žensko ime (Helena), 117. naneseno rečno kamenje, 119. prostrana ravnina površina, polje, 121. nedeljiva soglasniška skupina, 122. glavno mesto zvezne ameriške države Georgije v USA, 124. prostor pred vhodom v hišo, 125. velika sprejemna soba, modna krojačnica, 127. načrtovanje, skiciranje, 129. vrsta žita, ki dozori jeseni, 130. združene podjetje iste proizvajalce panoge, 131. obrtnik živilske stroke, klavec, 136. ljubljene grške boginje ljubezni Afrodite, oznaka za lepega mladika, 138. francoski filmski igralec, komik in režiser (Maurice), 139. podoba, umetniška stvaritev, 141. največja reka Makedonije, 142. lepa vrtna cvetlica z velikim zvončastim cvetom, prinesena z Vzhoda, 144. prebivalec osrednje pokrajine Vietnam, 146. blazinjak, zofa, 148. jezero v Etiopiji iz katerega izvira Modri Nil, 150. država v osrednji Aziji, obsega pogorje Karakorum, glavno mesto Sringar, 151. rudnik črnega premoga v Istri, 152. oblika kisa, ki nastaja pri preskoku električne iskre skozi zrak, 154. svetilske grške boginje modrosti Atena, 156. sestanek, zasedanje, debata, 157. vzdevek nekdanjega predsednika ZDA Eisenhowerja, 158.

cilj pri streljanju, 159. tišina pri gortanju, nemost, 160. slovenski virtuos na kitari (Stanko), 162. močan trenutni udarec, dregljaj, 164. kratka skandinavsko letalske družbe, ustanovljene leta 1946, 165. avtomobilska oznaka za okraj Kostovska Mitrovica, 166. naravna tekstilna surovina, 167. medicinski izraz za garje, 170. gnoj mešanec, 173. polotok v zahodni Aziji, ob Sueškem prekopu, 175. oblika pomožnega glagola, 176. črpalna, zgoščevalka, tlačilka, 178. skepsa, nezaupanje, 179. nauk o ravnoteži sil v konstrukciji, 181. skupina hiš, notes,

21. izraz pri kvartanju, 22. pivski izraz, na dušek, 23. ferment v kalemju, ki ga uporabljajo pri proizvodnji piva, 24. pripadnik mongolskega naroda, 25. omemba, spominjanje, 26. država v osrednji Ameriki z važnim prekopom, 28. južnoameriški grm iz katerega pridobivajo alkaloid kokain, 29. glavno mesto gosposke naseljene otočne azijske države, 30. sitna in hudobna ženska požrešnost, 31. živčna nitka, 35. ime slovenske pisateljice Vaštevove, 39. angleški pomorščak, ki je leta 1831 odkril južni magnetni pol (John), 42. šala, dovpt, komedija, 43. jopič hrvatske narodne noše v dobi ilirizma, 44. ime za podzemlje pri starih Grkih, 45. vrsta tropske palme z užitim plodovi s trdo lupino, 47. star srebrn avstrijski denar, 50. velika kard za kopropanje, 51. severnoameriški izumitelj prvga elektromagnetskega telegrafnega aparata (Samuel), 54. sodoben slovenski slikar in grafik, ki goji litografijo in jedkanico (Miha), 56. smisel, namen, veljavnost, 59. desni pritok Drave na Korškem, ki teče skozi istoimensko dolino, 60. nemška denarna enota, 61. domača pritrilnica, 62. človek, ki ima razvit čut za lepoto v umetnosti, 64. eden največjih lirikov angleške in svetovne literature 18. stoletja (Robert), 65. ameriška knjižnica za »vse v redus, 66. delavec v obratu železarne, kjer viljavajo dele, 68. star babilonski in hebrejski bogovini in so ga pahnili v podzemlje, 73. mesto v jugozahodni Makedoniji s tovarno trikotaje, 74. človek, ki se ukvarja z elementi in njihovimi lastnostmi, 76. ročaj pri sekirki, 77. pojedina ob poroki, 78. naderšenost, bistroumnost, 79. mesto ob reki Šat-el-arab v Iraku, končna postaja bagdadske železnice, 81. sodoben angleški kipar modernih oblik (Henry), 82. kope ostrih ledenih blokov na ledeniku, 84. spletkar, intrigant, prekuhan, 86. tenak kos kruha, 87. protje, na kup zložene suhe veje, 89. izreka kmeti pred sodiščem, sojenje, 90. kužnost, brezupradnost, 94. alpska dolina pod Jalovcem, 97. velika sila, 98. delavec, ki postavlja stroje in druge naprave, 99. dedna zasnova, 100. ograjen prostor za živinik, 102. izrealski tempeljski stražnik, 105. preokvalna igla ali cev, globinomer, 106. po Homerju mračno brezno, kamor je Zevs vrgel Titan, 109. oddelček vojakov na pohodu, stolpec v častniku, 111. zehna površina v mestu, park, 114. pripovedka, legenda, 115. popularna italijanski filmski igralec zabavnega žanra (Alberto), 118. zdravilni vrelci Rogaske slatine, 120. publikacija, izdaja, objava, priročnik, 123. ameriški pevec zabavne glasbe (Frankie), 124. slovenski šahovski vele mojster, ki je zasedel na nedavnem šampionatu Jugoslavije drugo do tretje mesto, 128. glavno mesto francoskega departmaja Gard v južni Franciji, 128. tuje žensko ime, 130. velika sramba za prideleke na kmetih, 131. stara puška, ki so jo prilagajali s kreslinim kamnom, 132. ime mladinske pisateljice Peroci, 133. kemični znak za element silicij, 134. ognjenik na filipinskem otoku Mindanao, 135. spranja, razpoklina, 137. trigonometrijska funkcija v pravokotnem trikotniku, 139. reka v grškem pod-

zemlju, čez katero brodnik Haron vozi duše umrlih, 140. balet francoskega skladatelja Delibessa, 141. bolgarsko pristanišče ob Crnem morju, 142. tovarna žganih pijač in likerjev v Mariboru, 143. merilo delovnega učinka, vodilo, pravilo, 145. igra z žogico, imenovana »beli sport«, 147. otok na katerem je zveličarica Kirka, ki je ljudi spreminjala v svinje, 148. predsednik združene arabske republike, 150. dobeseden prevod, posnetek, 151. predel ob strani, krajnik, 153. znameniti športni stadion v Budimpešti, 155. mesto v nemški pokrajini Turingen z znamenito Zeissovo tovarno optičnih instrumentov, 158. špansko mesto ob reki Tajó s 50.000 prebivalci, 159. snov, ki da telesu trenutni užitek, zelo škodljiva snov za zdravje, jemlje se z injekcijo ali z vdihavanjem, 161. sodoben literarni in gledališki kritik, literarni zgodovinar, dolgo vrsto let urednik revije »Dolg in svete (France), 163. drag kamen z izbočeno podobo, 166. vaba na trku, mamilo za ribo, 167. ženin ali možev brat, 168. okrogla plošča, kolo, vreteno, 169. kratek moški suk-njč, 170. spletni lasje, 171. glorijski, veličanstvo, 172. teža tisočih kilogramov, 174. primorska ljudska jed, mešanica fižola, krompirja in kisle repe, 177. angleški plemiški naslov, gospod, 178. dva zobnika, 180. značilen predstavnik vrste vrste, vzorec, 182. enaka soglasnica, 184. slano jezero v Turški Armeniji, 186. mohamedanstvo, 187. taborišče, 189. precizni mehanik, ki popravlja ure, 190. prispevek, vloga družabnika, 192. desni pritok Kamniške Bistrice, ki teče skozi Mengoš, 193. podoba, zunanji vidik, 194. rimska boginja plodnosti, 195. morsk ropar, razbojnik, 197. reka, ki teče skozi sliktovna Plitvička jezera in se pri Karlovcu izliva v Kolpo, 199. sol kro-

MERIMA TOALETNA MILA

beležnica, 183. posoda za kuhanje čaja, 185. prvi ali petnajsti dan v starem rimskem koledarju, 186. vrsta posebnega tiska, 188. pristanišče na japonskem otoku Hondo, 189. ulanska suknja, 191. grška črka, 192. na videz brezglava, nespametna trditve, 196. velik grunjar, vaški mogetec, 198. reka v CSSR, ki teče skozi mesto Opavo, 199. koristan domača žival, 200. vrsta igre s kartami, ki se jih polaga, 205. sodniji črki v abecedi, 206. črno daimatinsko vino, 208. tovarna avtomobilov in motorjev v Koprju, 210. dolgoropa tropska papiga, 211. mejna reka med Belo krajino in Hrvaško, 212. začetnik predsednika Zvezne skupščine, 213. povoj, klic, opomin, 216. potna li-sa, 218. gumijast obod avtomobil-skega plišča, zaščitnik, varuh, 222. manjše vodno prevozno sredstvo, barkasa, 223. sladkec izdelek nekaterih tropskih dreves, 225. reka v pred-kavkazu, ki se izliva v Kaspijsko morje, dolga 591 km, 227. dogovorjen sestanek, randevu, 230. besedna uganika, ki da s prestavo črk drugo besedo, 231. lajnski izraz za ona računa, 233. Jurčičeva povest, 234. listnato drevo, ki ima lubje posuto s trni, 236. pripadnik staro-rimske vojske, ki je štela otoli 6000 mož, prostovoljec, 238. najznačilnejši francoski pisatelj 19. stoletja, mojster stila (Madame Bovary), 240. most preko doline ali promet-ne poti, 242. severnoameriški lovec na kožuho vino, 243. izdelovalec usnjenih predmetov za nošenje, 244. desni pritok Nila, dolga 1120 km, 245. pritok Bajkalskega jezera, ki teče skozi mesto Irkutsk.

NAVPIČNO:

1. modrijan, filozof, modrec, 2. kraj v srednji Soški dolini z veliko tovarno cementa in salinitnih izdelkov, 3. področje zmernega pasu pokrito z nizko travo, 4. predmet razgovora ali obravnave, 5. rimska boginja jeze, 6. avtomobilska oznaka za okraj Krapino, 7. pritok reke Save pri Zidanem mostu, 8. tekmovalna jadrnica, 9. ime slavne ruske balerine Pavlove, 10. kratka velike države na vzhodu Evrope, 11. dan veselja in norčij, 12. pripadnik prvotnih prebivalcev našega ozemlja, 13. otok v Sporadih, znan po odličnem vinu, 14. gorska pla-nota nad Bohinjskim jezerom z lepimi smučišči, 15. zelo strupena rastlina iz družine zlatičnic, pasje zelje, 16. lunina sprememba, menjava, 17. začetnici hrvaškega književnika, esejista in kritika (Osam-ljenic), 18. organ vida, 19. ženin ali možev oče, 20. ugled, veljava,

MERIMA TOALETNA MILA

move kisline, 201. vdolbina v zidu s posteljo, pristenek, 202. znano helgijsko letovišče in kopalnice, 203. rimski filozof stoicizma, učitelj cesarja Nerona, 204. sredozemska rastlina, stilizirana na glavah korintskih stebrov, 207. vogal, bistri rob, 209. priprava, ki s pomočjo odboja vroka meri globino morja, 210. roman francoskega pisatelja Chateaubrianda, 211. znameniti nemški filozof, začetnik kritičizma (Immanuel), 214. državna blagajna, zakladnica, 215. priznica, poseben prostor v cerkvi za litanije, 217. francoski pisatelj s pravim imenom Jean Schopler (Claude), 219. himalajska koza, 220. bližnji črki v abecedi, 221. grški otok v Jon-skem morju, kjer je bil v času prve svetovne vojne sedež srbske vlade, 222. ime našega najboljšega teniškega igralca Jovanovića, 223. oblačenje po okusu časa, navada, 224. večinoma mejna reka med SZ in Kitajsko, dolga 4354 km in se izliva v Ohotsko morje, 226. osebe-kiparsko delo, soha, statua, 228. jaz v latinščini, 229. staroveški perzijski kralj, 231. debelo orientalsko sukno, 232. listnato drevo, 233. ime švedskega politika in nekdan-nega generalnega sekretarja OZN, ki je tragično preminul v Kongu, Hammarskjöld, 235. oblika pomož-nega glagola, 237. največja sibirski reka, 239. mesto v Sumadiji, se-verno od Valjeva, 241. veznik.

MERIMA TOALETNA MILA

Sestavil ANDREJ KUKEC

100 000 DINARJEV

ZA REŠEVALCE NOVOLETNE NAGRADNE KRIŽANKE

Kot je že navada, smo vam tudi za letošnje noveletne praznike pripravili veliko nagradno križanko. Bržkone vam ne bo delala prehudih preglavic. Kdor nam bo nato še pravočasno poslal rešitev, bo sodeloval pri nagradnem žrebanju, v katerem se vam lahko nasmehe sreča: uredništvo je namreč za tiste naše zveste reševalce, ki bodo pravilno rešili veliko noveletno nagradno križanko, namenilo več lepih denarnih nagrad.

Prvi nagrajenec bo dobil

50.000 dinarjev

Deset nagrajenih reševalcev pa prejme še

po 5.000 dinarjev

Žrebali bomo iz rešitev, ki bodo dospele do srede, 12. januarja 1966 opoldne na naš naslov: Uredništvo »TT«, Ljubljana, Tomšičeva ul. 3/II., poštni predal 150. Ljubljanski reševalci lahko oddajo rešitve tudi v nabiralnik »TT« v veži uredništva »TT«, Ljubljana, Tomšičeva ul. 3.

Na kuverto obvezno napišite pripis »Nagrada križanka«.

In še — mnogo sreče!

PUSTOLOVŠČINE CISCA KIDA

TEDNIK TT

Izdava in tiska Časopisno podjetje »Delov« v Ljubljani — Odgovorni urednik Zoran Jerin — Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva 3/II., p. p. 150/III., tel. 23-232 do 23-526 — Prodajni oddelki: Ljubljana, Titova 1, tel.: 20-463 — Naročnina: celotna 3600 din, polletna 1800 din, četrtletna 900 din, mesečna 300 din. Za inozemstvo plačana v Jugoslaviji — letna 6.000 din, mesečna 500 din; plačana v tujini: v USA dolarjih 6,4 dolarja, v britanskih funtih 2 funta 3 šilinga, v zahodnonemških markah 28 mark, v švedskih kronah 33,5 krome, v italijanskih lirah 4.000 lir — Oglasi oddelki: Ljubljana, Titova 1, tel.: 21-896, Stav. žiro računa NB 501-167 — Rokopisov ne vračamo.

1.000.000.000

je obležala na blazini. Carroll Baker je ni uspela pobrati. Najdražji škandal leta se zdi vse bolj le uspešna reklama, saj komaj verjamemo, da glava na lepem telesu ni vedela, zakaj imajo fotografi kamere in da menda njenih golih fotografij ne namestijo nalepiti v družinski album. Kljub temu je tožila: časopis naj plača milijon dolarjev, ker je objavil njeno čednostno nagoto.

ŠAHOVNICA

na obleki, da lahko natančno opišete, kje ti je dekle najbolj všeč. Petinšestdeseta moda po koncu stoletja je obleke zmanjševala od spodaj navzgor, lani nasprotno.

NARAVA ŠE NI PREMAGANA.

Clovek, ki sega po zvezdah, na Zemlji še velikokrat ostane premagan. Orkan Betsy je opustošil vzhodno obalo Amerike, blizu Manile je eksplodiral vulkanski otoček in pokopal polja in ljudi. Najgrozljivejša drama razdejanja se nam zdi ogromna lavina, ki je zgrnela na gradbišče hidrocentrale v švicarskem Mattmarku. 88 delavcev je ostalo v ledeni grobnici.

ČLOVEK JE STOPIL V VESOLJE.

Desetletje izrednega tehničnega napredka je doseglo vrh — človek je prvič stopil v povsem novo okolje. Sovjetski kozmonavt Aleksej Leonov je prvič stopil v vesoljski obleki zapustil vesoljsko ladjo in se sprehodil po kozmosu. Ameriški astronom Edward White je bil drugi. Človeštvo je tako prvič zapustilo svoj svet in astronomi, ki ga samo še tenka vez kakor popkova veže na ladjo, ki so jo bili zgradili na Zemlji, se zdi podoba novega veka. Obzorje se nam razširja v neskončnost.

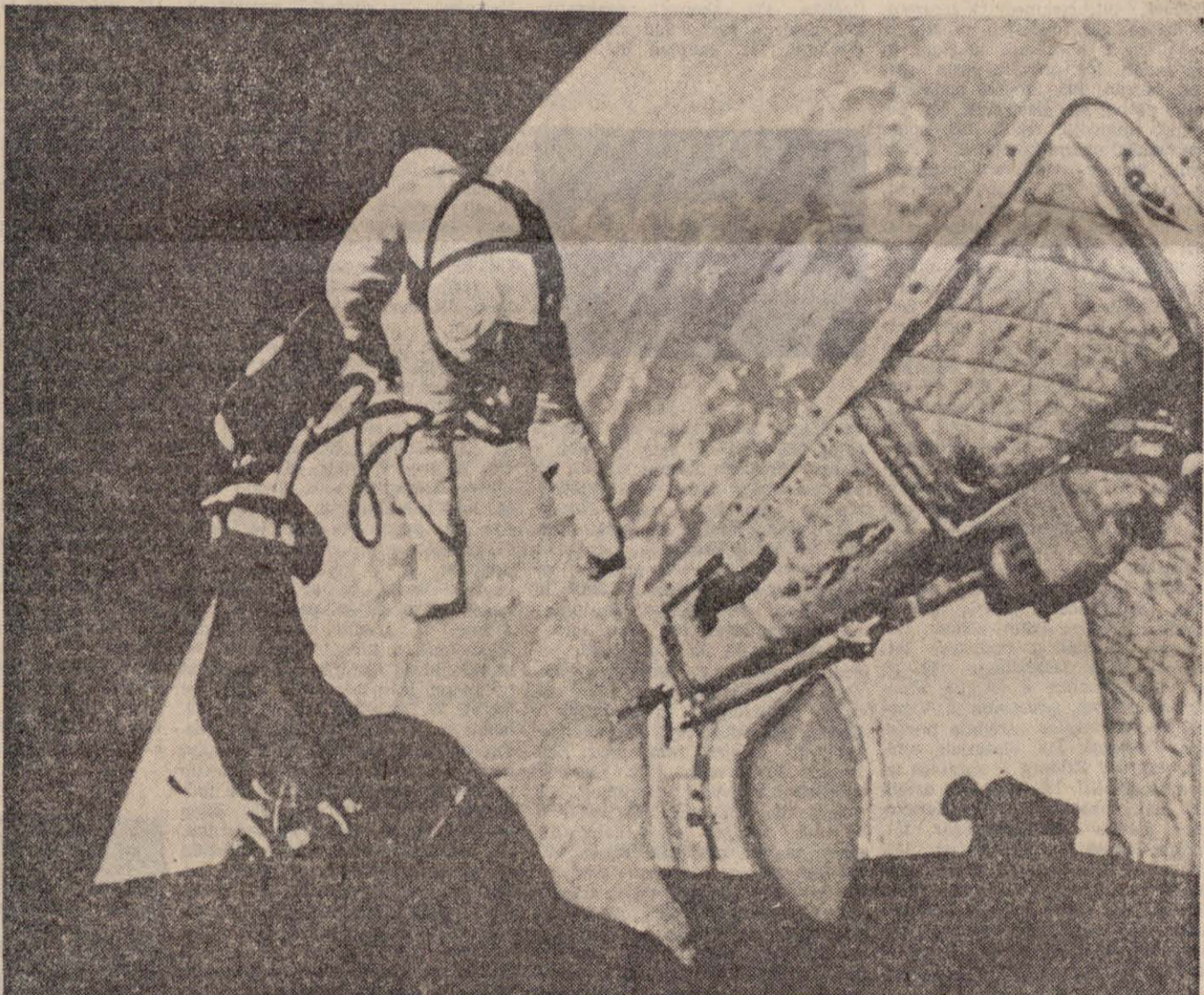

NIKOLI VEČ

se ne bodo vrnil veliki, ki so letos končali življenjsko pot dveh stoletij. Komaj 30 dni je bilo staro petinšestdeseto, ko so londonski žalni topovi oznanili, da je umrl sir Winston Churchill. Po Nelsonovi smrti se Britanija še nikoli ni s takimi častmi poslovila od navadnega smrtnika. Macmillan: »...kolikor dolgo že boste živeli, nikoli ne boste srečali moža, ki bi mu bil enak.« — Po 52 letih je džungelska bolnišnica v Lambarenu (Gabon) ostala brez ustanovitelja, zdravnika, filozofa, nobelovega nagrajenca za mir Alberta Schweitzerja. — Rodil se je kot Charles Edouard Jeanneret, ves svet ve za Le Corbusiera. Ze pred smrtjo so mu dejali »Leonardo našega časa«. Umri je največji arhitekt sedanjosti.

REŠITVI NAPROTI!

Tako so krstili najbolj preseljivo fotografijo leta. Vietnamka mati plava čez reko skupaj s svojimi štirimi otroki, poskuša se rešiti iz vasi, ki so jo bila bombardirala ameriška letala. In ni se slutiti rešitve iz strahot vojne požara v jugovzhodni Aziji. Svet je obsodil vmešavanje ZDA, toda letala Air Force še vedno bombardirajo. Tudi za Novo leto ne bo premirja. »Plačani smo za 365 dni na leto, in naše delo je boj,« so dejali Američani.

MIKA MUSTER

PLAZ KAMENJA JE ZASUL VHOV V RUJNIK...

NO...TO SE OPRAVLJENO... OTRESLI SMO SE NADLEGE.

HO HO ŽIVA STA POKOPANA!

...KAS PA, ZE JU KDO ODKOPLEZ?

ODKOPLEZ! HE HE HE...

BEDAK!! LE ZAKAJ BI KDO ODKOPAVL STAR IZRABLJEN RAVN? SVA NIHEE NE VE, DA STA NOTRI!

...POSDIMO ZDRAJ RAGEI V MESTO... POETNA KOEIRA BO NEAK SAS TU!

...IN Z NJO DEKLE, KI TE JE ENURAT ZE ZAVRNILO...

ONA JE ZDRAJ SIROTA BREZ OČETA, JAZ PA IMAM ZLATO!

ZASUTA SVA! TO SO GOTOVO ONI TRISE... SLEDILI SO NAM!

TI POZNAŠ TO LUMNO... JE SE KVAL IZHOD Z...

TA JE EDINI...

NO, POTEM BOVA PAZ ZAVRILA. CUNT JE JOVOLJ! NAREDIVA SI LESICA IN SE POSTENO NASPIVA.

KAS!! SPAL BOZ?

SEMU NEZ... FAFAH... ZE NEVAJ NOZI NISEM POSTENO ZADREMAL...

TODA... TAKO SE NE BOVA REŠILA!

REŠILA?! BEZI, BEZI! TEDEN JINI NE PREBIVEVA IZHODA MED TEM JAZ DVAVRAT CRNEM OD LAKOTE... NVAJ NVAZ IZGREBESO TIRUGI...

ITRUGI? KDO PA VE, DA STA TU NOTRI?

OOD, NIVAR NE POZABI DA JE OSTALA ZUNAJ FRANCA!